

Hanna Thoresen

Medvirkning for barn og unge i lokal planlegging

En kvalitativ flercasestudie av Namsos og Trondheim kommune

Masteroppgave i Fysisk planlegging

Veileder: Vegard Hagerup

Medveileder: Terje Skjeggedal

Juni 2022

Hanna Thoresen

Medvirkning for barn og unge i lokal planlegging

En kvalitativ flercasestudie av Namsos og Trondheim kommune

Masteroppgave i Fysisk planlegging
Veileder: Vegard Hagerup
Medveileder: Terje Skjeggedal
Juni 2022

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for arkitektur og design
Institutt for arkitektur og planlegging

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Plan- og bygningsloven fastsetter at det for alle planforslag må tilrettelegges for medvirkning. Barn og unge har ikke mulighet til å delta på lik linje med resten av befolkningen, og deres medvirkning må derfor sikres på andre måter. Det spesifiseres at kommuner har et særskilt ansvar for å ivareta barn og unges interesser. Denne masteroppgaven tar for seg medvirkning for barn og unge i lokal planlegging, med fokus på ungdom. Formålet med oppgaven er å svare på hvordan ungdoms interesser og synspunkter ivaretas gjennom medvirkning i planlegging i norske kommuner. For å gjøre dette belyses forskningsspørsmålene:

- Hvor stor innflytelse har ungdom, og har medvirkningen bidratt til endringer?
- Hvordan sikres representativitet for ungdom i medvirkningsprosesser?
- Hvilken betydning har valg av metodikk for grad av medvirkning?
- Hvilke forbedringer kan gjøres for dagens medvirkningsprosesser for unge?

Oppgaven er en flercasestudie av kommunene Trondheim og Namsos, der det er tatt i bruk dybdeintervju og dokumentstudier. I oppgaven presenteres teori om medvirkning, som benyttes i analyse og drøftingskapittelet for å besvare problemstillingen og forskningsspørsmålene.

Det konkluderes med at Trondheim og Namsos kommune i planarbeidet for de nye kommuneplanene, og for sentrumsutvikling har benyttet seg av bred medvirkning. Dette har gitt ungdom mulighet til å ha innflytelse i planprosesser. Barn og unges rettigheter sikres gjennom plan- og bygningsloven og rikspolitiske retningslinjer for barn og unge. Kommuners eget engasjement og system for medvirkning er likevel avgjørende for graden av innflytelse og mulighet for reell påvirkning.

Abstract

The Plan and Building Act stipulates that all plan proposals must facilitate for citizen participation. Adolescents don't have the same opportunities as the rest of the population to participate in the society, and their rights to be heard must therefore be secured in other ways. Municipalities are given an especial responsibility for ensuring adolescents interests in planning. This master thesis examines adolescent participation in local planning, and tries to answer the question: how are adolescents' interests and views ensured through participation in the planning of Norwegian municipalities? To do this, the following research questions will also be answered:

- How much influence do adolescents have, and have their participation contributed to changes?
- How is representation of adolescents ensured in participation processes?
- What significance does the choice of methodology have for the degree of participation?
- What improvements can be made to the current practice of adolescent participation?

The master thesis is a case study of the municipalities of Trondheim and Namsos using in-depth interviews and document studies. Theory presented in the thesis about citizen participation is used to analyze and discuss the findings from the method.

In conclusion the use of participation in Trondheim's and Namsos' planning processes for the new municipal master plans and plans for city center development have been broad. Adolescents have been given the opportunity be a part of and influence the planning processes, and their rights are ensured through the Planning and Building Act and national policy guidelines for children and youth. The municipalities own involvement and systems are essential for the degree of influence and opportunity for genuine impact.

Forord

Denne masteroppgaven er skrevet som en del av masterprogrammet fysisk planlegging ved arkitektur og design fakultet på NTNU, og markerer slutten på min tid som student i Trondheim. Dette har vært utrolig fine år, og jeg ser fram til å ta med meg denne kunnskapen videre.

Oppgaven er inspirert av min lille søster som var lei av voksne som skulle bestemme hva som var ungdoms interesser, og hvordan byen skulle se ut på vegne av dem. Dette har ført meg inn på et spennende tema om medvirkning, planlegging og demokrati, som jeg synes det har vært gøy å fordype meg i. Resultatet er denne masteroppgaven som jeg er stolt av, men som ikke hadde være mulig uten noen fantastiske hjelpere. Jeg vil nå benytte anledningen til å takke disse.

Først og fremst vil jeg rette en stor takk til alle informantene som satte av tid og delte av sine erfaringer og tanker, denne oppgaven hadde ikke eksistert uten dere. Det har vært interessant og givende å snakke med så mange mennesker som brenner for medvirkning og byutvikling.

Min veileder Vegard Hagerup vil jeg takke for gode samtaler, tilbakemeldinger og smittende gode humør. Jeg vil også si takk til veileder på instituttet Terje Skjeggedal for gode innspill.

Til alle på lesesalen dere har fylt hverdagen med mye latter og gode avbrekk, og dette semesteret hadde ikke vært det samme uten dere.

Til Marie, Tina, Victoria, mamma og pappa jeg er utrolig takknemlig for at dere har tatt dere tid til å lese og høre på når jeg snakker om masteroppgaven.

Til slutt vil jeg takke mitt fine gode kollektiv, Oda og Felix for all støtte

Trondheim, juni 2022

Hanna Thoresen

Innhold

Sammendrag	I
Abstract	II
Forord	III
1.0. Innledning	1
2.0. Bakgrunn	3
2.1. Rettskilder	3
Statlige veiledere	3
FNs bærekraftsmål.....	4
FNs barnekonvensjon	4
Rikspolitiske retningslinjer for barn og unge	5
Barnas representant i planlegging	6
Ungdomsråd.....	6
Elevråd.....	6
2.2. Barn og unge	7
2.3. Planlegging for barn og unge	7
3.0. Problemstilling og forskningsspørsmål	9
4.0. Teori	10
4.1. Medvirkning	10
Systemets betydning for medvirkning	10
Representativitet i medvirkning.....	11
Medvirkningsstiger	12
4.2. Medvirkning i Norge	15
4.3. Medvirkning for barn og unge i Norge.....	17
4.4. Metoder for medvirkning	18
Digitale verktøy og metoder for medvirkning	19
5.0. Metode	21
5.1. Valg av metode.....	21
5.2. Litteratursøk	21
5.3. Casestudie.....	22
5.3.1. Valg av case.....	22
5.4. Dokumentstudier	24
5.5. Intervju	24

5.5.1.	Rekruttering av informanter	25
5.5.2.	Gjennomføring av intervju	25
5.6.	Vurdering av metode	26
6.0.	Resultater	29
6.1	Dokumentstudier.....	29
6.1.1.	Namsos	31
	Kommuneplanens samfunnsdel	31
	Kommuneplanens arealdel.....	32
	Sentrumspan for Namsos.....	33
6.1.2.	Trondheim	35
	Kommuneplanens samfunnsdel	35
	Kommuneplanens arealdel.....	36
	Trondheim sentrum.....	37
6.1.3.	Oppsummerende bemerkninger til dokumentene	41
6.2.	Intervjuer.....	43
6.2.1.	Namsos kommune	43
	Kommunesammenslåing og utarbeidelse av kommuneplanens samfunnsdel	43
	Politisk samarbeid i kommunesammenslåingen	46
	Ungdomsrådet.....	47
	Sentrumspan for nye Namsos	49
	Erfaringer fra medvirkningsprosessene	50
6.2.2.	Trondheim	52
	Metoder for medvirkning.....	52
	Ungdommen bystyre.....	53
	Medvirkning for barn og unge	58
	Arbeid med ny kommuneplan	60
	Byutvikling av Trondheim sentrum.....	61
	Erfaringer fra medvirkning	63
6.2.3	Oppsummerende bemerkninger.....	65
7.0.	Analyse og drøfting	67
7.1.	Innflytelse og effekt.....	67
7.2.	Deltakelse og representativitet	70
7.3.	Metode for medvirkning.....	71
7.4.	Forbedringer	73
7.5.	Videre forskning.....	75

8.0. Konklusjon	77
Referanseliste	79
Vedlegg	86
Vedlegg 1: Samtykkeskjema.....	86
Vedlegg 2: Intervjuguide for ansatte i kommunen.....	88
Vedlegg 3: Intervjuguide politikere	90
Vedlegg 4: Intervjuguide for ungdom.....	91

Figurer:

Figur 1: Medvirkningsstigen til Arnstein..	13
Figur 2: Deltakelsestrappa til Klausen et al.	14
Figur 3: Hart sin medvirkningsstige for barn og unge	15
Figur 4: Casestudiets oppbygging.	23
Figur 5: Namsos sentrum.	33
Figur 6: Trondheim sentrum.	38
Figur 7: Byrom i Trondheim.	38
Figur 8: Nordøstre kvadrant i Midtbyen.	40
Figur 9: Bilde av workshop på Olav Duun	45
Figur 10: Bilde av oppvekstkomiteen i Ungdommens bystyre	55
Figur 11: Bilde av utstilling av «Barn i sentrum».	62
Figur 12: Suksessfaktorer for å lykkes med medvirkning.	66
Figur 13: Forslag til forbedringer til dagens system for medvirkning	75

Tabeller:

Tabell 1: Oversikt over masteroppgavens informanter	26
Tabell 3: Oversikt over hvilke plandokumenter som er inkludert i dokumentstudiene.	30
Tabell 4: Kommuneplanens ivaretagelse og hensyn til barn og unge.	42
Tabell 5: Andel av dokumentene som bruker begrepene medvirkning og barn og unge.	42

1.0. Innledning

I Norge har vi et representativt demokrati, og det er i hovedsak gjennom valg at innbyggere kan være med å påvirke politiske beslutninger. Det må være tillit mellom de folkevalgte og befolkningen for at et slikt system skal kunne fungere, og medvirkning bidrar til å styrke tilliten og legitimere demokratiske beslutninger (Klausen *et al.*, 2013). Den vanligste formen for politisk deltakelse i Norge er det å stemme ved valg. For å være stemmeberettiget i Norge må man være eller fylle 18 år i løpet av valgåret og være norsk statsborger. Ved lokalvalg kan også nordiske statsborgere som er bosatt i Norge og utenlandske statsborgere som har vært bosatt i Norge sammenhengende de tre siste årene stemme (SSB, 2021). Barn og unge kan dermed ikke være med på å påvirke samfunnet gjennom valg, og kommuner pålegges derfor å sikre deres interesser på andre måter.

Demokrati er folkestyre, og medvirkning vil derfor være et grunnleggende element for demokratiet. Det gjør medvirkning til et interessant tema når det kommer til norsk planlegging. Det er flere utfordringer knyttet til dette med medvirkning som: hvordan skal folket inkluderes, hvem er det som velger å delta og hvordan sikres reell påvirkning. Medvirkning vil være det overordnede temaet for denne oppgaven, og det fokuseres på medvirkning for barn og unge.

Det er arbeidet en del med medvirkning, og særlig de siste årene har det blitt rettet fokus mot dette. Det har blitt satt i gang flere prosjekter der hensikten spesifikt har vært å inkludere barn og unge, noe som betyr at det nå finnes økt innsikt rundt temaet. Likevel er det fremdeles behov for kunnskap om hvordan medvirkningsprosesser knyttet til barn og unge fungerer.

I min masteroppgave skal jeg se nærmere på hva som gjøres for å inkludere barn og unge i planlegging, for å kunne svare på problemstillingen: *hvordan ivaretas ungdoms interesser og synspunkter gjennom medvirkning i planlegging i norske kommuner?* Oppgaven er en flercasestudie av Namsos og Trondheim kommune, der jeg benytter dokumentstudier og dybdeintervju for å besvare dette spørsmålet.

Oppgaven starter med å presentere bakgrunn i kapittel to, her skrives det om lovverket knyttet til planlegging og medvirkning i Norge, barn og unge som gruppe og deres rettigheter. I kapittel 3 beskrives problemstillingen og forskningsspørsmålene. I kapittel 4 gjennomgås teori om medvirkning som skal benyttes i drøftingen for å svare på forskningsspørsmålene og

problemstillingen. Valg av metode og redegjørelse for metodiske valg trekkes fram i kapittel 5. Resultatene fra den gjennomførte metoden presenteres i kapittel 6, og analyse og drøfting av disse funnene gjøres i kapittel 7. Avslutningsvis, i kapittel 8 vil oppgavens viktigste funn oppsummeres og problemstillingen besvares.

2.0. Bakgrunn

2.1. Rettskilder

Plan- og bygningsloven (pbl) danner det rettslige grunnlaget for planlegging i Norge. All planlegging i kommunene skal skje i henhold til pbl og kommuneplanen. Kommunestyret utarbeider og avklarer behovet for planlegging til kommunen for valgperioden i planstrategien. Dette er ikke en plan, men et strategidokument der utfordringer og strategiske valg burde trekkes fram og drøftes. Planstrategien følges opp i kommuneplanen som består av samfunnsdel, arealdel og økonomiplan (Aarsæther og Jakobsen, 2018, s. 44-55).

Arealplanlegging i Norge avklares i kommuneplanens arealdel og i reguleringsplaner som begge er rettslig bindende (Falleth og Saglie, 2018, s. 69).

I pbl § 1-1 om lovens formål nevnes det i siste ledd at barn og unges oppvekstsvilkår må hensyntas i planlegging, og i §3-1 bokstav e sies det at planlegging skal sikre gode oppvekst- og levekår. Kommunens ansvar overfor barn og unge utdypes i §3-3 tredje ledd «kommunestyret skal sørge for å etablere en særskilt ordning for å ivareta barn og unges interesser i planleggingen» (Plan-, og bygningsloven, 2008). Medvirkning i planprosesser sikres gjennom §5-1 i plan- og bygningsloven (2008) der det står:

Enhver som fremmer planforslag, skal legge til rette for medvirkning. Kommunen skal påse at dette er oppfylt i planprosesser som utføres av andre offentlige organer eller private.

Kommunen har et særlig ansvar for å sikre aktiv medvirkning fra grupper som krever spesiell tilrettelegging, herunder barn og unge. Grupper og interesser som ikke er i stand til å delta direkte, skal sikres gode muligheter for medvirkning på en annen måte.

Statlige veiledere

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har gitt ut veileder for medvirkning i planprosesser. Formålet med veilederen er å vise gode planprinsipper, eksempler på medvirkning etter plan- og bygningsloven og bidra til å svare på hvordan deltakelse i kommunal og regional planlegging kan økes. Åpenhet, styringseffektivitet, universell utforming og likeverd trekkes fram som viktige prinsipper for planlegging. Det trekkes også fram følgende konkrete råd for å fremme medvirkning:

1. Samarbeid med interne berørte fagavdelinger
2. Sikre politikerdeltakelse

3. Sørg for den rette sammensetningen av berørte deltakere fra starten av
4. Begynn med befolkningens perspektiv og sørg for aktive tilretteleggingstiltak ved behov
5. Gi klare rammer for å sikre en meningsfull prosess
6. Sikre god oppstart – start tidlig med medvirkningsaktiviteter
7. Legg inn fleksibilitet i bruk av metoder
8. Gi rom for kreativitet og muligheter i prosessen
9. Offentliggjør innspill og resultater for deltakerne

(Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2014, s. 18).

I 2021 ga kommunal- og moderniseringsdepartementet også ut en veileder spesifikt knyttet til medvirkning for barn og unge i byggesaker. Denne skal bidra til å hjelpe kommuner med hvordan de kan sikre og skape gode oppvekstvilkår for barn og unge gjennom planlegging. Det fokuseres på hvordan plan- og bygningsloven kan brukes for å sikre medvirkning fra barn og unge (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2021).

FNs bærekraftsmål

FN vedtok i 2015 bærekraftsmålene som er 17 mål for å nå bærekraftig utvikling innen 2030. Målene skal fremme sosial, miljømessig og økonomisk bærekraft både på kort og lang sikt, og er en felles arbeidsplan for alle verdens land for å stoppe klimaendringene (FN Sambandet, 2022). Norge har sluttet seg til målene, og har forpliktet seg til å arbeide for å nå målene innen 2030. For at målene skal nås må de implementeres i norsk kontekst på både lokalt og nasjonalt nivå (Meld. St. 40 (2020–2021)). I Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019-2023 fastslås det at FNs bærekraftsmål skal være grunnleggende for samfunns- og arealplanlegging. Her skrives det også at kommuner skal sikre gode bo- og oppvekstmiljøer (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2019).

FNs barnekonvensjon

FNs barnekonvensjon ble vedtatt i 1989. Norge ratifiserte denne i 1991, og den har fra 2003 vært en del av norsk lov gjennom inkorporasjon, jf. Menneskerettsloven §2.

Barnekonvensjonen er en internasjonal avtale som gir barn et særskilt menneskerettighetsvern. Barn har rett til liv og utvikling og offentlige myndigheter forpliktes til å beskytte barns liv, og til å legge til rette forholdene for barns utvikling. Artikkel 3 fastsetter at det skal tas et grunnleggende hensyn til barns beste for alle handlinger som berører dem. Barn har rett til medbestemmelse og innflytelse etter artikkel 12 der det står:

1. Partene skal garantere et barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter i alle forhold som vedrører barnet, og tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet.

2. For dette formålet skal barnet særlig gis anledning til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår barnet, enten direkte eller gjennom en representant eller et egnet organ på en måte som er i samsvar med saksbehandlingsreglene i nasjonal rett.

Det skal aktivt tilrettelegges slik at barn har muligheten til å ytre seg. En forutsetning for barns deltakelse er at det gis informasjon om ulike alternativer og konsekvenser, hvis ikke vil ikke barn ha noen reell innflytelse. Informasjon som gis må være tilpasset mottakeren. Det må tilrettelegges slik at barn forstår og har nytte av informasjonen. Barn har rett til informasjon, ytringsfrihet og tanke- og trosfrihet. Det er ikke bare et krav om ytringsfrihet og at de kan si hva de mener, men om at de også har en rett til å bli hørt. Informasjon er en forutsetning for å kunne bidra med ytringer og synspunkter (Norsk Senter for Menneskerettigheter, 2005, s. 18-22).

Rikspolitiske retningslinjer for barn og unge

Rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planlegging ble fastsatt i 1995, for å oppfylle forpliktelsene fra FNs barnekonvensjon (Regjeringen, 1995). Her trekkes det fram og etableres nasjonale mål. Det skal sikres et oppvekstmiljø som gir barn og unge trygghet både fra fysiske og psykiske skadevirkninger. Kommuners ansvar når det kommer til folkehelse fastsettes av §4 og §6 i Folkehelseloven fra 2011. Retningslinjene har hjemmel i pbl (2008) etter § 6-2 og § 34-2, og stiller krav til den kommunale planprosessen. Kommunen skal vurdere konsekvenser for barn og unge i plan- og byggesaksbehandlingen. Planprosesser skal organiseres slik at barn og unge gis anledning til å delta og deres interesser og synspunkter kommer fram. Byutvikling må utformes slik at områder blir gode å leve og bo i, samt gir et tilfredsstillende oppvekstmiljø. Det må sikres tilgang til trygg ferdsel, lek og annen aktivitet i varierte og grønne omgivelser i nærheten av boliger, skoler og barnehager. Alle grupper skal gis muligheter for sosial og fysisk utfoldelse og samfunnsdeltakelse. Helse er også et viktig element, og planlegging er en sentral del av kommuner og fylkeskommuners folkehelsearbeid. Det må derfor sikres at det ikke forekommer negative helsekonsekvenser som resultat av planlegging (Miljøverndepartementet, 2012, s. 8-10).

Barnas representant i planlegging

I plan og bygningsloven av 1985 ble det lovfestet at kommuner skulle ha en etatsjef eller tjenestemann med et særlig ansvar for ivaretagelse av barns interesser i planer jf. §9-1. Kravet om barnas representant ble i 2008 erstattet med krav om at det skulle etableres en ordning for å ivareta barn og unges interesser i planleggingen etter plan- og bygningslovens §3-3 tredje ledd. Ordningen skal sørge for at intensjonene fra tidligere bestemmelser videreføres, da lovfesting om representant fra kommuneadministrasjonen ikke samsvarer med kommunelovens prinsipp om rådmann som administrativ leder av kommunen (Ot.prp. nr. 32 (2007–2008), s. 80). Uttalelser fra personen eller representanten som skal ivareta ordningen erstatter ikke kravet om medvirkning (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2021, s. 15). I veilederen for barn og unge i planlegging tydeliggjøres det at den som er ansvarlig for å representere barn og unge skal delta i hele prosessen, og det legges også fram forslag til hvilke rolle og kompetanse talspersonen burde ha (Statsforvalteren i Agder, 2020).

Ungdomsråd

Alle kommuner og fylkeskommuner skal opprette ungdomsråd, dette følger av Kommuneloven (2018) § 5-12. Slike råd skal være rådgivende medvirkningsorgan der alle saker som gjelder barn skal forelegges. Rådet kan også ta opp saker på eget initiativ. Dette skal være et talerør for ungdom, og sikre bred og åpen medvirkning fra ungdom på saker som gjelder dem. Rådet har en rett til å komme med sitt synspunkt i saker, men ikke en plikt. Dette gjør at rådet kan bestemme hva slags saker de vil komme med innspill til. Ungdomsrådet har en valgperiode på inntil to år, og representanter kan ikke ha fylt 19 år på valgtidspunktet (Regjeringen, 2020; Barne-, u.d.).

Elevråd

Barn har etter barnekonvensjonen rett til å bli hørt, og skolen har et ansvar for å tilrettelegge for godt elevdemokrati. Alle grunnskoler, ungdomsskoler og videregående skoler skal ha elevråd, jf. §11-2 og § 11-6 i Opplæringsloven (1998). For barne- og ungdomsskoler er det kommunen som bestemmer hvor mange som skal sitte i elevrådet, og det skal velges senest tre uker etter skolestart. Elevråd på videregående skoler skal ha minst en representant for hver 20 elev, og disse skal velges gjennom hemmelig valg. Elevråd har rett til medvirkning og skal fremme elevenes fellesinteresser, de skal arbeide for et godt nærings- og skolemiljø og har rett

til å uttale seg i saker som gjelder deres nærmiljø (Elev - lærling- og mobbeombudene i Norge og Elevorganisasjonen, 2020).

2.2. Barn og unge

Både norsk lov og FNs barnekonvensjon definerer barn som personer under 18 år. I Norge er det per 2022 1.234.734 personer under 18 år, noe som utgjør rundt 20 % av befolkningen (SSB, 2022). Barn er samfunnsborgere og framtidige velgere, noe som argumenterer for at de burde involveres. Det å inkludere barn krever tid, ressurser og ekspertise (Gill, 2021, s. 123). Det at barn og unge får være med å si sine meninger og blir hørt bidrar til økt fellesskapsfølelse og optimisme for framtiden hos dem (Jørgensen, 2020, s. 43-44). Når barn inkluderes opplever de økt eierskap, og blir mer engasjerte i samfunnet.

De fysiske omgivelsene er også av stor betydning for deres daglige aktivitet, noe som igjen vil si at de er av stor betydning for folkehelsen. Fysisk aktivitet er særlig viktig for barns sosiale, mentale og fysiske helse, og det danner et viktig grunnlag for resten av livet. Byers utforming er av stor betydning for hvordan barn og unge bruker dem. Er byene trygge, åpner det for at barn kan bevege seg på egenhånd, noe som bidrar til deres utvikling og selvstendighet (Hanssen, 2019, s. 54-55). Det å gi barn friheten, og muligheten til å fritt bevege seg rundt i nabolag uten voksne kan bidra til økt aktivitetsnivå, økte motoriske ferdigheter, bedre forståelse av egen identitet og økt romlig forståelse (Foster *et al.*, 2014, s. 60-64).

2.3. Planlegging for barn og unge

Planlegging for barnevennlige byer innebærer å skape plasser der barn og unge kan bo, leke og vokse opp, og dette er ofte noe som også henger sammen med bærekraft. Løsninger tilpasset barn og unge vil også kunne komme hele samfunnet til gode, da det ofte innebærer mer grønne områder, fokus på myke trafikanter og mindre trafikk. Det er viktig å være klar over langtidseffektene knyttet til tidlig etablering av miljøvennlige transportvaner. Med godt etablerte vaner øker sannsynligheten for at disse vanene beholdes, og tas med inn i voksenlivet (Gill, 2021, s. 30-31).

Et element som er av særlig betydning når det kommer til arealer for barn og unge er den økte trafikken. Trafikk er på globalt nivå den største dødsårsaken for personer mellom 15 og 29 år. Planlegging i forhold til bil har også ført til begrensning av barn og unges mobilitet, og dette er særlig av betydning i områder med lav tetthet og for lavinntektsfamilier. Frekvensen på

kollektivtilbudet, og foreldrenes mulighet og villighet til å kjøre barna sine vil være svært avgjørende for deres mobilitet helt fram til de selv kan kjøre bil (Gill, 2021, s. 5-11). Det har vært en nedgang i barn og unges mobilitet de siste årene i industrialiserte land. Denne nedgangen forklares ofte med økt bekymring hos foreldre knyttet til sikkerhet både i forhold til trafikk og fra fremmede. Barn og unges uavhengige mobilitet og foreldres frykt henger sammen med faktorer knyttet til oppfatninger, sosiale normer og nærmiljøet. Kjønn er også en avgjørende faktor for graden av fri mobilitet. Redselen hos foreldre er større for jenter enn gutter, og jenter har dermed en mer begrenset mobilitet (Foster *et al.*, 2014, s. 60-64).

Strukturelle ulikheter i samfunnet knyttet til fattigdom, etnisitet, kultur, funksjonsnedsettelse, alder og kjønn er faktorer man ikke kommer utenom, og planlegging som hensyntar dette kan bidra til å minske sosial ulikhet. Ved å forbedre forholdene til de mer vanskeligstilte i samfunnet bedres kvaliteten for alle (Gill, 2021, s. 113-142). Sosial bærekraft kan trekkes inn gjennom at barnevennlig planlegging kan bidra til styrking av lokalsamfunn gjennom blant annet å skape nærere forhold til naboer og følelse av trygghet i lokalsamfunn (Gill, 2021, s. 30-31). Barn og unges unike kunnskap om sine lokalsamfunn, samt interesser for det globale samfunnet taler for at de burde inkluderes i beslutningsprosesser. Ved å inkludere barn kan planleggingsprosessen bli bedre, kreativiteten økes og det kan bidra til nye løsninger (Derr og Tarantini, 2016, s. 1535).

3.0. Problemstilling og forskningsspørsmål

Barn og unge har ikke de samme påvirkningskanalene som resten av samfunnet da de ikke kan stemme gjennom valg. Prosessene krever derfor mer tilrettelegging, og som nevnt i kapittelet over sikres deres rettigheter på andre måter enn for resten av befolkningen. Barn og unge er en stor gruppe, og jeg har valgt å avgrense denne med å spesifikt se på ungdom. Ungdom defineres her fra ungdomsskolen og oppover, som vil si fra 13 til 18 år. I oppgaven brukes ordene: barn, unge og barn og unge, alle disse viser til personer som er under 18 år. Grunnen til at ordbruken i oppgaven varierer er at det både i litteraturen og i planene brukes en blanding. Noen steder skilles barn fra ungdom, mens andre ganger omtales det som en gruppe.

Det vil være interessant å finne ut av hvordan lovkrav knyttet til temaet følges opp og tolkes i kommuner, og i hvilken grad barn og unge har muligheten til å oppnå medvirkning gjennom det etablerte systemet. Denne oppgaven vil derfor ta for seg hvordan ungdoms interesser og synspunkter ivaretas gjennom medvirkning i planlegging i norske kommuner.

Masteroppgaven handler om medvirkning for barn og unge i lokale planprosesser, og er en flercasestudie av kommunene Trondheim og Namsos. Kommunene har begge drevet med medvirkning for barn og unge som strekker seg utover de minimumskrav som plan- og bygningsloven stiller. Deres ulike størrelse og ressurser er også en av grunnene til at de er valgt, da dette kan bidra til å nyansere bildet av medvirkning for barn og unge i Norge.

For å besvare problemstillingen må det etableres et kunnskapsgrunnlag rundt medvirkning som konsept, samt tilegnes kunnskap om hvordan medvirkning fungerer i praksis. I tillegg til problemstillingen har jeg derfor utformet disse forskningsspørsmålene:

- Hvor stor innflytelse har ungdom, og har medvirkningen bidratt til endringer?
- Hvordan sikres representativitet for ungdom i medvirkningsprosesser?
- Hvilken betydning har valg av metodikk for grad av medvirkning?
- Hvilke forbedringer kan gjøres for dagens medvirkningsprosesser for unge?

4.0. Teori

4.1. Medvirkning

Medvirkning i planlegging sikrer kvalitet i plan- og beslutningsgrunnlaget, og bidrar til eierskap og stedsidentitet. Ved å fange opp mangfoldet i samfunnet bidrar medvirkning til å gi et mer helhetlig og nyansert kunnskapsgrunnlag. I tillegg bidrar det til gjensidig læring og demokratiutvikling (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2014, s. 12). Inkludering av lokalbefolkningen bidrar til å øke tilliten mellom befolkningen og kommunen, og til å skape bedre lokalsamfunn (Jørgensen, 2020, s. 43-44). Når medvirkning benyttes i planlegging styrker dette legitimiteten til beslutningene som tas, og med det styrkes også demokratiet (Ringholm og Hanssen, 2018, s. 191). En av grunntankene bak medvirkning er at det skal bidra til å redusere maktdominans, og dermed skape mer maktbalanse. Det å sette i gang tiltak, systemer og prosesser for å inkludere befolkningen krever ressurser (Mosse, 2001, s. 16-22).

Systemets betydning for medvirkning

Personer som deltar i ulike medvirkningsprosesser deltar på opplegg som allerede har blitt tilrettelagt for dem, og de stiller derfor ikke likt i situasjonen da de som har utarbeidet og organisert medvirkningen vil sitte med mer makt. Mosse (2001) stiller spørsmål ved om insentivene for å sette i gang slike store endringer er til stede, da de som allerede befinner seg innenfor systemet ikke vil ha så mye å tjene på det (s.16-22).

Craig og Porter (1997) argumenterer for at medvirkning har blitt et verktøy for kontroll og styring, som ikke resulterer i stor gevinst for de som deltar i prosessene. Dette skyldes i stor grad dominansen fra de tre komponentene prosjekt, profesjonelle og organisasjoner. Deres dominans har ofte blitt undervurdert. Grunnen til at disse tre faktorene spiller en viktig rolle er at de danner rammeverket for selve prosessene, noe som vil si at de danner grunnlaget for hva som blir mulig for deltakerne. Medvirkningsprosesser er dermed i hovedsak verktøy for kontroll og gir ikke muligheten for reell påvirkning. Prosjekter er ofte mer styrt enn deltakende, og kontrollen ender opp hos dem som organiserer og styrer prosjektet. Intensjonen bak medvirkningsprosjekter er i stor grad god, og det virker å være en forståelse om at deltakelse kan være essensiell for prosjekters suksess. De trekker fram at balansen ikke fordeles tilbake slik at det er av effekt, og at prosjektene derfor bare blir dyre uten at de gir gode resultater (s.229-230). Cleaver (2001) trekker fram at det er en reell fare for at

medvirkningsforaene og prosessene kun blir tomme arenaer, fordi faktiske beslutninger tas andre steder. Når det kommer til medvirkning er det viktig å være klar over de strukturelle faktorene som eksisterer og hvordan disse er med på å forme prosessene. Cleaver presenterer et mer helhetlig bilde av medvirkning som ikke bare fokuserer på at det er positivt, men også viser at prosessene kan være vanskelige og rotete (s. 36-44).

Representativitet i medvirkning

Hvem det er som faktisk deltar i medvirkningsprosessene blir essensielt for resultatet av dem. Selv om medvirkning anses for å være inkluderende kan medvirkningsprosesser føre til ekskludering av bestemte grupper om det ikke gjøres effektive tiltak for å inkludere dem. Det at personer involveres i medvirkningsprosesser er ikke det samme som at de har en reell stemme og blir hørt. En utfordring knyttet til medvirkning blir derfor hvem man skal inkludere. Om det ikke tas høyde for ulikheter i samfunnet, som blant annet sosiale og økonomiske forhold, og kjønnsforskjeller kan dette føre til at beslutningene ikke er representative for det faktiske samfunnet (Cornwall, 2008, s. 276-278). Samfunnet blir i disse prosessene ofte sett på som en enhet med en bestemt interesse. Men det er ikke slik at samfunnet er en naturlig enhet, og dette er en utfordring når det kommer til representativitet i medvirkning (Cleaver, 2001, s. 44). I tillegg til at personer og grupper ekskluderes fra prosessene er også selvekskludering en utfordring når det kommer til representativitet i medvirkning. Et viktig spørsmål blir derfor hvorfor folk ikke deltar. Noen ganger vil svaret på dette være så enkelt som at de ikke har tid eller mulighet til delta. Det kan være fordi prosessene foregår på steder de kulturelt assosierer med grupper de ikke føler tilhørighet til, eller at selve aktivitetene oppleves ukjent og ukomfortable. Det kan skyldes at personer føler de ikke har noe å bidra med, at de er redde for at deres ideer og kunnskap ikke vil bli tatt seriøst eller at de ikke føler det er noe poeng å delta. Personer som fra tidligere har erfaringer med medvirkningsopplegg der de ikke har følt seg hørt eller sett, kan velge å ikke delta neste gang da de vil unngå å kaste bort tid igjen (Cornwall, 2008, s. 278-280).

White (1996) trekker fram hvordan det kan forventes at det oppstår konflikt når det kommer til deltakelse fra folket, fordi dette vil føre med seg endringer i maktstrukturene. Fraværet av konflikt i samfunnet burde derfor vekke mistanke rundt realiteten til medvirkningsprosesser (s.15). Deltakelse fra folket kan ha ulike former og tjene ulike interesser, og trenger ikke å være positivt. Derfor burde det stilles spørsmål om hvem som deltar og graden av deltakelse. White deler medvirkning inn i fire hovedtyper med ulike karakteristikker, disse er

«nominell», «instrumentell», «representativ» og «transformerende». Nominell deltakelse kan ses på som symbolsk, og grupper inkluderes for å legitimere maktstrukturer. I instrumentell deltakelse ses deltakelsen på som et middel for å oppnå kostnadseffektivitet. Representativ deltakelse innebærer at deltakerne faktisk får uttrykt sine meninger og interesser. Er deltakelsen transformerende bidrar den til å bekjempe urettferdighet, ved at deltakerne involveres i hele prosessen fra vurdering av alternativer helt fram til beslutningstakingen. Denne inndelingen er en forenkling, og det må legges til flere dimensjoner for økt forståelse av medvirkning. Innenfor deltakelse vil det være et mangfold av interesser og forventninger, og det er også knyttet et tidsaspekt til at medvirkning vil forandres over tid, der graden av deltakelse synker over tid fra prosessene ble igangsatt (White, 1996, s. 6-11).

Medvirkningsstiger

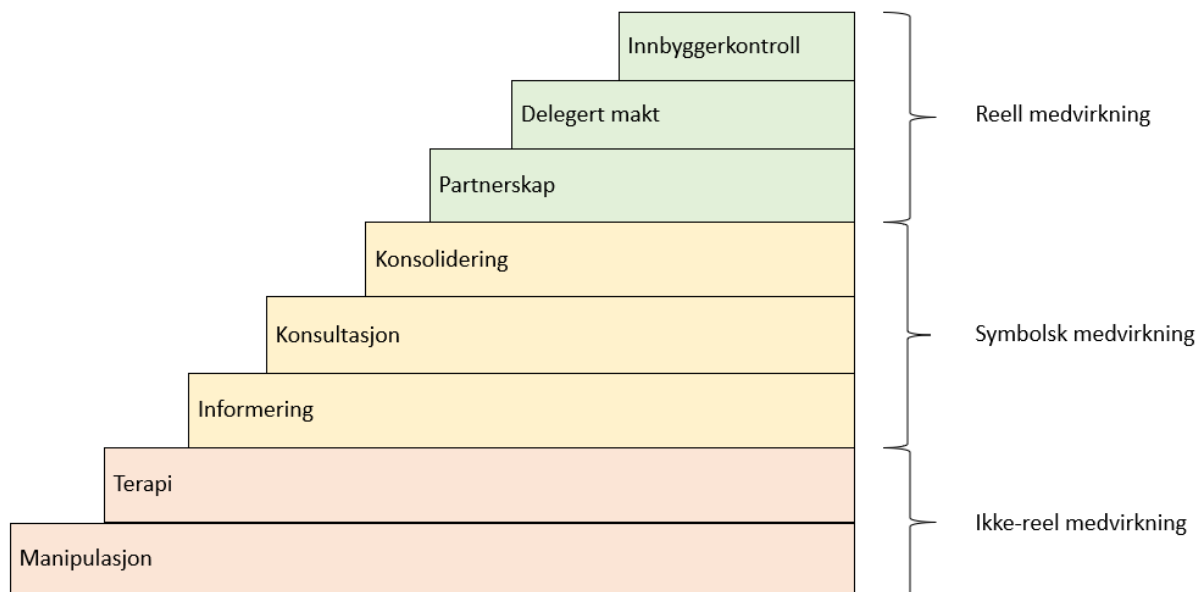
En av de mest etablerte teoriene når det kommer til medvirkning er Arnsteins medvirkningsstige, der hun ønsker å vise virkeligheten når det kommer til medvirkning. Arnstein trekker fram hvordan deltakelse og medvirkning fra folket er grunnleggende for demokratiet. De etablerte maktstrukturene i samfunnet gjør at det i praksis er flere utfordringer knyttet til dette, og hun peker på at:

The underlying issues are essentially the same – “nobodies” in several arenas are trying to become “somebodies” with enough power to make the target institutions responsive to their views, aspirations, and needs (Arnstein, 1969, s. 217).

Gjennom medvirkningsstigen viser Arnstein (1969) ulike grader av medvirkning, og hvordan medvirkning uten redistribuering av makt kun bidrar til opprettholdelse av systemet. Stigen har åtte steg, og er delt inn i ikke-reell medvirkning, symbolsk medvirkning og reell medvirkning.

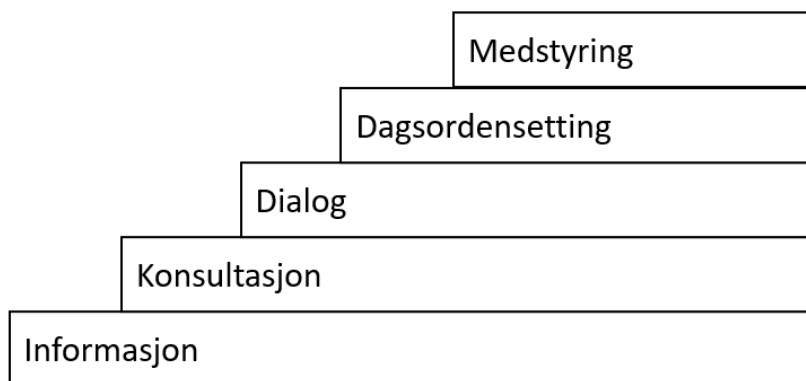
De første trinnene «manipulasjon» og «terapi» bidrar ikke til medvirkning eller endring i systemet. De som styrer belærer, overtaler og gir råd til befolkningen på en arrogant og uærlig måte, slik at maktsystemet opprettholdes. Trinnene «informering» og «konsultasjon» kan være steg i retning mot legitimering av medvirkning, men ender kun som symbolske prosesser. Deltakerne gis mulighet til å si sine meninger, men makthaverne beholder retten til å bestemme, og det er ingen garanti for gjennomslag for folkets meninger. Dette gjør det mulig for makthaverne å påstå at alle sider har blitt hørt og vurdert, selv om det ikke reelt sett er situasjonen. Det neste steget er «Placation», som her oversettes til «konsolidering»,

befinner seg i overgangen fra symbolsk til reell deltakelse. Befolkningen får bli med og råd gi, men det er fremdeles maktene som bedømmer om disse rådene skal tas med eller ikke, og det er dette som gjør at det forblir symbolsk. De øverste stegene har økende grad av makt hos innbyggerne, fra «partnerskap» til «delegert makt». Det øverste steget er «innbyggerkontroll», og det innebærer at det er folket som tar beslutningene (Arnstein, 1969, s. 216-223).

Figur 1: Medvirkningsstigen til Arnstein (1969). Stigen viser de ulike gradene av medvirkning fra ikke reell til reell medvirkning, der befolkningen er med å påvirke.

I rapporten «Medvirkning med virkning?» om innbyggerinvolvering i norske kommuner spiller Klausen *et al.* (2013) videre på Arnsteins medvirkningsstige. Det gjøres endringer ved at det som er å regne for enveisinformasjon ikke tas med da det ikke er medvirkning, og steget dagsordensetting legges til. Konsultasjonsordninger er til for å hente informasjon om innbyggerens synspunkter. Dialog handler om å hente inn innbyggere for å diskutere politiske saker, der resultatet av diskusjonen vil kunne påvirke politikerne. Steget dagsordensetting inkluderer ordninger som gjør det mulig for innbyggere å få satt saker på den politiske dagsorden mellom valg. Det øverste trinnet medstyring gir innbyggerne reell mulighet for innflytelse i beslutningsprosessen. Det kan i praksis være glidende grenser mellom konsultasjon, dialog, dagsordensetting og medstyring, men det skiller mellom disse da det kan være hensiktsmessig for å sette fokus på graden eller dybden av involvering (s.19-20).

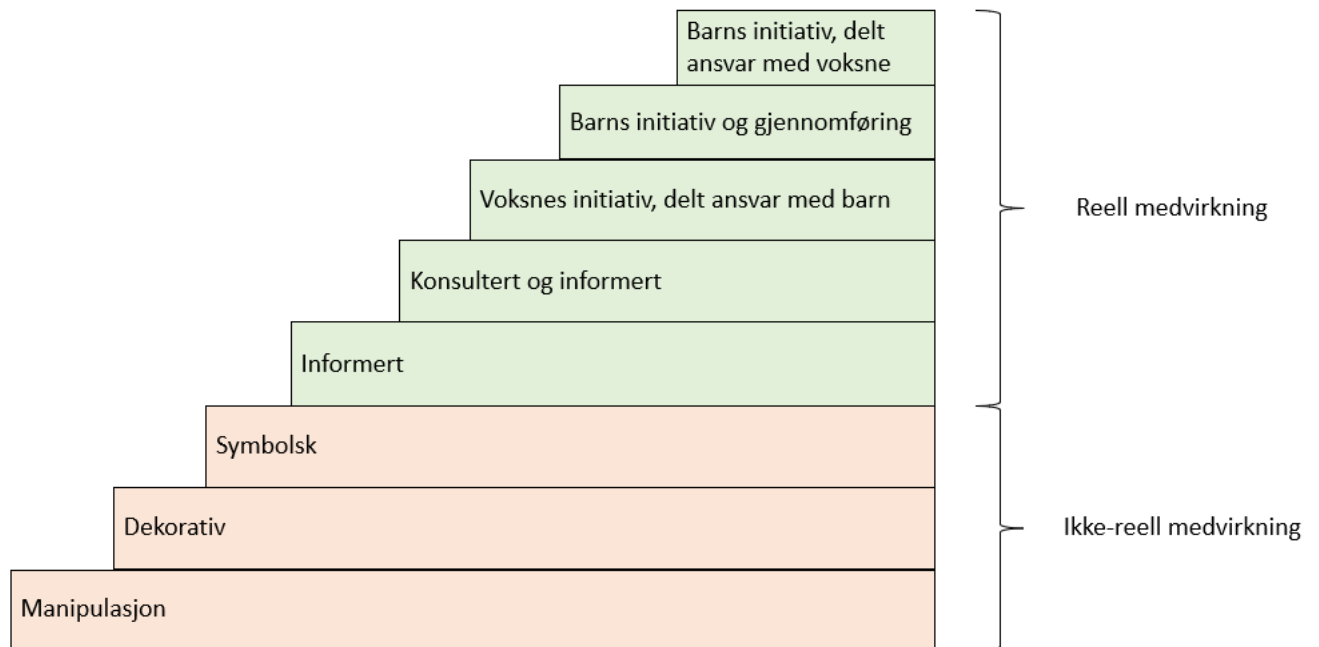
Figur 2: Deltakelsestrappa til Klausen *et al.* (2013) baserer seg på Arnstein sin medvirkningsstige, men inkluderer kun trinn der medvirkningen er reell og det er mulighet for innflytelse.

Hart (1992) bruker stigemetaphoren til Arnstein (1969), for å lage en lignende modell for medvirkning for barn og unge. Han argumenterer for at stigen kan være hjelpsom for å designe programmer og tiltak der barn inkluderes, men at den ikke burde brukes som et målingsverktøy for kvaliteten på programmet. Barns mulighet til deltakelse varierer ut fra dets utvikling, sosiale- og kulturelle forskjeller.

Harts stige beskriver åtte nivåer av medvirkning for barn og unge i prosjekter. De nederste trinnene representerer ikke reell-medvirkning. Deltakelsen som foregår her er manipulert, og den er kun dekorativ og symbolsk. De neste trinnene viser ulike former for medvirkning, med ulik grad av deltakelse. For å kunne si at barn har en deltakende rolle i et prosjekt må de ha forståelse for prosjektets intensjon, og vite hvem som er involvert og hvorfor. Etter at dette er tydelig forklart må barn frivillig ville delta, og ha en meningsfylt rolle for at medvirkning på trinn fire oppfylles. Trinn fem og seks er prosjekter der voksne har tatt initiativ og leder prosessene, men barns meninger og synspunkter tas på alvor. På trinn seks får også barn ta del i beslutningsprosessen. Når det er barna selv som har tatt initiativ er medvirkningen på nivå sju og åtte. Dette krever engasjerte voksne som er støttende og interesserte i det samme som barna (Hart, 1992, s. 9-14).

Hensikten med stigen i sin tid var at den skulle bidra til å gi et kritisk perspektiv, og starte en dialog rundt deltakelse for barn og unge. Enkelheten knyttet til stigen gjør den brukbar for

diskusjoner rundt utfordringer knyttet til makt og barn. Dialogen er nå satt i gang og Hart peker på at det er behov for utvikling av nye verktøy for mer systematisk evaluering av barns medvirkning (Hart, 2008, s. 19-25).

Figur 3: Hart (1992) sin medvirkningsstige for barn og unge, baserer seg på Arnstein sin medvirkningsstige. Hensikten med den var å bidra til å designe tiltak og programmer for barn og unge, samt bidra til dialog knyttet til dette med barns deltakelse.

4.2. Medvirkning i Norge

I Norge er det ikke lenger slik at de politiske beslutningsorganene vedtar politikk og saker alene, dette skjer nå i samråd med andre samfunnsaktører. Fra 1960-tallet kom det krav knyttet til deltakelse og medvirkning inn i loven, og fra 1970-tallet er dette noe som har vært et vesentlig element i norsk planlegging (Higdem, 2011, s. 37-43). I 2013 ble «Medvirkning med virkning?» en samarbeidsrapport utarbeidet av NIBIR og Rokkansenteret utgitt. Her ble det sett på innbyggermedvirkning i norske kommuner og virkningen av dette.

Det trekkes i rapporten fram flere grunner til at innbyggermedvirkning er viktig. Blant annet gjør medvirkning de folkevalgte i bedre stand til å være gode representanter, gir læring både til politikere og innbyggere, beslutningene blir bedre og det fører til lettere iverksetting av tiltak. Det er viktig at innbyggermedvirkningen er forankret i, og koblet til det representative

demokratiet. Politikere må se på innbyggerne som sine medspillere, det må etableres prosedyrer og settes av ressurser om medvirkningen skal være å regne som god (Klausen *et al.*, 2013, s. 9-10). I rapporten finner de at innbyggere er mer tilfredse med politikerne i kommuner der det er mange medvirkningstiltak. En utfordring er ofte at terskelen for å delta oppleves som høy, fordi det kreves forhåndskunnskap eller fordi arenaen oppleves som formell og fremmed (Klausen *et al.*, 2013, s. 95). Rapporten finner at

Antall demokratiltak en kommune tilbyr har ingen effekt på folks faktiske deltakelse, men det har en effekt på i hvilken grad folk opplever at de folkevalgte lytter til dem. Folk som bor i kommuner med mange muligheter for deltakelse, deltar altså ikke mer enn folk i kommuner med få muligheter for å delta, men de er mer fornøyde med de folkevalgtes lydhørhet. Å tilby kanaler for deltakelse ser ut til å sende et signal om at de folkevalgte er interessert i hva folk mener (Klausen *et al.*, 2013, s. 96-97).

Når det kommer til medvirkning er det viktig å informere innbyggerne om at de har mulighet til å involvere seg. Dette er noe som er enklest i konkrete saker, der innbyggerne får innsikt i hvordan de vil bli berørt, hva som er konsekvensene og hvilken betydning vedtakene vil ha for deres liv. Det må tydeliggjøres for dem som involveres hva det er de blir bedt om å gi sin mening om. Det er viktig å være der folk er da arenaer som kommunen bruker ofte kan ha en fremmedgjørende effekt, samt at tidspunkt er viktig. Muligheten for reell innflytelse er noe som vil virke motiverende, og dette innebærer at befolkningen må involveres tidlig nok i prosessen. Det er viktig at innbyggerne opplever at de blir hørt, og dette er noe som er viktigere enn at de får gjennomslag. Etablering av rutiner der det beskrives hvordan ulike innspill ivaretas, eller ikke blir ivaretatt gjør at innbyggere lettere kan spore effekten av sitt bidrag (Klausen *et al.*, 2013, s. 10-12).

Det oppstår et dilemma knyttet til representativitet når det kommer til innbyggermedvirkning. Gjennom medvirkning kan de som deltar få uforholdsmessig innflytelse, som kan gå på bekostning av dem som ikke deltar. Spørsmål og utfordringer som dukker opp vil derfor være hvordan representativitet skal sikres, avklare hvilken status folks innspill har i beslutningsprosessen, og når i beslutningsprosessen det skal inviteres til deltakelse (Klausen *et al.*, 2013, s. 13-22). Fordelen med systematisk innbyggermedvirkningen fra kommunen er at det foregår åpent, og at alle har den samme retten til å delta, dette vil si at man gjør utenomvalgdeltakelsen mer åpen, synlig og gjennomsiktig (Klausen *et al.*, 2013, s. 126). I en kartlegging gjort av kommunaldepartementet fra 2004, 2008 og 2012 ser man at andelen

deltakelsestiltak som er gjennomført av kommunene enten har vært stabil eller økende i løpet av perioden. Det kommer derfor fram at kommunene jevnt over ser ut til å lytte mer og har mer dialog både gjennom målrettet kontakt mot utvalgte grupper, og gjennom tiltak som rettes mot hele befolkningen. (Klausen *et al.*, 2013, s. 29-31).

4.3. Medvirkning for barn og unge i Norge

Institusjonalisert medvirkning som ungdomsråd ser ut til å motivere til mer langsiktig deltakelse, og flere går senere videre inn i lokalpolitikken (Klausen *et al.*, 2013, s. 95, 117). I NIBR rapporten «De unge stemmene» fra 2009 ble det undersøkt ungdomsråd som medvirkningsorgan i et utvalg av norske kommuner. Rapporten viser at det skjer en del arbeid på feltet, men at innflytelsen varierer. 76 % av kommunene som ble undersøkt mener at deres ungdomsråd sørger for at barn og unge i alderen 13 til 18 år har innflytelse i lokale beslutningsprosesser. Funnene fra rapporten viser at det er potensiale for mer medvirkning for barn og unge om det er vilje til det. Det slås her fast at kontaktpersonen som er ansvarlig for rådet er viktig for opprettholdelsen av medvirkningsorganet. De ulike valgprosessene for ungdomsrådene varierer mellom kommunene, og dette gjør at det stilles spørsmål ved representativiteten. I de undersøkte kommunene fant de at rådene ikke var helt representative i forhold til ungdomsgruppen. Verken ungdommene selv eller de voksne så på dette som et problem, da de mente at ungdomsrådene gjorde en god jobb i å representere helheten og bredden av ungdom. Det konkluderes med at uavhengig av hvor aktivt ungdomsrådene blir brukt så er det en god arena for å mobilisere ungdom om det kommer saker som er viktige for dem (Knudtzon og Tjerbo, 2009).

På oppdrag fra Distriktssenteret ble rapporten «Ungdom og medvirkning i planlegging og lokalt utviklingsarbeid» om medvirkning fra barn og unge i planlegging i distriktskommuner gitt ut i 2014. Rapporten finner at «et velfungerende ungdomsråd er en gjennomgående nødvendig og viktig betingelse for å lykkes med barn og unges medvirkning på kommunalt nivå» (Sletterød *et al.*, 2014, s. 33). Ungdomsråd spiller en sentral rolle i det å mobilisere barn og unge på bred basis. Skolen er også en arena som benyttes, og her beskrives det at det er mer potensiale for økt mobilisering og deltakelse. For å lykkes med medvirkning for barn og unge er det viktig at systemet og strukturen bygges rundt målgruppen. Det er viktig at barn og unge gis muligheten til å slippe til, at de tas på alvor og at medvirkningen er reell. Det trekkes også her fram at den som er ansvarlig for ungdomsrådet har en særlig viktig rolle. Rapporten vurderer dette som en strukturell og prosessuell betingelse for et velfungerende ungdomsråd.

Denne personen vil være en mellomromsaktør mellom ungdomsrådet og kommunen. Rollen innebærer både opplæring og oppmuntring av ungdommen, og det er viktig at personen tilrettelegger for deltakelse uten å ta over kontrollen. Det beskrives også at personene som har denne rollen burde være en slags ildsjel som har et engasjement og ønske for barn og unges beste (Sletterød *et al.*, 2014).

4.4. Metoder for medvirkning

Medbestemmelse, brukerinvolvering og samskaping er noe som det har blitt økt fokus rundt de siste årene i Norge. Det er et økende behov for at de utfordringene som samfunnet står ovenfor må løses i fellesskap sammen med innbyggerne (KS og Høgskolen i Sørøst-Norge, 2018, s. 8-10). I dette delkapittelet trekkes det fram, og beskrives noen av de vanligste metodene og verktøyene for medvirkning i Norge.

Norske kommuner står relativt fritt til å velge hvordan de skal drive medvirkning, da kravene som pålegges gjennom plan- og bygningsloven gir rom for skjønn. Gode medvirkningsprosesser er ofte tids-, ressurs og kapasitetskrevende, og medvirkning i norske kommuner er derfor varierende (Ringholm og Hanssen, 2018, s. 201). Ringholm og Hanssen (2018) slår fast at «kravet om høring og offentlig ettersyn er kanskje den viktigste medvirkningskanalen i pbl» (s.194). Folkemøter er den mest utbredte og dominerende medvirkningsformen i norske kommuner. Denne metoden er noe omdiskutert da det kan være et godt redskap for å bringe folk sammen og opprettholde demokratiske aspekter med planprosesser, men det stilles spørsmål ved representativeten. Mange kommuner har erfaringer med at det er de samme innbyggerne som alltid møter opp (s. 202-203).

Andre former for medvirkning er planverksteder og gjestebudsmodellen. Forslagene som kommer fram gjennom planverkstedene oppleves mer forpliktende da deltakerne har brukt mer tid og energi på disse, og deltakerne har også større forventninger om at innspillene skal benyttes. Dette er noe som er tids- og ressurskrevende, og derfor noe som har blitt mer benyttet av større kommuner. Gjestebudmodellen er utviklet av Svelvik kommune, og innebærer at engasjerte innbyggere blir spurt om å være gjestebudsvert hjemme hos seg selv for venner og bekjente. Her diskuteres det tema knyttet til planene i løpet av høringsperioden før innspillene rapporteres inn til kommunen (Ringholm og Hanssen, 2018, s. 203-204).

Kafedialog er også et verktøy som er blitt benyttet av flere kommuner. Dette innebærer at man bruker kafeer eller lignende lokaler som arenaer for å skape dialog. Det legges til rette

for strukturert samarbeid i grupper og det trengs da en «kafevert» som tar imot «gjestene» på bordet, samler inn ideer og styrer bordbytter (Elvekrok og Smith, 2013; Hedemark fylkeskommune, 2014). Borgerpanel er også en metode for medvirkning, vanlige folk blir tilfeldig valgt ut og inviteres til å delta for å diskutere saker og komme med anbefalinger til politikere (SoCentral, u.d.).

Barnetråkk er en metode som bidrar til lokalkunnskap, ved at man finner ut hvordan barn bruker og opplever områder. Dette registreres i temakart, og man kan over tid observere hvordan ulike tiltak påvirker barns bruk og opplevelse av sine omgivelser. Det legges opp til samarbeid mellom kommuner og skoler for å oppnå de beste resultatene. Bruk av barnetråkk skal bidra til å etablere et godt kunnskapsgrunnlag for politiske beslutninger og planlegging. Registreringer av denne typen kan både gjøres digitalt og på fysiske kart. Det er tilgjengelig et gratis barnetråkk verktøy som skal gjøre det enklere for de som skal ta det i bruk ved at alt er samlet i en database (Barnetråkk, u.d.). Det finnes også folketråkk og seniortråkk, så dette er en metode som kan tas i bruk for å kartlegge alle aldersgruppers bruk og opplevelser av områder (Design og arkitektur Norge, u.d.).

Digitale verktøy og metoder for medvirkning

Flere kommuner har tatt i bruk ulike digitale verktøy for bedre dialog og medvirkning i planlegging. Dette skal bidra til å gjøre det enklere både for kommunen og innbyggere. Med digital plandialog gis det åpenhet og innsyn, noe som skal bidra til å fremme demokratiske prosesser (Regjeringen, 2021). Det finnes i dag ulike digitale verktøy som kan, og burde tas i bruk for å forenkle medvirkningsprosesser. Blant annet innenfor nettbasert GIS (geografisk informasjonssystem), og andre kartverktøy er det mye potensiale for inkludering av befolkningen. Ved bruk av digitale verktøy blir det mulig med visualisering av forslag, om hvordan de kommer til å se ut og hvilken påvirkning det vil ha for innbyggerne. Dette kan gjøre det enklere for folk å komme med gode innspill, fordi det konkretiserer hva forslagene er. Digitale undersøkelser, spørreskjemaer og diskusjonsforum er eksempler på digitale verktøy som tas i bruk i norske kommuner i dag. Når det kommer til bruk av teknologi er dette noe som krever kompetanse og investeringer, og dette er noe som er under konstant og rask utvikling (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2014, s. 37).

Kommuner har egne nettsider med informasjon, og mulighet for kommunikasjon, og mange har også egne sosiale medier kontoer for dette. I en kartlegging gjort for kommunal- og

moderniseringsdepartementet av digitale verktøy for e-demokrati i kommuner, fant de at enklere verktøy er det som brukes mest, og at verktøyene i større grad brukes for dialog enn for beslutningstaking. De finner også at kompleksiteten knyttet til bruk av digitale verktøy er stor, men likevel er det høy interesse for å ta de i bruk (Funka, 2018).

Det er også flere kommuner som har egne innmeldingstjenester der innbyggere kan melde inn om ulike saker som for eksempel vedlikehold av tjenester (Klausen *et al.*, 2013, s. 61). I Tromsø har de GataMi.no, som er et slik sted der man kan gi tilbakemelding på problemer knyttet til blant annet kommunale veier, gatelys og avløp. Henvendelsene blir registrert i et kart, og man kan her følge med på om det er blitt besvart og fikset (Tromsø kommune, u.d.). Andre verktøy som gjør det mulig å rapportere inn denne typen problemer er improv-my-city og FiksGataMi (Funka, 2018, s. 8).

Kommunaldepartementet tilbyr minsak.no, som er en nettportal for innbyggerinitiativ. Her kan innbyggere logge inn å komme med egne forslag til saker, og skrive under på saker. Dette skal gjøre det mulig for innbyggere å få satt saker på den politiske dagsorden. Man trenger ikke ha stemmerett for å fremme saker, men må være folkeregistrert i kommunen for å fremme eller skrive under på saker (Kommunal- og distriktsdepartementet, u.d.).

Decidim er en gratis open source plattform for digital medvirkning, som skal bidra til mer deltakende demokrati. Plattformen er allerede anerkjent i Europa, og kommunal- og moderniseringsdepartementet har bedt om at denne testes ut i Norge. Smartbyene, et nasjonalt nettverk av kommuner, har fra 2021 gjennom ulike prosjekter testet ut løsninger som ligger i denne plattformen, og i september lanseres det en nasjonal løsning (Trondheim kommune, u.d. -e).

Et annet verktøy som flere kommuner har valgt å benytte seg av for medvirkning i planleggingsprosesser er dataspill. Orkdal kommune benyttet seg av SimOrkdal under planprosessen med Orkdal 2040, der det som i SimCity-spillene var mulig for innbyggere å simulere byutvikling som de ønsket. Bruk av spill er noe som særlig benyttes der hensikten er å engasjere ungdom (Klausen *et al.*, 2013, s. 66). Både Namsos og Trondheim kommune har benyttet seg av ulike digitale verktøy og metoder når det kommer til deres medvirkning. Valg og erfaringer fra bruken av disse beskrives og forklares i kapittel 6 der resultatene presenteres.

5.0. Metode

Metode er strategien som tas i bruk for å tilegne seg kunnskap knyttet til det man forsker på (Jacobsen, 2015, s. 15). I denne delen beskrives metoden som er tatt i bruk for å besvare oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål.

5.1. Valg av metode

Kvalitativ forskning vektlegger forståelse, og det dreier seg ofte om å oppnå forståelse og innsikt (Tjora, 2021, s. 35). Kvalitativ forskning skiller seg fra kvantitativ forskning ved at den fokuserer mer på ord enn tall. Det er gjennom tolkning av deltakernes forståelse av verden at man forstår den sosiale verden innenfor kvalitativ metode (Bryman, 2016, s. 375). Jeg vil i forskningen for min masteroppgave benytte meg av kvalitativ metode, da problemstillingen i hovedsak søker å oppnå en forståelse rundt fenomenet medvirkning for barn og unge.

5.2. Litteratursøk

Litteratursøk skal bidra til å etablere hva som allerede er skrevet og forsket på om oppgavens tema. Dette kan danne bakgrunnen for og forklare egen forskning, samt hvordan forskningen kan bidra til fagfeltet. Det vil dermed bidra til å danne prosjektets teoretiske ramme. Denne prosessen begynnes tidlig, og fortsetter gjennom hele prosjektet (Bryman, 2016, s. 90-96).

Min litteratursøking begynte i forbindelse med projektrapporten som ble levert i faget AAR4874 Teorier og metoder for masteroppgaver før jul. Det startet med store søk for å finne helt generell informasjon om medvirkning, ulike metoder for medvirkning og medvirkning spesifikt for barn og unge. Dette skulle etablere et kunnskapsgrunnlag rundt temaet. Utover i prosjektet har jeg blitt tipset om rapporter og artikler fra både veileder og informanter, som har vært relevante og nyttige for oppgaven. Jeg har benyttet ulike søkemotorer som Oria, Google scholar og Idunn, og variert mellom norske og engelske søkeord og også ulike sammensetninger av ord. Pensum fra tidligere fag, og anbefalinger til litteratur har vært god hjelp til både hvordan man skriver en masteroppgave, plansystemet og medvirkning. Referanselister fra artikler jeg synes var nyttige og interessante har bidratt til å finne ytterligere kilder knyttet til oppgavens tema.

5.3. Casestudie

Casestudier er kvalitative studier der man ser på et bestemt eller et utvalg av tilfeller. En av hovedutfordringene knyttet til case som studier er at det ikke er en universell enighet om hva casestudier er, da begrepet case er stort og benyttes i mange ulike sammenhenger. Det kreves empirisk og teoretisk tilleggs kunnskap utover de eller det spesifikke caset som studeres, for å kunne dra slutninger. Dette betyr at rammene for observasjoner gjort ved en case er avgjørende for tolkninger og resultatene (Andersen, 2013, s. 14-17). Hensikten med å benytte casemetoden er å kunne avdekke kausale mønster gjennom dypdykk i den bestemte casen. Casestudier kan gi innsikt og bidra til ideer og utvikling av nye teorier, men det er ikke mulig å framkalle generaliserbar kunnskap basert på en enkelt case (Moses og Knutsen, 2019, s. 134, 139). Andersen (2013) trekker fram at det gjennom bevisst modellering og utvelgning vil være mulig å strekke seg i retning av «kvalifiserte generaliseringer og forklaringer» ved bruk av casestudier (s.155).

Casestudier er intensive studier av en eller noen få enheter, og styrken til metoden ligger i forståelse og forklaring av handlinger og prosesser. Tolkingsrammen til studiet vil være av definerende karakter for endelige resultater, siden observasjoner er noe som tolkes ulikt fra person til person. Prosessen og arbeidet med studiet vil føre til at tolkningsrammen til den som utfører prosjektet vil utvikle seg gjennom forskningsprosjektet (Andersen, 2013, s. 23-33). Metoden benyttes for å forstå fenomen gjennom å gå i dybden, og Yin (2018) mener at casestudier derfor egner seg best til å besvare hvordan- eller hvorfor-spørsmål (s.14). Gjennom min masteroppgave skal jeg finne svar på hvordan ungdoms interesser og synspunkter ivaretas gjennom medvirkning i planlegging i norske kommuner, og for dette vil derfor casestudie være en god metode.

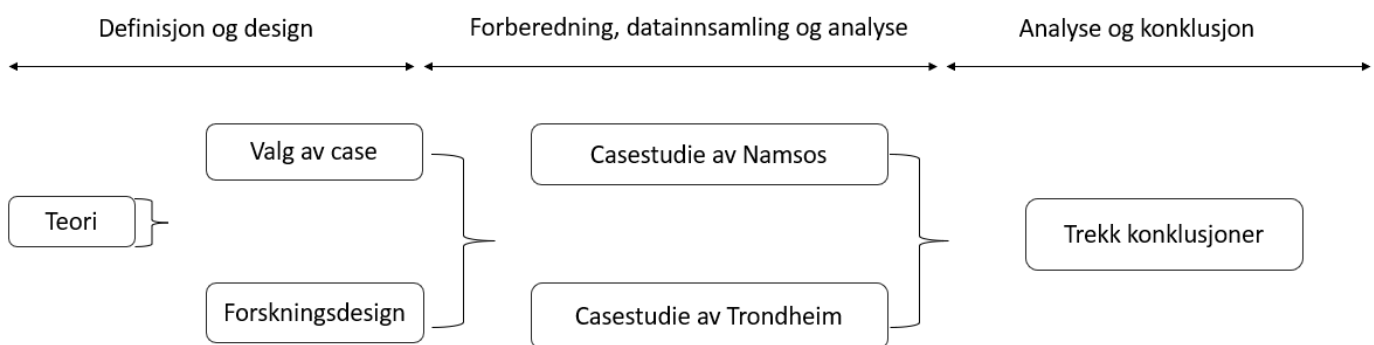
5.3.1. Valg av case

For å kunne se nærmere på hvordan medvirkning er for barn og unge, må det undersøkes hvordan dette fungerer i praksis. Problemstillingen avgrensner forskningen til å ta for seg kommuner som enheter. For design av casestudiet er det tenkt en flercasestudie, av to kommuner: Namsos og Trondheim. Formålet med masteroppgaven er å kunne påvise noen generelle trekk og fenomener fra kommunene, og forhåpentligvis bidra med tanker om forbedringer som kan gjøres. Derfor må kommunene som velges ut ha arbeidet med og

gjennomført medvirkningsaktiviteter for barn og unge, slik at det er prosesser å gjøre dypdykk i og finnes fagpersoner og deltakere som kan dele sine synspunkter.

Valget av kommunene er basert på tilgjengelighet, erfaring med tema og oppgavens tidsramme. Både Trondheim kommune og Namsos kommune har drevet medvirkning for barn og unge utover plan- og bygningslovens minimumskrav, noe som sikrer at det er materiale å analysere. I begge kommunene var det informanter som både hadde tid og interesse for å bidra til masteroppgaven. Kommunene befinner seg innenfor samme fylke, men preges av flere ulikheter knyttet til befolkning, ressurser og størrelse noe som gjør at de kan bringe med seg ulike erfaringer.

Selve gjennomføringen av flercasestudiet baserer seg på en forenkling av Yins modell som vises i figur 4. Her deles det inn i: definisjon og design, forberedning, datainnsamling og analyse, og analyse og konklusjon. Det første steget handler om selve utformingen av forskningen, etableringen av teori og valg av case. Deretter er det gjennomføringen av datainnsamlingen som ender med en rapport knyttet til hver enkelt case. Funnene og det innsamlede materialet fra casestudiene brukes i analysen og for konklusjonen av forskningsprosjektet (Yin, 2018, s. 57-59).

Figur 4: Casestudiets oppbygging. Figuren er en forenkling av Yin (2018) sin modell for gjennomføringen av flercasestudier, og viser hvordan masteroppgavens casestudie av Namsos og Trondheim kommune er tenkt.

5.4. Dokumentstudier

I dokumentstudier benyttes det dokumenter som er laget til andre formål enn den spesifikke forskningen. Her skal det brukes ulike plandokumenter fra de to kommunene for å se nærmere på arbeidet som er gjort. Dokumenter bærer preg av tiden de er skrevet i, og vil gi innblikk i offentlige intensjoner og konkrete tiltak. Dokumentstudiene skal bidra til å forstå virkeligheten gjennom tekst. For å kunne forstå dokumentene må man også forstå konteksten så både når de er skrevet og hvem de er skrevet av og for, vil være viktig å vite for å kunne gjøre gode analyser av dokumentene (Tjora, 2021, s. 195-215).

5.5. Intervju

I kvalitative intervjuer velges det som hovedregel ut informanter som har forutsetninger for å uttale seg om temaet på en reflektert måte. Personene er ikke tilfeldig utvalgt, og de skal ikke representere en hel populasjon slik som ved kvantitative intervju (Tjora, 2021, s. 145). Jeg har i oppgaven benyttet meg av semistrukturerte dybdeintervju, der det er blitt benyttet en intervjuguide. Temaene for intervjuene er bestemt på forhånd, og intervjuguiden danner grunnlaget for samtalen. Det benyttes åpne spørsmål, og det tilrettelegges for digresjoner fra informantens side som kan åpne opp nye momenter og temaer (Tjora, 2021, s. 127-128). Det ble utarbeidet intervjuguiden knyttet til hver av de ulike gruppene som skulle intervjues, og disse fungerte som grunnlag for de ulike intervjuene. Disse ble justert og tilpasset avhengig av konkret hvem som skulle intervjues, hvilken kommune de tilhørte og om de hadde deltatt på konkrete planprosesser knyttet til planene benyttet i dokumentstudiet.

I likhet med dokumentstudiene er informantene til oppgaven casespesifikke, slik at de har grunnlag til å kunne uttale seg om temaet og casekommunene. For oppgaven er det intervjuet ansatte i kommunen, politikere og ungdom som er eller tidligere har vært representanter i ungdoms- og elevråd og i Ungdommens bystyre. De i administrasjonen utformer og arbeider med planprosessene, og er de som setter i gang og gjennomfører medvirkningsprosessene. Ungdomsråd skal være med å fremme barn og unges interesser og synspunkter slik at disse blir tatt med i planprosesser, før beslutningene tas av politikere. Ved å intervju personer fra alle disse gruppene vil jeg kunne få bedre innsikt i hvordan systemet fungerer i dag og rundt kommunens arbeid knyttet til min problemstilling.

5.5.1. Rekruttering av informanter

Intervju er en tidkrevende prosess, fordi det skal rekrutteres informanter, forberedes intervju, og den genererte dataen skal bearbeides og tolkes. Jeg har benyttet meg av snøballmetoden, der man ut ifra noen nøkkelinformanter gis tips til nye og relevante personer å kontakte (Tjora, 2021, s. 150). Nøkkelinformantene har vært 2 personer som har arbeidet i de to kommunene, som jeg fikk forslått å kontakte fra min veileder. Dette er personer som har innsikt i hvordan kommunene arbeider med barn og unge, planprosesser og medvirkning, og dette gjorde dem til gode startpersoner. Gjennom disse fikk jeg kontaktinformasjon til personer de tenkte kunne være nyttige for min oppgave innenfor de ulike gruppene som jeg har oppgitt over.

5.5.2. Gjennomføring av intervju

Alle informanter ble kontaktet med e-post, og det var slik intervjuene ble avtalt. Flertallet av intervjuene har blitt avholdt digitalt enten gjennom Teams eller Google meet, men noen har også vært fysiske og over telefon. Intervjuene har vart mellom en halv og en time. Intervjuene er søkt inn og godkjent av NSD (Norsk senter for forskningsdata). Det ble tatt lydopptak av intervjuene, som i ettertid ble transkribert for å gjøre dem enklere å analysere. Før intervjuene ble det sendt ut samtykkeskjema med informasjon om oppgavens formål, og hvordan de innsamlede dataene skulle behandles. Under hele prosjektet har det vært mulig for informantene å trekke seg fra oppgaven. I tabell 1 vises det en oversikt over informantene til oppgaven samt metode for intervjuet og dato for gjennomføring.

Tabell 1: Oversikt over masteroppgavens informanter

Kommune	Rolle	Metode	Dato
Trondheim	Barnas representant	Digitalt	16.03.22
Trondheim	Koordinator for Ungdommens bystyre	Digitalt	22.03.22
Trondheim	Rådgiver for innbyggerinvolvering	Fysisk	23.03.22
Trondheim	Representant i Ungdommens bystyre	Digitalt	16.03.22
Trondheim	Representant i Ungdommens bystyre	Digitalt	23.03.22
Trondheim	Politiker	Fysisk	29.04.22
Trondheim	Politiker	Digitalt	05.05.22
Namsos	Samfunnsplanlegger	Digitalt	15.03.22
Namsos	Ansvarlig for ungdomsrådet og barnas representant	Digitalt	04.05.22
Namsos	Tidligere leder av ungdomsrådet	Digitalt	06.04.22
Namsos	Tidligere elevrådsleder ved Olav Dunn videregående skole	Digitalt	06.04.22
Namsos	Politiker	Telefon	03.05.22
Namsos	Politiker	Telefon	04.05.22

5.6. Vurdering av metode

I gjennomføringen av masteroppgaven er det viktig å sikre forskningskvaliteten. Det er ofte tre kriterier som benyttes for dette pålitelighet (reliabilitet), gyldighet (validitet) og generaliserbarhet. Dette må det gjennom hele mitt arbeid fokuseres på, slik at masteroppgaven bygger på god forskningsetikk og forskningen i seg selv er kredibel. Pålitelighet handler om at det er logisk sammenheng mellom prosjektets utforming og funn, altså om man finner svar på det man ønsket. Generaliserbarhet dreier seg om man kan trekke funn utover det som ble undersøkt. Tjora trekker også fram kriteriene transparens og refleksivitet for å måle kvalitet. Transparens kan ses som et middel for påliteligheten. Forskningens gyldighet styrkes gjennom tydeliggjøring av prosjektet og redegjørelse for valg som tas, og ved at forskningen foregår innenfor faglige rammer. Det må stilles spørsmål om den valgte metoden er den som

best besvarer forskningsspørsmålene, eller om det er andre metoder som ville svart bedre på dem (Tjora, 2021, s. 259-263). Dersom tidligere forskning stemmer overens med oppgavens funn er dette noe som vil styrke mine funn og dermed oppgavens gyldighet (Jacobsen, 2015, s. 236-237). I kapittel 7. analyse og drøfting settes funnene opp mot metoden, for å gjøre nettopp dette.

«Kvalitative metoders styrke er teoretisk generalisering, det vil si å avdekke fenomener, etablere kausalmekanismer og avdekke spesielle forutsetninger for at noe skal ha en effekt». Det vil være vanskelig å få generalisering for en hel populasjon ved bruk av kvalitative metoder da det ses på et mindre utvalg, som er valgt av en spesiell grunn (Jacobsen, 2015, s. 236-237). I denne oppgaven ser jeg på Trondheim og Namsos kommune som begge har hatt et fokus på medvirkning, og arrangert medvirkningsprosesser spesifikt knyttet til barn og unge. Dette betyr at masteroppgavens funn ikke vil være generaliserbare for alle kommuner i Norge.

I tillegg til at man ved bruk av intervjuer får svar på de spørsmålene man ønsker, får man også en forståelse om opplevelsen gjennom informantens væremåte. Dette vil bidra til å gi god innsikt i hvordan medvirkning og arbeid knyttet til dette oppfattes av de ulike informantene og om deres følelser rundt det. En av utfordringene knyttet til bruk av intervju er at det er resurskrevende, og dermed må det tas vurderinger i forhold til tid når det kommer til hvor mange man skal intervju. Det vil også være utfordringer knyttet til generaliserbarhet og representativitet i forhold til om utvalget kan uttale seg på vegne av flere. Denne formen for datainnsamling fører også til at man sitter igjen med komplekse data som må struktureres, tolkes og kategoriseres (Jacobsen, 2015, s. 129-132).

For å svare på oppgavens problemstilling lener jeg meg i stor grad på erfaringene og tankene til informantene. Dette er imidlertid ikke noe som er konkret målbart, men det vil gi et innblikk i deres opplevelser og tanker. Deres erfaringer er basert på deres egne tolkninger av situasjonene, og mine funn fra intervjuene er mine tolkninger av deres erfaringer.

Ungdomsråd er formelle organer, og vil derfor ikke kunne sies å være representative for all ungdom, da de har en større innsikt i systemet sammenlignet med jevnaldrende. Det er heller ikke intervjuet nok politikere eller personer i administrasjonen til at det kan sies at dette er gjeldende for alle. Andre utfordringer knyttet bruk av intervju er at flere av medvirkningsprosessene er gjennomført for en stund siden. Dette vil ha betydning for hvordan

informantene husker det, og for nøyaktigheten av deres svar. Gjennom prosjektet har jeg også utviklet meg i rollen som intervjuer, og blitt mer trygg med dette og klar over hvilken informasjon jeg trengte. Min forståelse og kunnskap har utviklet seg gjennom disse og informasjon jeg har samlet inn underveis og dette kan også være med å påvirke kvaliteten på intervjuene. Dokumentstudiene kan i noe større grad svare på dette, da de kan trekke fram innspill som er inkludert og si konkret hvordan de ulike kommunene skal ivareta barn og unge i sin planlegging.

6.0. Resultater

I denne delen presenteres funn og resultater fra den gjennomførte metoden. Først presenteres de to casekommunene kort, før det trekkes fram funn fra dokumentstudiene. Deretter vil resultatene fra intervjuene presenteres.

Både Namsos og Trondheim kommune inngår i Trøndelag fylkeskommune. Namsos kommune ble i 2020 slått sammen av Fosnes kommune, Namsos kommune, Namdalseid kommune og Lund krets. Kommunen har rundt 15 300 innbyggere, og befolkningsprognoser viser at det fram mot 2040 vil bli færre unge og flere i pensjonsalder i kommunen (Namsos kommune, 2020a, s. 5). Trondheim kommune ble i 2020 slått sammen med Klæbu kommune (Trondheim kommune, u.d. -b). Det bor rundt 210 400 i Trondheim kommune, og dette gjør den til Norges tredje mest folkerike kommunen. Fram mot 2032 forventes det at befolkningen skal øke med rundt 25 000 innbyggere (Trondheim kommune, u.d.-a).

Begge kommunene holder i dag på med større planprosesser knyttet til utarbeidelse av nye kommuneplaner, og har i dette arbeidet nylig vært gjennom medvirkningsprosesser for hele befolkningen, samt målrettet mot barn og unge. De to kommunene har ulik størrelse og ressurser og har stått overfor ulike utfordringer. Resultatene som presenteres her vil derfor forhåpentligvis kunne bidra til at det i oppgavens neste del kan gjøres vurderinger knyttet til medvirkning i Norge på et mer generelt nivå.

6.1 Dokumentstudier

I denne delen presenteres funn fra dokumenter knyttet til oppgavens to kommuner, da disse er med å danne et rammeverk for kommunenes arbeid med planer og medvirkning. Jeg skal se på kommuneplanene, samt planer knyttet til sentrumsutvikling både i Trondheim og i Namsos. I planene har jeg sett etter beskrivelse og inkludering av medvirkning og barn og unge, og om dette er noe som oppfyller lovens krav. Det vil i denne delen både ses på det som er inkludert i planene, og om det er gjennomført medvirkningsprosesser i forbindelse med utarbeidelse av dokumentene. Noen av planene har enda ikke blitt vedtatt, men inkluderes i oppgaven da det for disse er arbeidet som er utført i forbindelse med å lage dem, samt resultatet det brakte med seg som er av interesse. I tabellen under vises planene som er sett på for dokumentstudiet.

Tabell 2: Oversikt over hvilke plandokumenter som er inkludert i dokumentstudiene.

	Periode	Vedtatt
Namsos kommuneplanens samfunnsdel	2020-2032	13.02.20
Namsos kommuneplanens arealdel, planbestemmelser med	2010-2019	25.11.10 og 27.01.2011
Fosnes kommuneplanens arealdel, planbestemmelser og	2014-2025	26.03.15
Namdalseid kommuneplanens arealdel, planbestemmelser	2017-2026	14.12.17
Reguleringsplan Namsos sentrum, planprogram		05.2018
Reguleringsplan Namsos sentrum, planbeskrivelse		Ikke vedtatt (planlagt juni 2022)
Namsos sentrum, planbestemmelser		ikke vedtatt (planlagt juni 2022)
Klæbu kommuneplan, planbeskrivelse	2010-2021	09.06.11
Klæbu kommuneplanens arealdel, bestemmelser og	2010-2021	09.06.11
Klæbu kommuneplanens samfunnsdel	2010-2021	09.06.11
Trondheim kommuneplanens arealdel	2012-2024	21.03.12
Trondheim kommuneplanens arealdel, retningslinjer og	2012-2024	21.03.13 (revidert 24.04.14)
Trondheim planprogram for ny arealdel	2022-2034	08.03.22
Trondheim planprogram for kommuneplanens samfunnsdel	2020-2032	02.02.21
Trondheim kommuneplanens samfunnsdel	2009-2020	10.06.10
Handlingsplan for byrom	2016-2030	08.12.16
Gatebruksplan for Midtbyen mot 2030 og 2050		25.03.21
Områdeplan for nordøstre kvadrant i Midtbyen		24.03.18
Fremtidsbilder Trondheim sentrum 2050 med sentrumsstrategi		30.09.20

6.1.1. Namsos

Kommuneplanens samfunnsdel

Kommuneplanens samfunnsdel 2020- 2030 for Namsos ble vedtatt i 2020. Her presenteres det seks prioriterte temaer for kommunen, og disse er: folkehelse, klima og miljø, innovasjon og infrastruktur, universell utforming, inkludering og samhandling. Det trekkes også fram to hovedmål som kommunen skal arbeide frem mot, og disse er:

- Innbyggeren er «sambygger» i Namsos kommune
- Namsos kommune har vekst- og utviklingskraft

Temaene og målene er noe kommunen har kommet fram til i samråd med innbyggere, ansatte, næringsaktører og politikere. Det har vært fokus på at prosessen med utarbeidelse av ny samfunnsdel skulle benytte medvirkning og inkludere lokalbefolkningen. For å få til dette er det blitt benyttet folkemøter, spørreundersøkelser, kafedialog, fokusgrupper og framtidsverksted. Noe av det som går igjen er at det skal utvikles et godt lokaldemokrati der innbyggerne skal ha mulighet til påvirkning og utvikling av lokalsamfunnet. Innbyggerens stemme skal bli hørt, og det skal skapes arenaer der innbyggerne og kommunen sammen skal finne fram til gode løsninger (Namsos kommune, 2020a, s. 4-10). Alt dette peker mot høy grad av medvirkning.

I forbindelse med kommuneplanens samfunnsdel har det blitt rettet fokus på å inkludere barn og unge. Gjennom dette arbeidet har det kommet fram at det er ønskelig fra de unge sin side å opprettholde denne etablerte kontakten videre, da de synes dette var spennende. Kommunen ønsker å arbeide for at det skal være godt å vokse opp, og å leve hele livet i Namsos. Barn og unge skal derfor inkluderes i planleggingen (Namsos kommune, 2020a, s. 4-6). For å nå målsetningene har det blitt laget ulike satsingsområder, og et av disse er å sikre gode oppvekst- og læringsmiljøer. Det er barn og unge som er framtiden, og det må arbeides for å bedre levekår og for å utjevne sosiale forskjeller. En av måtene kommunen skal få til dette på er gjennom medvirkning. Dette skal oppnås gjennom barnetråkk, medvirkningsstrategi og strategi for utvikling av nærdemokratiet. Et annet satsingsområde er utvikling av kommunens tettsteder, hvor et av undermålene er at kommunen skal utvikle et godt nærdemokrati der innbyggerens påvirkning på tjenestetilbud og utvikling av eget lokalsamfunn ivaretas. Dette skal de blant annet få til gjennom innbyggermedvirkning, og det skal utvikles innbyggertorg og utredes representasjonsorganer (Namsos kommune, 2020a, s. 20,24).

Medvirkningen for ungdom besto av en spørreundersøkelse gjennomført av elever fra Namsos ungdomsskole i valgfaget Demokrati i praksis, og en workshop i samarbeid med Ungt Entreprenørskap Trøndelag for elevrådet ved Olav Dunn videregående skole (Knappe, 2019). Det ble også arrangert framtidswerksted for femteklassinger sammen med Ungt Entreprenørskap Trøndelag, med elever fra 11 skoler og rundt 180 elever (Ungt Entreprenørskap Trøndelag, 2019). I oppsummeringen av innspillene som har kommet inn kommer det fram at ungdommen blant annet ønsker hybler nært sentrum, utvidet og billigere kollektivsystem, rusfrie møteplasser og steder med tilbud om uorganiserte aktiviteter. De ønsker også informasjon om hva som skjer og dialog med kommunen på sosiale medier. Fra barn kom det inn ønsker om flere søppeldunker, muligheter for å få sykle mer, flere busser, flere fritidstilbud og muligheter for trampolinepark, klatring, bowling og gaming (Namsos kommune, 2019, s. 10- 11).

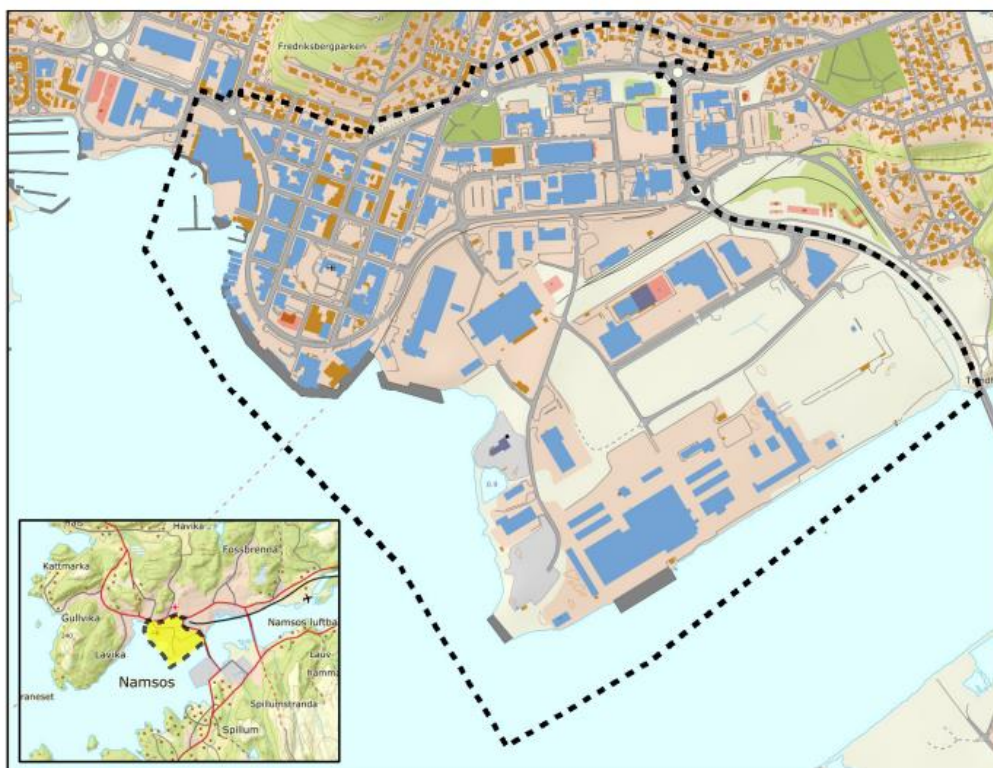
Kommuneplanens arealdel

Fram til det vedtas en ny areadel er det de eksisterende kommuneplanene fra de nå sammenslåtte kommunene som er gjeldende. Dette vil si at det er kommuneplanens arealdel 2010-2019 for Namsos kommune, kommuneplanens arealdel 2014-2025 for Fosnes kommune og kommuneplanens arealdel 2017-2026 for Namdalseid kommune som gjelder (Namsos kommune, 2021). I Namdalseid sin arealdel nevnes verken barn og unge eller medvirkning (Namdalseid kommune, 2017). I kommuneplanens arealdel for Fosnes kommune trekkes det fram at rikspolitiske retningslinjer for barn og unges interesser i planlegging skal legges til grunn for reguleringsplaner. Planleggingen skal organiseres slik at barn og unges synspunkter blir ivaretatt i prosesser der de blir part. Oppvekstmiljøet skal sikres og konsekvensene for dette skal beskrives og vurderes særskilt. Barn og unge trekkes også inn når det kommer til universell utforming der det spesifiseres at leke- og oppholdsarealer bør kunne brukes av alle aldre, burde ha sentral plassering i boligområder og legge til rette for samhandling mellom barn, unge og voksne. Medvirkning trekkes inn, og det skrives at det skal legges til rette for brukermedvirkning for å identifisere problemer og for å kvalitetssikre løsninger i forhold til universell utforming (Fosnes kommune, 2015, s. 6- 7, 12). I arealdelen til Namsos nevnes barn og unges medvirkning, og det henvises til Plan og bygningslovens §5-1 om medvirkning og rikspolitiske retningslinjer for barn og unges interesser i planleggingen. Der det finnes velforeninger skal disse ha anledning til å uttale seg (Namsos kommune, 2010, s. 18). Barn og unge trekkes også inn når det kommer til lekeplasser og at disse skal ha universell utforming.

Arealer og anlegg som brukes av barn og unge skal være beskyttet for forurensning, støy, trafikk- og helsefare. Områdene skal i likhet med Fosnes kunne brukes av alle aldre, ha sentral plassering i boligområder og gi mulighet til samhandling (Namsos kommune, 2010, s. 5-6).

Sentrumsplan for Namsos

Reguleringsplanen for Namsos sentrum er ikke vedtatt enda, men det planlegges for politisk behandling og vedtak i juni 2022. Dette etter at de har fått mange tilbakemeldinger på førsteutkastet.

Figur 5: Namsos sentrum. Figuren viser området som sentrumsplanens tar for seg (Namsos kommune, 2018 s. 5).

I forbindelse med kommunesammenslåingen i 2020, og utarbeidelsen av kommuneplanens samfunnsdel for nye Namsos ble det gjennomført medvirkning som også skal benyttes i planleggingen av sentrum. Det er et ønske fra kommunens side at prosessen skal engasjere flest mulig (Namsos kommune, 2018 s. 20, 23). Planprogrammet ble fastsatt i november 2018, og skal vise den tenkte planprosessen, samt vise opplegget for medvirkning og

informasjon (Namsos kommune, 2018 s. 4). Medvirkningsopplegget for denne planprosessen er gjennomført, og planen ventes å bli vedtatt av kommunestyret i løpet av 2022. De rikspolitiske retningslinjene for barn og unges interesser i planlegging nevnes når det kommer til nasjonale føringer, og i den overordnede beskrivelsen kommer det fram at det burde være et stort innslag av aktivitetsområder for barn og unge (Namsos kommune, 2018 s. 9-10).

I arbeidet med medvirkning har det blitt lagt inn innsats for å involvere og få flest mulig innspill. Dette er blant annet gjort ved å ha nær kontakt med lokalpressen, og det skrives at dette har bidratt til å engasjere mange beboere i Namsos. For informasjon og mulighet til å komme med innspill er det opprettet en egen portal på kommunens hjemmeside. Det ble også etablert en referansegruppe som har hatt to møter under planprosessen. Denne skulle fungere som en sparringspartner for de prosjekterende. Gruppen besto av representanter fra Næringsforeningen, Trondheim havn, Trøndelag Fylkeskommune, Taxi/buss, samfunnsplanlegger, kommunens prosjektleder (KES), Ungdomsrådet og Eldres råd. Det har blitt avholdt åpent møte, samt stormøte og workshop (Namsos kommune, 2020b, s. 77-78).

Når det kommer til medvirkning fra barn og unge ble det åpnet for at de kunne gå inn i dataspillet Minecraft for å bygge nye Namsos sentrum. Her kunne de komme med sine ønsker, og om dette skrives det at det kom inn mange gode forslag. I tillegg for barn og unge nevnes det at barn- og unges representant har vært med i referansegruppen (Namsos kommune, 2020b, s. 77-78).

Om reguleringsbestemmelsene blir vedtatt som planlagt vil verken medvirkning eller barn og unge nevnes spesifikt. Men barn og unge vil trekkes inn ved at det står: «felles leke- og oppholdsareal skal være egnet som møteplass for alle aldersgrupper og utformes slik at det kan brukes til alle årstider» (Namsos kommune, 2022, s. 10).

6.1.2. Trondheim

Kommuneplanens samfunnsdel

Arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel er per dato ikke avsluttet, og det er derfor slik at samfunnsdelene til det som er gamle Trondheim og Klæbu vil være de som gjelder fram til dette skjer. I kommuneplanens samfunnsdel for Klæbu nevnes verken barn og unge eller medvirkning, men det settes et mål om at det skal være en god oppvekstkommune som skal ha gode nærmiljøer og spennende kulturliv. Selv om medvirkning som begrep ikke er inkludert kan det sies at dette inkluderes indirekte gjennom målet om å være en kommune der dialog med innbyggere, brukere og ansatte skal vektlegges. Under målet om å være en god oppvekstkommune trekkes det fram at kommunen skal bidra til utvikling av møtesteder for aktivitet, og at dette vil innebære møtesteder der det skal være muligheter for allsidige aktiviteter for ungdom (Klæbu kommune, 2011a).

I kommuneplanens samfunnsdel for Trondheim nevnes medvirkning som et av de strategiske hovedgrepene som skal tas i bruk for å løse kommunens utfordringer. Kommunen skal legge til rette for reell medvirkning, og innbyggerne skal delta i arbeidet med byens utvikling (Trondheim kommune, 2010, s. 4-5). Det trekkes fram at de i flere år har satset på å gjøre barn og unge miljøbevisste og engasjerte. I arbeidet framover innebærer dette blant annet at det skal utvikles både arenaer og aktiviteter der barn og unge skal få delta i miljøarbeid og til utvikling av Trondheim. Barn og unge skal inspireres og motiveres til aktiv medvirkning, og dette vil blant annet skje gjennom Ungdommens bystyre. Kommunen skal også arbeide for å synliggjøre barn og unges behov i arealpolitikk, og når det kommer til sosial infrastruktur (Trondheim kommune, 2010, s. 13-14).

I planprogrammet for samfunnsdelen til den nye kommuneplanen slås det fast at «samarbeidsdrevet kunnskapsinnhenting, kommunikasjon og medvirkning har blitt et viktig virkemiddel for å planlegge og utvikle Trondheim». Det ønskes at planprosesser alltid bruker disse virkemidlene, og at prosessene skal være åpne, forutsigbare og preget av dialog. Barn og unge skal sikres reell medvirkning, og bruk av digitale plattformer skal prioriteres (Trondheim kommune, 2021b, s. 19-20). Det skal legges til rette for god oppvekst for barn og unge i inkluderende, rettfærdige og lærende fellesskap. Et av elementene som ble trukket inn i høringsfasen og inkludert i planen er at det er viktig at barn og unges stemme ikke

undervurderes når det kommer til diskusjon om framtidig bærekraftig utvikling (Trondheim kommune, 2021b, s. 9, 15).

Kommuneplanens arealdel

Da Trondheim kommune ble slått sammen med Klæbu kommune skapte dette behov for utarbeidelse av ny arealdel til kommuneplan. Arbeidet med denne er igangsatt nå, men fram til dette vedtas er det de eksisterende planene for de to tidligere kommunene som er gjeldende. I tillegg til at disse ses på her, har også planene som er fastsatt for veien videre blitt tatt med, da det er blitt satt i gang større medvirkningsprosesser som er av interesse for denne oppgaven.

I Klæbu sin planbeskrivelse for kommuneplanen 2010-2021 trekkes bomiljø, barn og unge fram som hensyn som skal vurderes når det kommer til konsekvensutredninger. Det nevnes også at dette er tema som henger sammen med flere andre hensyn som må tas slik som blant annet forurensing, trafikkforhold og tjenestetilbud (Klæbu kommune, 2011b, s. 12,17). I et av planens vedlegg om konsekvensutredning av utbyggingstiltak står det at barnerepresentanten har blitt informert, og har kommet med noen innspill til planen (Klæbu kommune, 2011b). Kommuneplanens bestemmelser legger de rikspolitiske retningslinjene for barn og unges interesser i planlegging til grunn, samt Norsk institutt for by- og regionforsknings anbefalte krav til lekearealer slik at barn og unges interesser skal ivaretas (Klæbu kommune, 2011c, s. 3).

I kommuneplans arealdel 2012-2024 for Trondheim kommune står barn og unge sammen med kriminalitetsforbygning og folkehelse. Leke- og oppholdsarealer for barn og unge skal ivaretas, og der avsatte utearealer for skoler og barnehager skal omdisponeres skal det skaffes fullverdig erstatning. Det trekkes også fram at det i forhold til barn og unge må tas hensyn til trafikksikre snarveier og gang- og sykkelforbindelser, samt at det må være varierte aktivitetsområder. Det fastsettes at barn og unge skal inviteres til å medvirke i saker som angår dem. Det nevnes spesifikt at de skal få uttale seg når det kommer til utforming av felles uterom og lekeplasser. Uttalelser fra elevråd og Ungdommens bystyre skal sammen med barnetråkk benyttes som dokumentasjon for saker som angår barn og unge (Trondheim kommune, 2014, s. 8).

Grunnlaget for den nye kommuneplanen beskrives i planprogrammet, som ble fastsatt i mars 2022. Trondheims hovedmålsetting er å være en bærekraftig by og et godt sted å leve, og byen skal bidra til god folkehelse og inkludering (Trondheim kommune, 2022, s. 4,9). Det trekkes fram at det er et økt behov for medvirkning, bedre visualisering og detaljerte planer når det kommer til byutviklingsprosesser. Det er et ønske om at arbeidet med den nye arealdelen skal være godt kjent for innbyggerne, og det skal derfor legges opp til bred medvirkning slik at ulike grupper får muligheten til å medvirke (Trondheim kommune, 2022, s. 19, 42).

Innbyggerne i form av folk flest og ulike foreninger og lag er i varierende grad kjent med fagområdet og slike prosesser. Kommunen skal legge til rette for medvirkning tilpasset alle gruppene (Trondheim kommune, 2022, s. 43).

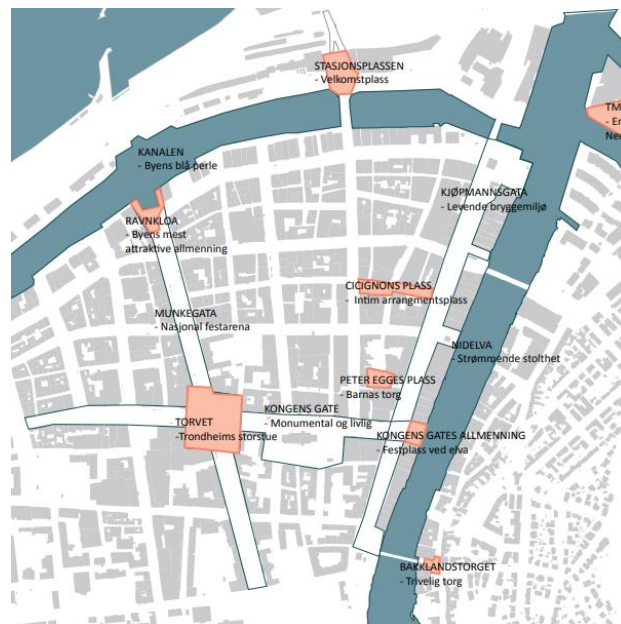
Det trekkes fram at det er viktig at medvirkningen skal være lett tilgjengelig og forståelig. Det vil ikke være mulig å nå ut og høre alle, men det skal rettes fokus mot å sikre representativitet i medvirkningsprosessene. Det er viktig at innspill og meninger er balansert, og ikke bare kommer fra de som roper høyest. Derfor er det også benyttet et innbyggerpanel i forbindelse med arbeidet for ny arealdel. Tidligere medvirkningsprosesser som er gjennomført har bidratt til kunnskap, som tas med videre inn i dette arbeidet. Når det kommer til føringer som legges til grunn for det nye planarbeidet nevnes de rikspolitiske retningslinjene for barn og unges interesser i planlegging (Trondheim kommune, 2022, s. 43-45). Det arbeidet som foregår nå kan sies å strekke seg utover lovens minstekrav, noe som betyr at det vil ha god måloppnåelse når det kommer til medvirkning og inkludering.

Trondheim sentrum

I Trondheim kommune er det et ønske om å styrke sentrum, og Midtbyen er derfor et satsingsområde. Trondheim har satt seg som mål at de skal ha attraktive, levende og tilgjengelige byrom. I sin byromsstrategi setter de seg visjonen «bra byrom for bruk». Det er 13 byrom i sentrum som framheves i planen. Av disse er det særlig tre som trekkes fram når det kommer til vektlegging av aktiviteter for barn, og disse er Peter Egges plass, Bakklandstorget og Kjøpmannsgata (Trondheim kommune, 2016, s. 4-5). Det skal i større grad vektlegges aktiviteter for barn i denne strategien. For alle byrom som inngår i planen skal det ses på muligheter for lek og fysisk aktivitet for barn (Trondheim kommune, 2016, s. 24)

Figur 6: Trondheim sentrum. Kartet viser området som sentrumsutviklingen i Trondheim skal ta for seg med de ulike bydelene (Trondheim kommune, 2020a, s. 12).

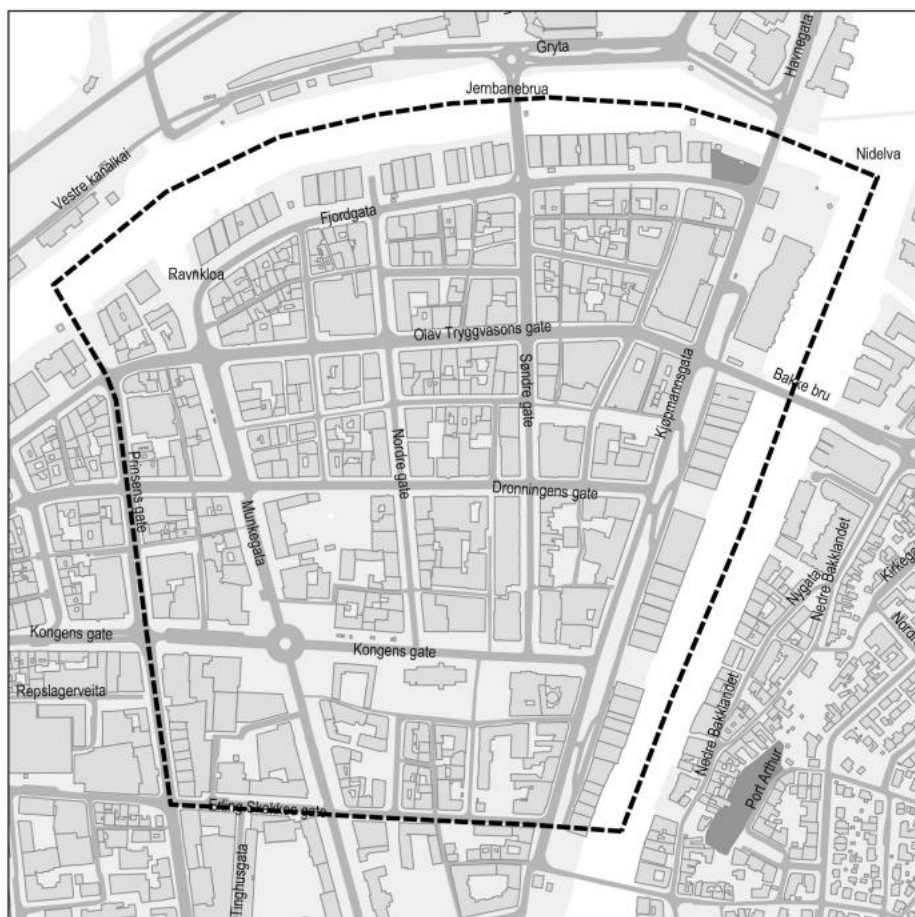
Figur 7: Byrom i Trondheim. Kartet viser de prioriterte byrommene i Trondheim. Det er særlig Petter Egges plass, Bakklandstorget og Kjøpmannsgata som trekkes fram når det kommer til barn og unge (Trondheim kommune, 2016, s. 4).

På bakgrunn av denne satsingen har det blitt laget flere planer, og sentrumsutviklingen i Trondheim deles inn i tre delaktiviteter, disse er: Områdeplan for nordøstre kvadrant i Midtbyen, Fremtidsbilder Trondheim sentrum 2050 med sentrumsstrategi og Gatebruksplan for Midtbyen, (Trondheim kommune, 2021a, s. 7). Medvirkning er en essensiell del av dette arbeidet og det trekkes fram at

Det vil komme til å bli helt nødvendig å sikre lokal forankring, godt samarbeid og bred medvirkning for å få til gode prosesser og å lykkes med byutviklingsprosjekter i Trondheim sentrum (Trondheim kommune, 2018, s. 30).

Mye av medvirkningen som er gjennomført i forbindelse med utarbeidelse av disse planene har skjedd samtidig, og medvirkningsprosessene har foregått på tvers og bidratt til etablering av felles kunnskapsgrunnlag. Medvirkningen skal skape eierskap og identitet, og igjen trekkes dette med at Trondheim satser på innovativ innbyggermedvirkning fram. I dette med satsing legges det at det skal testes ut flere nye former for medvirkning, kommunikasjon og kunnskapsinnhenting (Trondheim kommune, 2018, s. 28). Det ble blant annet arrangert en idekonkurranse for barn i sentrum, verksteder og gjestebud. Under Kulturnatt i Trondheim ble det både i 2019 og 2020 arrangert pop-up-kontor der innbyggere skulle få informasjon, samt kunne snakke og gi innspill til planen (Trondheim kommune, 2020b, s. 16-17).

Målet med områdeplanen for nordøstre kvadrant i Midtbyen er å få flere folk i sentrum, dette betyr at flere skal bo, jobbe, besøke og oppholde seg lenger i sentrum. Færre skal kjøre bil og flere skal gå, sykle eller ta kollektivt. Når det kommer til medvirkning står det at kommunen skal bruke aktiv medvirkning, kommunikasjon og kunnskapsinnhenting i arbeidet med områdeplanen (Trondheim kommune, 2018, s. 5-6).

Figur 8: Nordøstre kvadrant i Midtbyen. Kartet viser den geografiske avgrensingen for områdereguleringsplan for nordøstre kvadrant i Midtbyen (Trondheim kommune, 2018, s. 7).

Medvirkning for barn og unge trekkes fram som et eget punkt i denne planen, og under dette fremmes ulike forslag for hvordan det kan gjøres. Ungdommens bystyre har kommet med flere tips og forslag som inkluderer: «Digital spørreundersøkelse via sosiale medier/på stand i Midtbyen med premier, bruk av verksted/interaktiv bymodell i samarbeid med elevråd, prosjekt på barne- og ungdomsskoler der elever designer sin “drømme-Midtby” i faget kunst og håndverk» (Trondheim kommune, 2018, s. 29). Barn og unge skal involveres gjennom informasjon og innspill, Ungdommens bystyre og valgfaget demokrati i praksis. Deres rolle vil da bli faglig og empirisk, og graden av medvirkning vil være at de informeres og involveres (Trondheim kommune, 2018, s. 30-31). I tillegg nevnes også de rikspolitiske retningslinjene for barn og unges interesser i planlegging under føringer (Trondheim kommune, 2018, s. 16). I ønsket om dette med attraktivitet som ofte har blitt trukket fram her, ligger også målet om at det skal arbeides for å lage attraktive bo- og oppvekstmiljøer. Det er

et mål om flere barnefamilier i sentrum, og det trekkes derfor naturlig nok fram barn. Planen nevner at det vil være behov for mer oversikt og kunnskap om dagens situasjon og potensiale, samt kunnskap om planens konsekvenser for barn, unge og barnefamilier (Trondheim kommune, 2018, s. 22, 25)

Fremtidsbilder Trondheim sentrum 2050 som er Trondheim sin sentrumsstrategi trekker fram at mange av innspillene som kom gjennom medvirkningsprosessene handlet om at det må tilrettelegges bedre for lek, byliv og myke trafikanter (Trondheim kommune, 2020a, s. 57). Det skal rettes mer fokus på barn og unge, og når det kommer til dette trekkes det fram nærmiljøanlegg for å ivareta et helhetsperspektiv og for å gi barn og ungdom et bedre tilbud. Det trekkes også fram reduksjon av biltrafikk for å skape tryggere byrom, satsing på universell utforming og større tilretteleggelse av flere tilbud for både barn og eldre (Trondheim kommune, 2020a, s. 36, 44-45, 77).

Gatebruksplanen for Midtbyen har som mål å legge til rette for økt byliv, og om at Midtbyen skal være attraktiv og tilgjengelig for alle. Planen skal vise hvilke roller ulike gater skal spille for byliv og trafikk (Trondheim kommune, 2021a, s. 7-12). Av metoder som er benyttet trekkes det fram digitale innspillskart, forslagskasser, ønsketre og gjestebud. De innspillene som har kommet inn er vurdert og bearbeidet, og det skrives at de preger innholdet som er blitt vedtatt i gatebruksplanen (Trondheim kommune, 2021a, s. 25). Når det kommer til hensyn til barn og unge og deres oppvekstvilkår trekkes det fram at dette skal ivaretas ifølge loven (Trondheim kommune, 2021a, s. 4).

6.1.3. Oppsummerende bemerkninger til dokumentene

Basert på dokumentene inkludert i dokumentstudiet kan man se at både medvirkning og barn og unge er noe som har fått mer fokus i de nye planene, og at planprosessene her strekker seg over lovens krav for medvirkning. I tabellen under vises måloppnåelsen knyttet til plan- og bygningslovens krav for de vedtatte og dermed juridisk bindende kommuneplanene.

Tabell 3: Kommuneplanens ivaretagelse og hensyn til barn og unge sett ut ifra lovens krav.

Plan	Under lovens krav	Oppfyller lovens krav	Over lovens krav
Namsos kommuneplanens arealdel 2010-2019		X	
Fosnes kommuneplanens arealdel 2014-2025		X	
Namdalseid kommuneplanens arealdel 2017-2026	X		
Klæbu kommuneplanens arealdel 2010-2021		X	
Trondheim kommuneplanens arealdel 2012 – 2024		X	
Klæbu kommuneplanens samfunnsdel 2010- 2021	X		
Trondheim kommune samfunnsdel 2009- 2020			X
Namsos kommuneplanens samfunnsdel 2020-2030			X

I tabellen under vises de ulike dokumentenes bruk av «medvirkning» og «barn og unge». Barn og unge er noe som nevnes oftere enn medvirkning.

Tabell 4: Andel av dokumentene som bruker begrepene medvirkning og barn og unge. Tabellen inkluderer alle dokumentene som er nevnt i tabell 3.

Kommune	Medvirkning nevnes	Medvirkning nevnes ikke	Barn og unge nevnes	Barn og unge nevnes ikke	Begge nevnes
Namsos	4 av 7	3 av 7	5 av 7	2 av 7	4 av 7
Trondheim	7 av 12	5 av 12	10 av 12	2 av 12	7 av 12

6.2. Intervjuer

Informasjonen som presenteres i denne delen kommer fra intervjuene, og vil bidra til å skape et mer helhetlig bilde av medvirkningsprosessene gjennomført i Namsos og Trondheim. Samtidig vil denne delen bære preg av informantenes subjektive meninger knyttet til temaet og deres erfaringer. Intervjuene skal bidra med kunnskap og innsikt om erfaringene til informantene, bakgrunnen for prosjektene og generelle tanker rundt temaet fra personer som av ulike grunner kan uttale seg om det. Dette skal bidra til å vise hvordan situasjonen er i dag, slik at det etableres et grunnlag som gjør det mulig å besvare problemstillingen og forskningsspørsmålene i neste del.

6.2.1. Namsos kommune

Namsos har etter kommunesammenslåingen rettet mer fokus på aktiv medvirkning, og uttesting av ulike metoder knyttet til dette. I denne delen presenteres og utdypes medvirkningsprosessene som har foregått, og informantens tanker knyttet til dette.

Kommunesammenslåing og utarbeidelse av kommuneplanens samfunnsdel

I forbindelse med forberedelsen av kommunesammenslåingen av nye Namsos ble det opprettet en stilling som samfunnsplanlegger i 2016. En av de første arbeidsoppgavene til samfunnsplanleggeren var utarbeidelsen av samfunnsdelen til den nye kommuneplanen. Samfunnsplanleggeren hentet mye inspirasjon fra en studietur til Lindås kommune, som hadde hatt et spesifikt fokus på bred medvirkning. Tilbake til Namsos tok hun med seg ambisjoner om å teste ut mye av det samme opplegget. En av de grunnleggende tingene som Lindås hadde gjort var å skrive rapporter knyttet til prosessene, og dette er noe som ble tatt i bruk i Namsos også. Dette gjør at man kan se oppsummering av de ulike prosessene og innspillene som kom inn, samt de kan fungere som en mal om man ønsker å kjøre lignende prosesser i framtiden. En utfordring for Namsos kommune når det kom til dette med selve gjennomføringen av medvirkning var knyttet til kommunens størrelse:

Det er litt vanskelig i en liten kommune, fordi at for min del var det bare meg, og så fikk jeg kobla på en prosessleder sammen med meg når jeg skulle kjøre dem store prosessene. Jeg hadde også en god del støtte i folkehelsekoordinator hos oss, som var med på mesteparten at opplegget. Men det er helt avgjørende for å få til god planlegging at det ikke bare er en person som driver og kaver med de her ulike workshopene, det må være en to-tre stykker som

gjennomfører det. Og så valgte vi jo også metoder som vi mente at kunne passe for våres innbyggere og for de spørsmålene vi ville ha svar på (Samfunnsplanlegger, Namsos, 15.03.22).

Når det kom til valg av metoder ble det i kommunen bestemt at de både skulle benytte seg av fysiske og digitale prosesser. Det ble satset på å ha bred medvirkning, og det ble laget en digital spørreundersøkelse for kommunens innbyggere. Denne beskriver hun som helt grei når det kommer til svarene de fikk, men understreker uansett viktigheten av å gi innbyggerne muligheten til å kunne komme med digitale innspill. Her er terskelen lavere ved at man kan gjøre det hjemme, og det burde derfor alltid finnes digitale muligheter. Kommunen sto på stand under Namsosmartnan der de blant annet fikk vist fram kommunen, samt samlet inn tegninger fra barn og unge med ønsker til den nye kommunen. I tillegg ble det avholdt ulike workshops, de gikk inn i klasser og flyktingtjenesten og arrangerte et stormøte organisert som en kafedialog. Sistnevnte er det samfunnsplanleggeren selv følte fungerte best, siden dialogene resulterte i gode innspill knyttet til konkrete tema kommunen ville ha svar på (Samfunnsplanlegger, Namsos, 15.03.22).

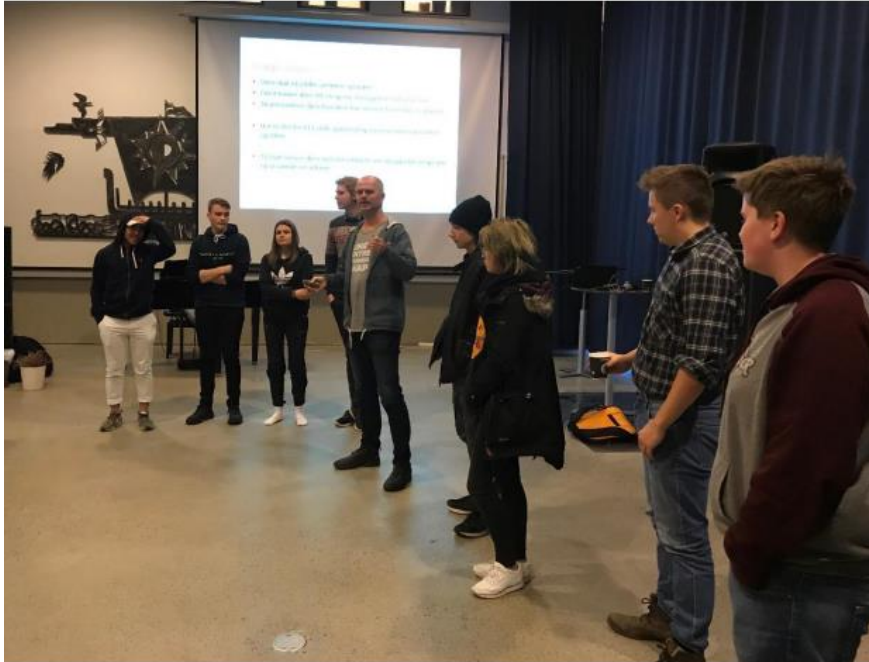
Inkludering av barn og unge i kommunesammenslåingen

For å inkludere ungdom spesifikt ble det tatt kontakt med elevrådet på Olav Duun videregående skole. Her ble det arrangert en workshop med elevrådet, der det ble delt inn i grupper med gruppeledere som stilte ulike spørsmål. Dette skulle danne grunnlaget for diskusjon, der fokuset dreide seg om kreativitet. Tidligere elevrådsleder ved Olav Duun forteller om dette

Hvis jeg ikke husker feil så var det veldig stor interesse for at vi skulle være kreative i denne prosessen her, og komme med både store og små ideer, både gjennomførbare og ikke for at vi skulle plukke ut noen av de tingene som var gjennomførbare, men fortsatt av et litt kulere kaliber og interessant for ungdom (Elevrådsleder, Namsos, 06.04.22).

Den videregående skolen har mange elever som er borteboere, og særlig i forhold til dette opplevde han at det var interesse for å høre om deres meninger og ønsker. Dette er elever som kanskje har behov for litt ekstra aktivitet og begivenheter for å trives som innflyttere. I ettertid av prosessen er han ikke sikker på hvor mye som ble lagt inn i planen, da de ikke hadde så mye kontakt i ettertid. Han tenker også at dette kan henge sammen med at han var ferdig i elevrådet ikke så lenge etter dette, men basert på interessen så vil han tippe at det ble brukt i

videre arbeid (Elevrådsleder, Namsos, 06.04.22). Samfunnsplanleggeren beskriver dette samarbeidet som svært godt, noe som tyder på at dette var innspill som fikk betydning for det videre planleggingsarbeidet (Samfunnsplanlegger, Namsos, 15.03.22)

Figur 9: Workshop på Olav Duun. Bilde viser workshop i forbindelse med kommunesammenslåingen og utarbeidelsen av ny kommuneplan for Namsos med elevrådet ved Olav Duun videregående skole (Knappe, 2019).

Det ble også satt i gang en spørreundersøkelse blant alle ungdomsskoleelevene i den nye kommunen. Tanken bak dette var at det ville bidra til bred inkludering. Det var en ungdomsskoleklasse i valgfaget Demokrati i praksis, som fikk ansvaret for å ta imot svarene og lage en rapport. Dette skulle være en god læring for elevene og dermed føre til at både kommunen og klassen fikk godt utbytte av det. Resultatet ble derimot ikke så godt, da det ble for lite svar. Samfunnsplanleggeren sier at om de skulle gjort det igjen så ville hun at kommunen selv skulle gått ut og presentert og satt i gang klassene. Til tross for det litt dårlige resultatet sier hun likevel at hun «har troa på det å la ungdommen få lov å gjennomføre undersøkelsene selv». Dette har hun også mer positive erfaringer med gjennom at de i kommunesammenslåingsprosessen ga en klasse på media og kommunikasjon på videregående i oppdrag å lage kortfilmer om Namsos. Samfunnsplanlegger kom og presenterte seg og hva de ønsket, som var at det skulle intervjues og besvares tre spørsmål: hva er bra med Namsos, hva er dårlig med Namsos og hva er det de savner i Namsos. For selve gjennomføringen ble det gitt frie tøyler og elevene fikk lov til å gjøre litt som de selv ville. Kommunen var

fornøyde med resultatet, og opplevde at lærerne og elevene var fornøyde (Samfunnsplanlegger, Namsos, 15.03.22).

Politisk samarbeid i kommunesammenslåingen

Når det kommer til samarbeidet med politikerne, beskriver samfunnsplanleggeren dette som godt. Opplegget hun tenkte seg ble lagt fram for politikerne og de ble jevnlig oppdatert. Medvirkningsopplegget ble sett på som ambisiøst og ble møtt med begeistring og hadde politisk støtte. Politisk forankring er essensielt for gjennomføringen av slikt opplegg, og hun tenker at de jevnlig oppdateringene var et godt virkemiddel for å sikre dette (Samfunnsplanlegger, Namsos, 15.03.22). Politikerne som er intervjuet i forbindelse med oppgaven underbygger dette, og opplevde begge at den helhetlige prosessen knyttet til kommunesammenslåingen var god. Det ble fokusert ekstra på medvirkning, og det var en opplevelse av at befolkningen ble godt inkludert. Når det kommer til barn og unge som gruppe er begge politikerne litt mer usikre på graden av inkludering. Den ene trekker fram

Når vi skulle lage den nye samfunnsplanen så var man jo opptatt av alle, ikke ungdommene spesielt, men at alle grupper skulle få si hva de mente og ønsket med den nye kommunen. Det var fokus på at alle skulle være med og da er jo ungdommen en viktig del. Kan være vanskelig å få ungdommer til å engasjere seg, men jeg tror og synes i hvert fall at vi lyktes rimelig bra med det (Politiker, Namsos, 03.05.22).

Begge tenker at det kan være utforende å inkludere ungdom i en kommunesammenslåing, da dette krever forståelse av hva en kommune er og hvordan den fungerer. Uavhengig av dette trekkes det fram at de tenker man alltid kan spørre ungdommer på et mer generelt nivå om hva de ønsker seg og savner. Det er en oppfattelse om at ungdommen er gode til å gjøre seg forstått. Den ene av politikerne trekker også fram at han minnes at ungdommen var gode til å møte opp rundt i bygdene når det kom til medvirkningen (Politiker, Namsos, 03.05.22).

Allikevel trekkes det fram at:

jeg tror jo at barn og unges hensyn blir ivaretatt, men tror nok også det at dem kunne vært tatt mer hensyn til, så jeg tror nok at det er en del igjen å gå på. Jeg tror ikke vi skal slå oss på brystet og si at vi har gjort alt vi kunne, jeg tror nok alltid at vi kunne gjort mer (Politiker, Namsos, 04.05.22).

Medvirkningen som har foregått i arbeidet med kommunesammenslåingen og kommuneplanens samfunnsdel kan sies å være litt spesiell da den handler om mer enn bare utarbeidelsen av ny plan. Fokuset under kommunesammenslåingen har vært at de tidligere kommunene skal føle seg hørt og inkludert, og sikre at den nye kommunen har støtte fra innbyggerne. Det virker å være en felles forståelse om at kommunesammenslåingen har vært vellykket når det kommer til innbyggerinvolvering og engasjement, og at barn og unge har blitt gitt muligheten til å være med å gi sine meninger og synspunkter.

Ungdomsrådet

Når det kommer ivaretagelse av hensyn til barn og unge innenfor planlegging har Namsos kommune både ungdomsråd og barnas representant. Det er samme person som er ansvarlig for ungdomsrådet som er barnas representant. Hun er ansatt som rådgiver på oppvekst og opplæring, og har i tillegg ansvar for en del andre oppgaver i kommunen. Ungdomsrådet er organisert slik at det er en representant fra hver ungdomsskole og to representanter fra videregående, der den ene kommer fra studiespesialiserende og den andre fra yrkesfag. Representantene rekrutteres gjennom elevrådene på skolene. Det er 12 stykker som sitter i ungdomsrådet, samt at de har vararepresentanter. Det har den siste tiden blitt arrangert møter der både representant og vararepresentant er til stede, fordi dette oppleves å føre til bedre møter. Dette kommer blant annet fram i intervjuet med hun som er ansvarlig for ungdomsrådet:

Det vi ser er at når vi har møter med bare medlemmene så er det lite, og det er lite frampå, når vi har med vara så får vi til bedre diskusjoner. Så i utgangspunktet, men det blir veldig mange når det er 2 fra hver skole, men det har jeg gjort noen ganger, for jeg synes vi da har fått til noen ting. Jeg tror kanskje at dem føler seg tryggere når dem kommer fra en skole, og så har dem med seg noen. Kanskje så vil dem vise den andre at dem kan si noen ting, så det har vært veldig positivt når vi har fått til det (Ansvarlig for ungdomsråd, Namsos, 04.05.22).

Flertallet av sakene som kommer til ungdomsrådet er orienteringssaker og det er lite høringssaker. Ansvarlig for ungdomsrådet opplever at det kan være vanskelig å skaffe saker til møtene, og det er flere ganger det ikke er meldt inn saker. Da forteller hun at hun må gå på jakt i kommunen for å fylle sakslista. Ungdomsrådet følger kommunestyret når det kommer til møter slik at de møtes en gang i måneden.

Ideelt sett så skulle vi ta opp saker som skal i kommunestyre, men det får vi ikke til da. Før møtene når vi skal ha saker til sakslistene så prøver jeg å sende ut til kommunalsjefene at vi skal ha et møte i ungdomsrådet om de har noen saker eller informasjon. Eller så er det rett som det er at det ikke er meldt inn noen saker (Ansvarlig for ungdomsråd, Namsos, 04.05.22).

Møtene i ungdomsrådet holdes på dagtid, fordi det er da andre politiske møter i kommunen blir holdt. Dette gjøres for at de skal være på lik linje og ha den samme respekten som kommunestyret har. Ungdomsrådet har talerett i kommunestyret, dette er ikke noe som har blitt benyttet mye, men har i noen tilfeller blitt benyttet i saker der ungdommen er svært engasjert (Ansvarlig for ungdomsråd, Namsos, 04.05.22).

Ungdomsrådets påvirkningskraft

Ansvarlig for ungdomsrådet opplever at det er litt mangel på engasjement til tider, og trekker blant annet fram at hun er litt skuffet over skolene. Ungdomsrådet er en god arena som gir mange muligheter, og noe skolene kunne utnyttet i større grad ved å forberede og informere elevene sine. Det sendes ut informasjon til skolene, men ansvarlig for ungdomsrådet har inntrykk av at dette er noe som forsvinner litt når det kommer til skolehverdagen. Hun har opplevd å måtte sende mail til rektorer for å understreke viktigheten av ungdomsråd når det har vært slik at skolene har vært dårlige til å sende sine representanter. Til tross for at det til tider har vært mangel på engasjement så opplever hun at ungdomsrådet har hatt god gjennomslagskraft når det har vært saker av betydning, og at politikerne er interessert i å høre fra dem

Det skulle jeg ønske meg – at alle var litt mer på. Vi kan ikke bare sitte der å vente på at ungdommene skal være på heller. Politikerne er på – dem forventer det egentlig, men vi klarer ikke å følge opp det på en måte da (Ansvarlig for ungdomsråd, Namsos, 04.05.22).

Politikerne får notater fra ungdomsrådets møter, og fra den ene politikerer jeg har snakket med trekkes dette fram som noe som vektlegges når avgjørelser skal tas. Han føler at ungdomsrådet stort sett fungerer godt, men har inntrykk av at «det er noen ganger der det har vært de voksne som har vært med har lagt litt ord i munnen på dem om du skjønner hva jeg mener» (Politiker, Namsos, 03.05.22). Den andre politikerer har ikke så mye erfaring med ungdomsråd, da de i Fosnes ikke hadde ungdomsråd før kommunesammenslåingen, men legger til at det ikke er tvil om at ungdommer har meninger som det er interessant å høre (Politiker, Namsos, 04.05.22). Tidligere leder av Ungdomsrådet trekker fram at

Det er tross alt vi som skal velge om vi skal fortsette å bo i Namsos eller om vi vil flytte tilbake når vi er ferdige med studiene. Jeg tror kanskje at vi ikke skjønner helt hvor viktig det er at våres mening blir sagt, og blir løftet fram, så tror jeg politikerne vet det og at de blir glad for det (Ungdomsrådsleder, Namsos, 06.04.22).

Politiker i Namsos underbygger dette, og sier man i distriktskommuner som Namsos er nødt til å lytte til ungdommen for å kunne overleve, da man avhenger av at de vil bli boende og flytter tilbake til kommunen (Politiker, Namsos, 03.05.22).

Tidligere representant og leder av ungdomsrådet følte det lå mange muligheter i ungdomsrådet, og om man er klar over dette kan man være med å ha reell innflytelse på politiske beslutninger. Før hun ble med i ungdomsrådet visste hun ingenting om hva det var, eller hva det innebar, fordi dette var noe det ikke ble informert godt om på skolen. Hun sier blant annet at «jeg følte mer det når jeg var ungdomsrådsleder at jeg skjønnte den makten vi hadde. Så jeg følte at hvis vi ville, og alle var engasjert så tror jeg vi absolutt ble vektlagt.» (Ungdomsrådsleder, Namsos, 06.04.22). Dette understreker at ungdomsrådet i Namsos som organ gir muligheten for reell påvirkning. Både administrasjonen, politikerne og ungdommene føler dermed at det er viktig og at det er påvirkningskraft i ungdomsrådet, selv om det kommer fram at det er rom for forbedringer. Ved å gi oppgaver til ungdomsrådet for så å avtale et nytt møte lenger fram i tid, gis representantene mulighet til å gå tilbake til sine skoler og snakke med klassen sin om det. Dette kan også bidra til at meningene bærer et større preg av å være representative for barn og unge (Samfunnsplanlegger, Namsos, 15.03.22). Dette med tidlig involvering i saker er også noe som trekkes fram av (Ansvarlig for ungdomsråd, Namsos, 04.05.22; Ungdomsrådsleder, Namsos, 06.04.22).

Sentrumsplan for nye Namsos

Medvirkningen gjort i forbindelse med kommunesammenslåingen var noe som ga mersmak, og også da det skulle utarbeides ny reguleringsplan for Namsos sentrum ble dette fokuset videreført. Medvirkningsprosessene for denne nye planen er gjennomført, og innspillene har blitt inkludert, men det gjenstår fremdeles å få reguleringsplanen vedtatt. Da det kom til medvirkning for sentrumsplanen ble det arrangert stormøter, og for barn og unge ble det satset på bruk av digitale verktøy, gjennom spillet Minecraft. På en periode på 2-3 uker var det mulig å gå inn i Minecraft og «bygge» forslag til hvordan nye Namsos sentrum burde se ut. Dette handlet i stor grad om å kunne møte barn og unge på deres arena. Det resulterte i flere

innspill, og samfunnsplanleggeren sier det var en suksess (Samfunnsplanlegger, Namsos, 15.03.22).

Under prosessen med utviklingen av sentrumsplanen til Namsos ble også ungdomsrådet inkludert, fra dette arbeidet husker lederen at medvirkningen besto av:

Det var vel først og fremst at vi fikk se den skissa dem hadde utarbeidet på kommunen. De var veldig sånn at de skulle fiske fram hva er det vi vektlegger, og da var det snakk om, jeg husker ikke hva det ble pratet om her, men det var typisk den her – hva er det ungdommer ønsker seg, og da var det jo skrevet innlegg der men ikke helt sikker på om jeg blander. Var jo litt samme som på andre at vi fikk det presentert og så sier vi våre meninger (Ungdomsrådsleder, Namsos, 06.04.22).

Om dette arbeidet opplevde hun at deres stemmer både ble hørt og vektlagt. Hun følte at politikerne var glade for ungdommens engasjement og meninger.

Erfaringer fra medvirkningsprosessene

En av utfordringene knyttet til medvirkning er representativitet, og om man klarer å fange opp et bredt spekter av meninger som speiler kommunens innbyggere gjennom de ulike prosessene. Dette er noe som kan få betydning for resultatet av selve medvirkningen, og hvilke stemmer som får bli med å påvirke.

Vi har jo enda ikke kommet dit i Namsos kommune at vi involverer riktig alle. Det er klart det her med å nå de aller mest stille gruppene, dem som sitter på gutterommet, den her stille stemmen, i form av ungdommer som sliter i samfunnet, den har vi enda ikke kommet dit at vi har klart å involvere dem. Men jeg tror jo aldri det er for sent, og det er alltid mulig å prøve å få til noen ting der. Ellers så synes jeg vi har vært ganske flinke på å involvere barn og ungdom, og det er jo en gruppe som sånn tradisjonelt sett har vært den svakeste stemmen, så det har vi prøvd forskjellige ting (Samfunnsplanlegger, Namsos, 15.03.22).

Dette er også en bekymring som går igjen i forhold til ungdomsrådet. Ansvarlig for ungdomsrådet sier blant annet:

«Men uansett så tenker jeg at dem som kommer i ungdomsrådet er noen som er litt mer ressurssterk, vi har jo vært på flere arrangementer der representanter fra ungdomsrådene har snakket og det har vært miniatyrvoksne. De her med hettegenser og er litt slapp på skolen, deres stemme får vi ikke» (Ansvarlig for ungdomsråd, Namsos, 04.05.22).

Dette med representativitet er noe kommunen er klar over at er en utfordring. En mulig løsning for representativitet i forhold til ungdom er å benytte seg av skolene. Det trekkes fram at det burde etableres bedre bånd mellom skolene og kommunen.

Når det kommer til selve gjennomføringen av medvirkningsprosessene trekker samfunnsplanleggeren fram at det er viktig å gi deltakerne tillit. I prosessene som er gjennomført i Namsos tror hun det har vært viktig å la ungdommen få lov til å gjennomføre undersøkelsene selv, slik de begynte å teste ut litt i forhold til kommuneplanens samfunnsdel. Erfaringene fra de prosessene som de kjørte var at det var viktig å legge til rette noen rammer, for så å gi mer frihet til ungdommen for selve gjennomføringen.

Og jo mer sånn tillit du gir, jo mer engasjert blir dem. Jeg har god erfaring med å la dem få lov løse ting selv. Altså vi kommer altfor ofte, vi voksne som skal planlegge, med ferdig opplegg, og da trenger ikke alltid engasjementet å være så veldig høyt. Så la dem få definere en del ting selv, for da blomstrer dem opp (Samfunnsplanlegger, Namsos, 15.03.22).

For at medvirkning skal være til nytte, uavhengig av målgruppen er det viktig at det settes av nok tid. Dette gir større muligheter og mer rom til at innspillene som kommer inn er godt formulert og gjennomtenkt, og tid er derfor essensielt for å lykkes med medvirkning. I arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel ble det brukt over et år på innspill. En annen ting samfunnsplanleggeren trekker fram er at det til tider også kanskje er en fordel at de er en liten kommune, for dette gjør at de har en oversikt over alt som skjer, og hva det er som planlegges (Samfunnsplanlegger, Namsos, 15.03.22). Alle som har blitt intervjuet trekker fram at det er viktig at det er en genuin interesse for medvirkningsprosessene og at ungdom må bli tatt på alvor for at det skal være noen hensikt.

6.2.2. Trondheim

Bystyret vedtok i 2019 en politisk sak om «Den samskapte kommunen» som fastslår at kommunen har et politisk mål om å øke innbyggerinvolvering, og at utfordringer i større grad skal løses gjennom samarbeid. Innbyggerinvolvering skal i større grad integreres i kommunens helhetlige drift. For å lykkes med dette skal medvirkningen kobles til folks hverdag og nærmiljø, og det skal fokuseres på metoder som mobiliserer ressurser som allerede finnes i kommunen (Trondheim kommune, 2019). Som en forklaring på hvorfor Trondheim kommune de siste årene har satset på medvirkning trekkes det fram at:

Vi står ovenfor så store utfordringer framover at kommunen alene kan ikke løse dem, vi er helt avhengige av innbyggerinvolvering. Hvis vi mener at innbyggerinvolvering er viktig så må vi ta det på alvor, og det går ikke an at det er en sånn liksom involvering. Det handler om våres liv – hvordan vi skal ha det framover. Det er litt rart hvis man ikke kan delta i det i Norge i 2022 – at det bare er politikere som sitter og bestemmer nede på rådhuset (Koordinator Ungdommens bystyre, Trondheim, 22.03.22).

Rådgiver for medvirkning hos kommunedirektøren utdyper videre rundt dette at:

Vi har ikke ressursene til at kommunen driver alle tjenester og løsninger, så vi trenger i større grad å samarbeide. Vi trenger i større grad å på en måte spille på ressursene ute blant folk. Så det gjelder både å få med folk inn i prosjektene som kommunen leder, men også i større grad å samarbeide om initiativer som kommer fra folk. Det er jo den ene siden av det, og samtidig så har vi jo behov for å bygge tillit til avgjørelsene vi tar. Vi er lovforvalter, så vi står ovenfor veldig mye i forhold til klimahensyn, i forhold til sosiale forhold og da er det viktigere enn noen gang at de prosessene vi kjører bygger tillit hos folk, og ikke polariserer. For det er en del ubehagelige diskusjoner som må tas, hva skal prioriteres, hvordan skal vi få til klimakuttene, hvordan skal vi håndtere at vi har mindre og mindre penger, og større tjeneste behov (Rådgiver for medvirkning, Trondheim, 24.03.22).

Metoder for medvirkning

Kommunens satsing på medvirkning gjør at de har testet ut en del ulike metoder for å involvere sine innbyggere, dette innebærer både digitale og fysiske løsninger. Det satses i Trondheim på bruk av digitale virkemidler, og det har blitt opprettet ulike nettsider for enkelt å dele informasjon og gi mulighet til innspill. Trondheim 2030 er et digitalt magasin om byutvikling der det deles ulike artikler knyttet til byutvikling, klimavalg og hvordan du kan bidra (Trondheim kommune, u.d. -a). Trondheim bylab arbeider med å utvikle verktøy og

metoder for byutvikling. På deres nettsider deler de erfaringer knyttet til gjennomførte prosjekter, og gir en oversikt over hvilke prosjekter som er i gang i byen (Trondheim bylab, u.d.). På siden Framtids Trondheim legges det ut informasjon knyttet til sentrumsstrategien, og for den nye kommuneplanen er det også laget egen nettside (FramtidsTrondheim, u.d.; Trondheim kommune, u.d. -c). For medvirkning i kommunen er nettsiden Borgerkraft utviklet som en del av Smartby Trondheim, som er en plattform for digital medvirkning. Dette er et pilotprosjekt som er under utvikling, og per i dag er det noen utvalgte prosesser som gjennomføres her. Borgerkraft krever pålogging, og her kan kommunes innbyggere fortelle hva som er viktig for dem, gi innspill til prosesser og melde seg til et borgerpanel. Dette skal bidra til at det blir enklere for innbyggere og bli med og engasjere seg i byutviklingen som skjer i Trondheim (Trondheim kommune, u.d. -d).

Rådgiver for medvirkning forteller at det ligger mange muligheter i digitale verktøy når det kommer til hvordan dette skal foregå framover. For å holde seg oppdatert, og dele av erfaringer har det blitt etablert ulike nettverk rundt medvirkning. Det er et norsk nettverk knyttet til teknologi og medvirkning, som begynner å få en del kommuner nå som Trondheim leder. Hensikten er å bygge opp kompetanse sammen, og finne ut hvordan kommunene kan bli bedre på digital medvirkning. Der forteller rådgiver at det arbeides for å få til et kompetanseløft med felles verktøy og metodevegger slik at alle kommunene skal få tilgang til de samme erfaringene (Rådgiver for medvirkning, Trondheim, 24.03.22).

Av fysiske former for medvirkning har Trondheim kommune blant annet tatt i bruk idéverksteder, ulike kartlegginger, spørreundersøkelser og borgerpanel. Når det kommer til medvirkning fra barn og unge kjører de mye mot skolene der barnas representant blant annet er ute og snakker, samt driver en del kartlegginger og barnetråkkprosjekt. Det arrangeres også en ukes innovasjonscamp for åttendeklassinger der det fokuseres på nærmiljø. Ungdommens bystyre er også et organ som benyttes mye av kommunen når det kommer til å ivareta barn og unges hensyn.

Ungdommen bystyre

Ungdommens bystyre har representanter fra alle ungdomskolene og videregående skoler i Trondheim kommune i tillegg til friplasser. Valgene foregår på skolene, og friplassene er lagt opp slik at alle elever i Trondheim kan søke på disse. Ungdommens bystyre har tre komiteer; miljø- og byutviklingskomiteen, kultur, idrett og friluftskomiteen og oppvekstkomiteen, i

tillegg til et formannskap. Det er fagenheten for oppvekst og utdanning som er ansvarlige for koordineringen av Ungdommens bystyre. Det er en koordinator pluss barnas representant som er hovedansvarlige, i tillegg til disse har de en sekretær fra bystyresekretariatet.

Representantene får godtgjøring for dette arbeidet (Trondheim kommune, u.d.-b).

Koordinator for Ungdommens bystyre har arbeidet mye med direkte medvirkning for barn og unge, og det var derfor hun ble spurt om å starte opp ungdommens bystyre i Trondheim i 2005. Hun forteller at helt grunnleggende for de ansvarlige for Ungdommens bystyre er tanken om at de skal være døråpnere for ungdommene.

Vi åpner dørene, vi går ikke foran dem. Det er viktig at dem får erfare, og at dem får bryne seg på de utfordringene som er, samtidig at det ikke er noen som hele tiden står foran dem og sier hva de skal gjøre. Medvirkning og gode prosesser handler om at vi møter folk. Det gjelder i aller høyeste grad også ungdom, at du møter dem med et blick og en interesse, nysgjerrighet. Dem sitter på den kunnskapen dem sitter på, og dem kan faktisk lære oss voksne noe, så det er viktig (Koordinator Ungdommens bystyre, Trondheim, 22.03.22).

Ungdommens bystyre har en visjon og praksis om at i alle saker som angår barn og unge skal de ha muligheten til å si sin mening. Barnas representant påpeker at dette begynner å bli en del saker, da nesten alle de politiske sakene angår barn og unge på et vis, særlig fordi det i Trondheim forgår en god del fortetting (Barnas representant, Trondheim, 16.03.22).

Ungdommens bystyre har møter en gang i måneden, i tillegg er det komitemøter og formannskapsmøter, pluss at de også inviteres med på andre møter i kommunen.

Saksbehandlere kommer og presenterer sakene, og disse får beskjed om å lage enkle presentasjoner der hovedmomenter og konsekvenser for barn og unge trekkes fram. Det ønskes fra de ansvarlige for Ungdommens bystyre at saksbehandlerne lager problemstillinger som gjør det enklere for ungdommen å arbeide med og diskutere sakene. I tillegg til at Ungdommens bystyre behandler saker som berører barn og unge, lager de sine egne satsingsområder som de skal arbeide med som de presenterer for politikerne. Ungdommens bystyre sitter også på penger de kan dele ut, og kriteriene for å få tildelt disse midlene er at det skal gå til fellesskapet og ikke bare til en klasse (Koordinator Ungdommens bystyre, Trondheim, 22.03.22).

Figur 10: Oppvekstkomiteen i Ungdommens bystyre. Bildet viser medlemmer fra oppvekstkomiteen i Ungdommens bystyre som presenterer sine egne satsingsområder for oppvekstkomiteen i bystyret (Ungdommens bystyre Trondheim, 2022)

Det krever ingen forkunnskaper å bli med i Ungdommens bystyre, og det gis derfor kurs og oppfølging til representantene. På kursene skal de blant annet lære hvordan man leser sakspapirer. I kursene legges det også stor vekt på at representantene skal være bevisste på at de representerer alle barn og unge i Trondheim. Det har etter hvert blitt mange saker og fulle sakslistene på møtene og koordinator trekker fram at «det har vært en diskusjon som vi har tatt i administrasjonen at vi ønsker ikke noen saksbehandlertmaskin, dem skal også få løfte sine egne saker» (Koordinator Ungdommens bystyre, Trondheim, 22.03.22).

Representativitet i Ungdommens bystyre

Ungdom som er med i Ungdommens bystyre blir ofte oppfattet som en ensformig gruppe av skoleflinke og populære. Koordinator trekker fram at dette er en uttalelse som provoserer henne, da det er en blanding av ulike ungdom som sitter i Ungdommens bystyre. Hun opplever at representantene i Ungdommens bystyre godt evner å se ting fra andre sider, og resonere seg fram til hva som er viktig for all ungdom (Koordinator Ungdommens bystyre, Trondheim, 22.03.22). Representantene som er intervjuet føler også at det er mange ulike ungdommer i Ungdommens bystyre, men at det ikke er alle som er like godt representert eller

representert i det hele tatt. Det trekkes fram minoriteter, de som ikke typisk er så skoleflinke og ungdom med nedsatt funksjonsevne. Representantene er klar over sitt ansvar for alle barn og unges rettigheter, og representantene trekker derfor fram at det er viktig å sette seg inn i hvordan andre har det, og at dette er noe de er opptatte av. Det trekkes fram at dette er noe det burde jobbes med, og at det er viktig å gå ut og møte folk og informere for å kunne få bedret dette (Ungdommens bystyre, Trondheim, 16.03.22; Ungdommens bystyre, Trondheim, 23.03.22).

Et grep som ble tatt i forhold til dette med representativitet, er at det for noen år siden ble opprettet fem friplasser som er åpne for alle til å søke på. Representantene rekrutteres gjennom skolene, og dette gjør at det er forskjeller mellom de ulike skolene avhengig av engasjementet til den som er ansvarlig for elevrådet. Tanken for valgene til Ungdommens bystyre er at disse skal være for alle på skolen, og ikke bare gjennom elevrådet. Det arbeides med å få sikret valgene på skolene slik at disse foregår på hele skolen og at alle har informasjon rundt dette og generelt om deres arbeid. Dette stoppet litt opp under koronapandemien, og dette er noe som har vært en utfordrende situasjon for rekrutteringen og hele prosessen rundt Ungdommens bystyre. Inkludering av skolene og etablering av gode bånd mellom Ungdommens bystyre og skolene er noe av det viktigste de kan gjøre for sikring av valg. Styrking av båndet mellom dem er noe det fokuseres en del på. Ungdommens bystyre arrangerer elevrådssamlinger som skal bidra til opplæring av elevrådene i Trondheim (Koordinator Ungdommens bystyre, Trondheim, 22.03.22).

Ungdommens bystyrets påvirkningskraft

Representantene i Ungdommens bystyre har erfart at det er viktig at man kommer inn tidlig i prosessene, for det er da man får mest innflytelse. De opplever at saker kan være vanskelige, særlig i begynnelsen, men de ansvarlige er gode til å forklare, og det oppleves også at saksbehandlerne prøver å si ting på en måte som gjør det enkelt å forstå. Representantene i Ungdommens bystyre opplever at flertallet av politikerne er interesserte i å høre på dem, og leser innspillene deres (Ungdommens bystyre, Trondheim, 16.03.22; Ungdommens bystyre, Trondheim, 23.03.22). Politikerne selv forteller at Ungdommens bystyre har en stødig stemme, og at deres meninger er noe som vektlegges politisk. Den ene politikeren trekker fram:

Dem lyttes til, jeg leser nå alltid hva Ungdommens Bystyre har sagt, og det tror jeg alle politikerne gjør, så det lyttes det til. For det er rett som det er at Ungdommens bystyre blir

gjengitt i saker. Om det ikke alltid blir som dem sier så er det i hvert fall ofte at man hører på, justerer og gjør endringer på innstillinger etter deres innspill. Dem er flink og reflektert til å være såpass ung, og de har mye vettugt å komme med, en viktig stemme (Politiker, Trondheim, 05.05.22).

Den andre politikeren underbygger dette med å si at det var flere av politikerne på talestolen under deres forrige møte som refererte til innspill fra Ungdommens bystyre i sin argumentasjon (Politiker, Trondheim, 29.04.22). De ansvarlige for Ungdommens bystyre forteller også om genuin interesse fra kommunen for å få med barn og unges stemme, både fra administrasjonen og politikerne. De har flere ganger opplevd at politikere har sendt ting tilbake til administrasjonen, fordi Ungdommens bystyre ikke har uttalt seg.

Det synes jeg er et signal på at dem faktisk er genuint opptatt av hva dem har å si, eller så hadde dem ikke gjort den manøveren der. Jeg mener at Ungdommens bystyre har en viktig stemme i lokaldemokratiet vårt, og jeg tror det er betydningsfullt at dem har det organet (Koordinator Ungdommens bystyre, Trondheim, 22.03.22).

Dette er med å underbygge at det er bygd opp et godt system rundt Ungdommens bystyre, og at dette er med på å sikre rettighetene. Basert på mine intervjuer er det tydelig at dagens system fungerer godt, og gir Ungdommens bystyre muligheten til å reelt være med å påvirke. Det som trekkes fram av alle er at om det skal være en reell mulighet til å være med å påvirke må de trekkes inn tidlig i prosessen, og det er også noe det i stor grad gjøres i dag. Det må også være slik at de voksne tilpasser seg ungdommen, og gjør dette til en arena de kan ta eierskap til. Rundt dette forteller koordinator at hun tekster med ungdomsrepresentantene en del på kveldstid. Hun synes ikke man skal forvente at de melder i skoletiden, og at det er viktig å ta dem på alvor, tilpasse seg og være fleksibel, for da får man engasjement tilbake (Koordinator Ungdommens bystyre, Trondheim, 22.03.22).

Selv om systemet fungerer godt i dag understrekes det av de involverte at der er flere ting å arbeide med videre. Barnas representant trekker fram at «det vi gjorde i går det er ikke bra nok i morra», og koordinator sier «jeg tenker at fortsettelse følger. Det er en veldig spennende tid vi går i møte nå, så jeg tenker at vi har alle muligheter til å tenke annerledes og gi litt rom for nye modeller» (Barnas representant, Trondheim, 16.03.22; Koordinator Ungdommens bystyre, Trondheim, 22.03.22). Derfor fortsetter de å arbeide med å forbedre systemet da det er viktig at man tilpasser seg utvikling som skjer av samfunnet. Representant for Ungdommens bystyre skulle ønske at de hadde tale- og møterett i bystyremøtene for å sikre at

deres meninger ble formidlet og hørt. Den andre representanten etterspør mer tilbakemeldinger på hvordan innspillene deres blir benyttet, og føler at de nå må følge opp selv om de ville holde seg oppdatert på hva som skjer. Det uttrykkes fra de ansvarlige for Ungdommens bystyre at det er ønskelig å etablere sterkere bånd til skolene og elevrådene.

Medvirkning for barn og unge

I tillegg til Ungdommens bystyre som er et formelt organ som tar for seg barn og unge på et mer overordnet nivå, driver kommunen med medvirkning for barn og unge gjennom skoler og andre prosjekter. Inkludering av barn og unge kan bidra til økt engasjement i nærmiljøene. Da Trondheim kommune kjørte et opplegg for hvordan man skulle skape mer initiativ lokalt, var barn og unge en ressurs som ble trukket fram. Dette fordi det er en gruppe mange oppgaver at de liker å lytte til, fordi de er klare i sine behov og lette å høre på. Det kan også bidra til fremtidig mer engasjement hos ungdommen da de har lært å bruke sin stemme (Rådgiver for medvirkning, Trondheim, 24.03.22).

Når det kommer til medvirkning for barn og unge, ønsker Trondheim kommune at denne skal være bred. Medvirkning er noe som skal skje allerede fra barnehagen, slik at dette er noe som etableres fra en tidlig alder. Om dette sier Koordinator at:

Jeg tror det er viktig, så er det kanskje noen som synes at det er bortkastet tid, men jeg tror at det er riktig å starte tidlig, for det handler om en bevisstgjøring også blant barn på at man kan delta, og det er en læring i det å delta på den typen prosesser (Koordinator Ungdommens bystyre, Trondheim, 22.03.22).

Barnas representant sin rolle

Barnas representant arbeider med barnets fysiske oppvekstsvilkår, og bruker tid på å tilrettelegge for og fasilitere medvirkningsprosesser, samt koordinere med skolene. Kunnskapsgrunnlaget til barnas representant dannes fra Barnetråkk, der det er barnestemmen som uttaler seg. Kartleggingen viser hvilke områder elevene bruker til lek og aktivitet, og hvilke veier og snarveier de bruker i hverdagen sin. Barnetråkk brukes av byplanleggere i Trondheim kommune, og alle som skal utarbeide en sak skal vise til barnetråkk. Om forslag får konsekvenser for barn og unges bruk av områder er det krav om at disse må erstattes.

Barnetråkk gir oss mye muligheter, det gir oss mye kunnskap. Fram til i dag så har vi kanskje mest brukt det som et aktsomhetskart på nivå med grunnforhold osv. vi har brukt det mest for

å beskytte viktige lekeområder, vi har nå et ønske om at nye barnetråkk nå kan brukes på en mer hva skal man si, proaktiv måte, for i barnetråkk kommer elevene også med forslag til områder som kan ha endra formål, altså kan være et område som de heller ønsker at skal være noe annet, endringsforslag. Vi ønsker at hele databasen kan brukes mer aktivt i byplanleggingen i forhold til når områder skal videreutvikles. Barnetråkk bør benyttes når politikere og administrasjon skal tilrettelegge for tiltak i bydelene (Barnas representant, Trondheim, 16.03.22).

Bruk av skoler

I satsingen på barn og unge har Trondheim tatt i bruk skolen, ved å gjøre dette blir medvirkningen knyttet til skolehverdagen og ikke en aktivitet som skjer på kveldstid. Skolens struktur gjør at dette er en god arena for medvirkning, og lærerne er en god resurs. Det er også en fordel at de kjenner barna (Rådgiver for medvirkning, Trondheim, 24.03.22). En annen av fordelene med å benytte skolene er at elevene kjenner områdene godt. Barnas representant forteller at dette bidrar til engasjement og relevante innspill fra elevene. En av utfordringene når det kommer til byutvikling og medvirkning er tid. Dette gjelder både å komme tidlig nok inn i prosessen til at medvirkningen kan være reell, og at tidsaspektet knyttet til slike planprosesser er lang. Annet som er viktig å huske er at «når du setter i gang en medvirkningsprosess så starter du en forventningsprosess hos mottaker.» Derfor burde medvirkningsprosessen sin hensikt være avklart på forhånd (Barnas representant, Trondheim, 16.03.22).

Når det kommer til skolene tas det ofte kontakt med elevrådene. Er det områder som skal bygges ut i nærheten av skoler, ønsker kommunen at det settes i gang en medvirkningsprosess med skolen. For å få til disse medvirkningsprosessene må det tidlig etableres kontakt med skolen:

Da er det viktig at det gjøres tidlig, for skolen legger jo sine planer tidlig. Hvis det er et elevråd så går det ganske greit for de fleste elevrådene har faste ukentlige møter. Så da inviterer jeg meg selv sammen med en saksbehandler. Er det en litt mer komplisert sak så tar vi det gjerne i to runder så vi kommer flere ganger. Først og prater litt løst og fast om hvor det her er slik at dem er «tunet» inn på forhånd, og så tar vi en prosess deretter. Enkelte ganger så tar vi alt på samme, også har vi også god erfaring med å ha en befaring da (Barnas representant, Trondheim, 16.03.22).

For elever på åttende trinn arrangeres det hvert år innovasjonscamp, og det er Ungt Entreprenørskap som står for det pedagogiske opplegget her. Her er det fokus på sosialt

entreprenørskap og det å skape gode lokalmiljø. En av hensiktene er å bevisstgjøre ungdommer om at de ikke bare har ansvar for egne liv, men og for sine medmennesker, samt det å se på lokalmiljøet som en resurs og tenke gjennom hva de kan bidra med til lokalmiljøet. Veilederne skal bidra til å hjelpe ungdommen med hvordan ting kan gjennomføres, og hjelpe ungdommen i gang. Koordinator for Ungdommens bystyre forteller om dette at «Det er ikke nødvendigvis sånn at det er kommunen som skal stå for all gjennomføringen, det handler jo også om engasjement i nærmiljøet» (Koordinator Ungdommens bystyre, Trondheim, 22.03.22). En av utfordringene for ungdom kan være at de ikke har forståelse for hvordan alt henger sammen, og hvordan kommuner og samfunnet fungerer. Dette er ting innovasjonscampene skal bidra til å gi innsikt i. Det at det skal arbeides med løsninger for nærmiljøet skal bidra til å skape mer bevissthet og tilhørighet, og tanken er at dette også vil bidra til økt engasjement (Rådgiver for medvirkning, Trondheim, 24.03.22).

Innspillene som kommer blir samlet på, og det er etablert en innsiktsbank som alle har tilgang til. Dette gjør at innspillene blir tatt med videre og kan bidra i framtidig planarbeid. «Noen voksne tenker nok at ungdom kanskje er seg selv nok da – men det spørres om dem ikke kanskje burde gå i sin egen aldersgruppe å se at det kanskje er deres aldersgruppe som er seg selv nok.» Koordinator opplever at de unge kommer med gode innspill, og at de voksne som er med får en liten aha-opplevelse når det kommer til ungdom (Koordinator Ungdommens bystyre, Trondheim, 22.03.22).

Arbeid med ny kommuneplan

Under arbeidet med utvikling av ny kommuneplan etter kommunesammenslåingen ble det satset på bred medvirkning og involvering helt ned i barnehagen. Et av de største grepene som ble gjort i forhold til medvirkning var at de testet ut metoden borgerpanel. I arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel er det blitt tilfeldig trukket ut personer fra slutten av tenårene til folk godt oppe i årene. Erfaringene fra dette er at prosessene både var lærerike for innbyggerne og for dem som drev prosessene. Det ble fokusert på å ha gode dialoger, om hva innbyggerne tenker og hvordan de vil at Trondheim skal være (Koordinator Ungdommens bystyre, Trondheim, 22.03.22). Borgerpanelet er kunnskapsbasert opplegg der deltakerne skulle komme med anbefalinger gjennom et workshopopplegg. Panelet møttes flere ganger og det var viktig at de ble kjent. Rådgiver for medvirkning sier om disse prosessene at «det er veldig pedagogisk, og det gir veldig eierskap og forståelse. Så det blir veldig mye mer

nyanserte diskusjoner, enn folk som bare sender inn sinte høringsinnspill» (Rådgiver for medvirkning, Trondheim, 24.03.22).

I arbeidet med samfunnsdelen ble det besøkt fritidsklubber og tatt i bruk biblioteker, for å prøve å nå ut til ungdom som ikke er den typiske representanten til elevrådet eller Ungdommens bystyre. Det er et ønske om at flest mulig skal være med i utviklingen av kommunen, og få et eierskap til sin by. Barnas representant sier at det har vært en klar utvikling i kommunen de siste årene, der medvirkning virkelig har blitt et satsingsområde og noe som anses som viktig. «Det er liksom litt i tiden nå at vi ikke bare skal gå på de her rådsorganene, men prøve å tenke litt bred medvirkning» (Barnas representant, Trondheim, 16.03.22).

Byutvikling av Trondheim sentrum

Som en del av sentrumsutviklingen ble det arrangert en idekonkurranse kalt «Barn i sentrum». Her kom det fram at barn og unge savner gode tilbud i sentrum som er gratis, de er opptatte av tiltak som er innovative og som skal kunne brukes hele døgnet og til alle årstider. De ønsker seg mer grønt og natur, bærekraftige løsninger og farger på bygg og omgivelser. En ting som ble trukket fram var blant annet gatekunst (Trondheim kommune, 2020a, s. 37). Dette er ting som også går igjen i beskrivelsene til representantene for Ungdommens bystyre om hva barn og unge ønsker seg, og er opptatte av i sine nærmiljøer. Hensikten med dette medvirkningsprosjektet var å forstå byutvikling på barn og unges premisser. Unge arkitekter og designere ble invitert til å lage forslag til Kongens gate, Cicignons plass og Skipakrok (Trondheim kommune, 2020b, s. 6). Bidragene var basert på innspill og ideer fra barn og unge, og juryen for denne idékonkurransen besto av barn og unge. For å informere om ting som skjedde ble prosjektsiden framtidstrondheim.no opprettet, og her deles informasjon sammen med bilder fra prosessene.

Figur 11: Utstilling av «Barn i sentrum». Bilde viser ungdom som ser på utstillingen av bidragene fra "Barn i sentrum" idekonkurransen på folkebiblioteket i Trondheim (Byplankontoret i Trondheim kommune, 2019).

Det foregår mye fortetting i Trondheim sentrum nå, og det er et politisk ønske om mer folk i sentrum. Medvirkning er et av grepene som tas for at dette skal bli tatt mer i bruk, og for at folk skal trives. Mye av utbyggingen som skjer i Trondheim er fortetting og dette betyr at det etter hvert blir mange saker som angår barn og unge (Koordinator Ungdommens bystyre, Trondheim, 22.03.22). Representantene fra ungdommens bystyre forteller at det er viktig at Midtbyen oppleves som tilgjengelig, og at det er enkelt for ungdom å komme seg dit. For at ungdom skal trives i bybildet er det viktig med møteplasser der de kan være sosiale. Der det er sitteplasser, farger og innslag av natur, og kanskje adskilles fra småbarn. Det er ønske om fritidstilbud og aktiviteter som er gratis slik at alle kan delta (Ungdommens bystyre, Trondheim, 16.03.22; Ungdommens bystyre, Trondheim, 23.03.22).

Erfaringer fra medvirkning

Ved å inkludere og involvere innbyggere kan man dempe konflikter da folk føler seg hørt. I forhold til medvirkning har man også en utfordring i hva ordet faktisk betyr, og hva det vil innebære i praksis. Det å bli hørt i en sak, og det å få bestemme er ikke det samme.

Det er jo medvirkning og det er jo et annet ord enn medbestemmelse, selv om mange kanskje tror at det kanskje er medbestemmelse som er greia – men vi har ikke blitt hørt - jo dere har blitt hørt og lyttet til, men vi har valgt å gjøre det på en annen måte (Politiker, Trondheim, 29.04.22).

Politikerne opplever at Trondheim kommuneadministrasjonen er gode på medvirkning, og at dette bidrar til gode politiske avgjørelser.

Politiske beslutninger handler om å ha mest mulig kunnskap rundt en sak, og så må vi gjøre et valg, og da må man lytte til både utbygger, reguleringsmyndighet og naboer. Alt det legger du i vektskåla og så veier du, og det veier tungt tenker jeg det som både Ungdommens bystyre og barnas representant (Politiker, Trondheim, 05.05.22).

Medvirkning fører til forventninger fra de som har medvirket, og det er derfor viktig at man er bevisst på at folk har større forventninger til at resultatet blir som de ønsker når de har fått uttalt seg. Det er ulike formål med medvirkning, og det er derfor viktig at medvirkningens formål er avklart på forhånd. Er formålet at de som deltar skal få større eierskap og forståelse av prosessen, eller er det for å samle inn ny kunnskap? Er det eierskap som er viktig så må det fokuseres mer på kommunikasjon.

Så er det kanskje ikke kommunen som skal løse alle problemene, det er ikke derfor du gjør medvirkning, du ønsker kanskje bygge tillit og finne ut av hvem det er som er engasjert der, hvem som har noe de ønsker å få til og kanskje man skal hjelpe dem litt istedenfor. Flytte litt ansvar over så de får deltatt selv. Det er ikke sånn at alt av prosjekter alltid må være kommunalt styrt, dugnad har vi jo drevet med i alle tider. Det er veldig ofte at folk bare har lyst til å få til noe, det trenger ikke å være kommunen som fikser det, det kan godt være noen andre, så kan man jo være mer en samarbeidspartner og snakke om det, det er jo medvirkning det og (Rådgiver for medvirkning, Trondheim, 24.03.22).

Ved å tilpasse prosessene etter formålet sikrer man at de blir gode. Medvirkning er veldig ressurskrevende, og derfor vinner man mye med å ha klart formålet og hva man ønsker ut av prosessen på forhånd. Kommunen har ikke ressursene til å kjøre enorme prosesser for alle små planer, og det er derfor lurt om kommunen er gode på å samkjøre prosesser. For dette

trekker innsiktsbanken som ble nevnt tidligere fram. Med en innsiktsbase kan man nyttiggjøre seg all medvirkning som er gjort, slik at man unngår å bruke ressurser på å samle inn informasjon som noen i kommunen allerede sitter på.

Hvis noen allerede har gjort det og for veldig kort tid siden så skal du kanskje ikke kjøre det samme verkstedet på nytt der. Folk opplever kommunen som en, selv om vi ikke er det. Det er viktig å framstå som en enhet (Rådgiver for medvirkning, Trondheim, 24.03.22).

Det er viktig at medvirkningen ikke skal oppleves som unødvendig, både for de som deltar og for de som gjennomfører den. Deling av informasjon og samarbeid i kommunen kan bidra til å etablere et godt kunnskapsgrunnlag. Det er også viktig å skille mellom om medvirkningen skal være en medvirkningsprosess der innbyggere skal bidra til å utforme noe, eller om det skal være en innsiktsprosess som skal bidra med kunnskap til fremtidig å kunne utvikle planer. Uansett så er det viktig at alle som er med får noe ut av prosessen, for da vil den anes som god. Derfor burde man ta seg tiden til å spørre både hva ungdommen får ut av å delta og hva kommunen får (Rådgiver for medvirkning, Trondheim, 24.03.22).

For hvordan kommunen skal lykkes med medvirkning trekker koordinator fra Ungdommens bystyre fram at:

Så jeg tror det er viktig, hovedessensen er at du har en god plan, og du legger til rette for god medvirkning. Samtidig som du ikke må styre for mye, du må ha rammene på plass, men det viktigste er alltid at du møter folk med interesse. Selv om jeg er «ekspert» på det og det området så møter jeg folk med- at du har noe å komme med – noe som er viktig å ta med i denne prosessen her – noe som vi kan ta med for å belyse denne saken for politikerne så dem får best mulig beslutningsgrunnlag. Så har du noen andre sidevirkninger, som bare er gulrot for alle. Med å skape den type prosesser så skaper du også engasjement, og med engasjement skaper du en tillit og du skaper også en bevisstgjørelse (Koordinator Ungdommens bystyre, Trondheim, 22.03.22).

Dette med å møte folk med interesse er også noe politikerne og representantene for Ungdommens bystyre er enige i. Den ene politikeren vil oppsummere suksessfaktorene som «arena», «strukturer» og «verktøy». For at kommuner skal lykkes med medvirkning er det viktig å skape en arena der medvirkningen legges til rette for, og der kommunen er åpen og villig til å lytte. Det må utvikles og tas i bruk gode verktøy, som er enkle og gjerne digitale. Gode strukturer må være på plass, sånn som Ungdommens bystyre og barnas representant er

(Politiker, Trondheim, 05.05.22). Informantene er alle enige om at Trondheim i dag er gode på medvirkning, men må fortsette arbeidet om de skal være dette også i framtiden.

6.2.3 Oppsummerende bemerkninger

Denne oppgaven skal ikke være en sammenligning mellom Trondheim og Namsos kommune for å si hvem som er best, men funnene fra de to kommunene skal sammen bidra til å besvare oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål. Trondheim kommune har over lenger tid satset på medvirkning også spesifikt medvirkning for barn og unge. Vedtaket for «Den samskapte kommunen» fra 2019 etablerer denne satsingen tydelig både i administrasjonen og politisk. Denne satsingen har etablert et godt system og gode rutiner, noe som også har ført til forventninger fra befolkningen. Både Ungdommens bystyre og politikerne forventer at barn og unges stemmer inkluderes og tas på alvor når det kommer til byutvikling.

I Namsos er satsingen på medvirkning nyere da den i hovedsak begynte i forbindelse med kommunesammenslåingen. Av flere ledd virker det som det etterspørres mer utnyttelse av ungdomsrådet og mulighetene som finnes knyttet til dette organet. Det ble nevnt av ansvarlig for ungdomsrådet at mye kom an på den som var leder, og at dette var noe man kunne merke. Dette var også noe tidligere leder av ungdomsrådet følte på, og det handler kanskje om hvor innøvd og etablert ungdomsrådet er.

Uansett så vil ikke ungdomsråd være godt nok for å dekke spekteret av ungdommens stemmer, og det er derfor viktig at det satses bredt på medvirkning slik det er gjort i de planprosessene som er beskrevet her. Det at Namsos valgte å ta i bruk flere metoder viser at mindre kommuner også kan oppnå mye knyttet til medvirkning gjennom en økende satsing, selv om de kanskje ikke har like mye ressurser som større kommuner. Deres størrelse kan også brukes til deres fordel, ved at man innad i kommunen har mer kontroll og overblikk på hva som skjer, og om man da blir gode på å samkjøre prosesser kan man få mye ut av hverandre. Systemet er ikke like tydelig etablert, og de har heller ikke de samme ressursene som Trondheim har i forhold til ansatte, penger og erfaringer.

Det begge kommunene deler, og som virker å være det essensielle for å lykkes med medvirkning er engasjement og interesse. Gjennom ønske og ambisjoner om å lykkes, og arbeid for å etablere strukturer som sikrer at medvirkning ivaretas og blir praksis, har kommunene fått et godt fundament for å drive medvirkning utover lovens minstekrav.

Erfaringene og tipsene som gikk igjen fra casestudien er oppsummert og presentert i figuren under.

Hvordan kan kommuner lykkes med medvirkning for barn og unge?

- Etabler gode arenaer, som ungdommen føler tilhørighet og eierskap til
- Møt ungdommen med genuin interesse og engasjement
- Vis respekt og ta ungdommen på alvor
- Sett rammer, men gi frihet og tillit til ungdommen
- Sette av nok tid og sikre at de involveres tidlig nok i prosessen

Figur 12: Suksessfaktorer for å lykkes med medvirkning

7.0. Analyse og drøfting

I denne delen settes funnene fra de to casekommunene sammen slik at det kan dras mer generelle slutninger om medvirkning. Trondheim og Namsos kommunene benyttes her for å presentere helhetlige poenger knyttet til medvirkning og lokal planlegging. For analysen er forskningsspørsmålene benyttet som utgangspunkt, og her trekkes teori inn for at disse skal besvares på best mulig måte.

7.1. Innflytelse og effekt

Innledningsvis stilte jeg forskningsspørsmålet «*hvor stor innflytelse har ungdom, og har medvirkningen bidratt til endring?*». Svaret på dette baseres på informantenes opplevelser, som vil si at det er opplevd grad av medvirkning som trekkes fram. Basert på dokumentstudien kan det ses at innspill fra barn og unge har blitt tatt med videre i flere av planene. Det som derimot ikke kommer til syne er om innspillene er ting som ellers ikke ville blitt inkludert, eller om det er gjort justeringer spesifikt basert på innspill fra denne gruppen. Hvor stor innflytelse ungdom har hatt vil drøftes ut ifra teorien.

Betydningen av ordet innflytelse tolker jeg til at ens mening blir lyttet til, samt at den blir tatt til etterretning når det senere skal tas en beslutning. Det trenger ikke å være at den er avgjørende for selve beslutningen, men det har vært et punkt som har blitt diskutert og tenkt over før beslutningen er tatt. Dette vil si at med tanke på medvirkningsprosessene og datamaterialet som jeg har sett på i denne masteroppgaven så har ungdom hatt innflytelse, og deres innspill har også i flere tilfeller ført til endringer. Ungdommen er blitt gitt et mulighetsrom til å bli hørt i de medvirkningsprosessene som er beskrevet, som har gitt potensiale for høy grad av innflytelse. Dette fordi det i begge kommunene er gitt uttrykk for en politisk interesse knyttet til det å lytte til barn og unge.

Medvirkningen som er beskrevet i oppgaven befinner seg innenfor kategorien White (1996) beskriver som representativ deltakelse, der deltakerne får bidra ved å si sine meninger og interesser. For ungdomsrådet og Ungdommens bystyre kan det til og med komme opp mot det White beskriver som transformerende deltakelse. Dette fordi de får være med i hele prosessen fram til beslutningstakingen. Særlig for ungdomsrådet i Namsos vil dette være gjeldende da de har møte- og talerett i kommunestyremøtene, som betyr at de får mulighet til å være til stede og snakke når beslutningene skal tas. Det som taler mot er at beslutningene tas av

politikerne, og at det ikke garanteres for om innspillene leses selv om de kommer med i sakspapirene. Det er ingen regler eller insentiver som er med på å sikre dette, men basert på intervjuene er det kommet fram at medvirkning er noe som tas på alvor og som politikere er opptatte av. Dette vil kunne antyde at det kan være store forskjeller mellom kommuner basert på om det er etablert en sterk kultur for medvirkning og sikring av barn og unge. Begge kommunene som brukes i oppgaven har tatt ekstra steg når det kommer til medvirkning. Dette vil bety at det som er tilfellet og funnene i denne oppgaven trolig ikke er normen for alle norske kommuner.

Arnstein (1969) snakker om at makten må flyttes for at medvirkningen skal kunne sies å være reell, og at innbyggere må få være med på å ta avgjørelsene. Deltakerne er i disse prosessene gitt mulighet til å påvirke, men er ikke garantert å bli hørt eller gitt kontroll. Å oppnå disse øverste stegene på Arnstein sin stige vil kreve revolusjonering og endring av det helhetlige systemet. Derfor vil vi her befinne oss i det som hos Arnstein er overgangen fra symbolsk til reell medvirkning. Trinnene i deltakelsestrappen til Klausen *et al.* (2013) tar kun for seg trinn som er å regne for ekte medvirkning. Hensikten i medvirkningsprosessene som er inkludert i denne oppgaven har i stor grad vært at innbyggere skal inkluderes i dialog. Kommunene skal ikke komme fram til planene og løsningene alene, men ved hjelp av medvirkningen drive byutvikling slik innbyggerne ønsker. Ungdommens bystyre i Trondheim setter sine egne satsningsmål som presenteres for politikere, noe som vil si at de kan være med å sette dagsorden, som er et av de høyeste trinnene. Øverst på deltakelsestrappen er medstyring der innbyggerne er gitt reell innflytelse i beslutningsprosessen. Dette med å si om innflytelsen har påvirket beslutningsprosessene fører inn på en diskusjon om medbestemmelse og medvirkning, som også er noe som ble tatt opp av flere informanter. Medbestemmelse for de som deltar i ulike medvirkningsopplegg vil kunne føre til skjevheter i samfunnet med at de som deltar gis mer makt.

Barn og unge har ikke stemmerett, og dermed vil det heller ikke være en mulighet innenfor dette systemet å tildele dem makt og beslutningsmyndighet, men det kan gis ansvar i enkelte prosjekter. Derfor må denne medvirkningen nok ses mer i forhold til Harts medvirkningsstige for barn og unge. Innenfor denne stigen er det delt opp i ikke-reell og reell medvirkning. Og her tror jeg alt det som er beskrevet må sies å være reell medvirkning. Initiativet tas i stor grad av de voksne som er med å tilrettelegge og støtte. På toppen av denne stigen er det at barn tar eget initiativ, dette gis ungdommen som er med i ungdomsrådet og Ungdommens bystyre

mulighet til. De kan i tillegg til sakene som sendes inn ta opp egne saker å arbeide med støtte av systemet som sikrer at saken blir hørt av politikerne. Ungdom utenfra kan også kontakte rådene å påvirke på denne måten, eller gjennom elevrådene. Dette vil kreve kunnskap om systemet og mulighetene for å påvirke, og basert på intervjuene virker det som det er denne kunnskapen mange mangler. Innovasjonscampene i Trondheim har som hensikt å bevisstgjøre ungdom om hvordan de kan gjøre endringer og gjennomføre prosjekter som de selv ønsker i sine nærmiljøer. Prosjekter av denne typen der kommunen stiller opp og bidrar, men selve gjennomføringen skjer av andre vil befinne seg på toppen av stigen.

Både Sletterød *et al.* (2014) og Knudtson og Tjerbo (2009) trekker fram at ungdomsrådene er en god arena for mobilisering av barn og unge, og at systemet må lages rundt målgruppen. Det understrekes også at ansvarlig for ungdomsråd spiller en essensiell rolle for at rådet skal være velfungerende, og at dette er en person som må ha engasjement. Dette er også det funnene i min masteroppgave sier ved at både ungdomsrådet og Ungdommens bystyre har hatt innflytelse i beslutningsprosesser. Ansvarlig for Ungdommens bystyre forteller at hun har kontakt med ungdommen på kveldstid, og utenfor sin arbeidstid. Dette er for å tilpasse seg ungdommen, og bygger tillit som Ungdommens bystyre får igjen fra medlemmene i form av engasjement. I Namsos fortelles det om tomme sakslister, der ansvarlig må arbeide for å fylle disse til møtene. Dette understreker også betydningen av engasjement for at ungdomsrådene skal fungere godt, og betydningen av ansvarlig person og det opparbeidede systemet. Struktur og engasjement fra personer i administrasjonen virker derfor å være essensielt for kommunens grad av medvirkning.

Medvirkning med ulike formål vil befinne seg på ulike steg av medvirkningsstigen. Dette vil ikke bety at medvirkningen er dårlig eller unødvendig. Medvirkningsstigen omhandler graden av påvirkningskraft. Medvirkning som har som hensikt å danne et kunnskapsgrunnlag om et område for fremtidig utvikling vil ikke nødvendigvis ha en beslutningsprosess i nærmeste framtid. Sett ut ifra medvirkningsstigen vil dette kategoriseres som ikke-reell medvirkning. Det at det hele tiden er dialog med kommunen og lokalbefolkning bidrar til økt tillit, noe som vil kunne bety at lengden på slike prosjekter medfører høy grad av innflytelse.

Svaret på andre delen av forskningsspørsmålet «*har medvirkningen ført til endringer?*» er ja. Det fortelles fra alle informantene at ungdom har blitt lyttet til. Dette gjelder særlig når det har kommet innspill fra ungdomsrådet eller Ungdommens bystyre. I medvirkningsprosesser der hensikten har vært å samle informasjon og ønsker om utvikling har medvirkningen skjedd

tidlig, og her har det da ikke vært noe konkret å endre. Spørsmålet her må derfor heller bli om ungdommens innspill har hatt betydning for selve utformingen av planene. Dette er vanskelig å si noe om da man ikke vet noe om hvordan disse planene ville blitt seende ut uten denne medvirkningen. Allikevel vil det basert på den politiske interessen være tenkelig at det har vært av betydning. Dette fordi det av flere understrekes viktigheten av å lytte til ungdom.

I forhold til innbyggertall står de to kommunene ovenfor motsatte utfordringer, der det i Trondheim forventes befolkningsvekst, mens det er en forventet nedgang i Namsos. I Trondheim foregår det mye fortetting for å løse dette, da er det viktig å sikre bokvaliteten. Dialog og det å lytte til barn og unge kan være et godt grep for det å ivareta innbyggerne og sørge for at de er tilfredse. For Namsos vil etableringen av god dialog og bånd mellom kommunen og innbyggerne være av enda større betydning, for om ungdommen ikke er fornøyd med kommunen vil de velge å bosette seg andre steder.

7.2. Deltakelse og representativitet

Representativitet betyr at utvalget i medvirkningen speiler fordelingen av meninger og holdninger hos befolkningen. Utfordringer knyttet til hvem som deltar knyttes ofte til ressurser som tid, følelse av tilhørighet til arenaen og tidligere dårlige erfaringer fra medvirkningsprosesser. Når det kommer til hvorfor barn og unge ikke deltar virker det, basert på mine intervjuer som at mangel på informasjon og erfaring er de største hindringene. Om det mangler forståelse knyttet til hvordan systemet fungerer blir det vanskelig å skulle benytte seg av systemet for å medvirke.

Medvirkning fra tidlig alder gir kunnskap og innsikt i systemet, og vil gjøre det lettere når man senere skal uttale seg og delta i medvirkning. Flere av informantene snakket om dette med tidlig deltakelse, og medvirkning helt ned i barnehagene. Erfaring med medvirkning og kjennskap til systemet kan være positivt for deltakelse, og føre til at flere blir interessert i å delta. Ved at barnehager og skoler tas i bruk for medvirkning når man barn og unge på deres arena. Skolen er hverdagen til mange barn og unge, og det befinner seg her en større spredning enn hva det gjør i ungdoms- og elevråd. Det vil fremdeles være ungdom som faller utenfor da ikke alle er på skolen, men dette er større samfunnsmessige utfordringer som det ikke vil kunne svares på i denne oppgaven. Om medvirkningen legges til deres egen skoledag trenger de ikke å bruke tid utenom, og dette kan føre til at man får inkludert nye typer

stemmer. Inkludering av skoler er et steg som begge kommunene har benyttet seg av, og som kan være positivt for graden av representativitet for meningene som samles inn.

Svaret på forskningsspørsmålet «*hvordan sikres representativitet for ungdom i medvirkningsprosesser?*», blir at dette ikke er noe kommunene i dag enda klarer å sikre.

Utfordringene knyttet til representativitet er noe både Trondheim og Namsos er klar over, og noe de har i tankene. Dette diskuteres i forbindelse med hvilke metoder som skal tas i bruk og hvem de skal ta kontakt med. Det er tatt grep ved at det testes ut ulike metoder, og brukes mer digitale hjelpemidler da dette i likhet med skolen er en stor del av barn og unges hverdag. Sterkere bånd til skolene og medvirkning utenfor de formelle organene som ungdomsråd, er grep som tas for å sikre graden av representativitet i medvirkning for barn og unge. Selv om dette er noe det arbeides med er det i dag kan det ikke sies at kommunene klarer å sikre dette i dag, og dette er noe som støttes gjennom funnene fra intervjuene.

7.3. Metode for medvirkning

Her skal jeg svare på forskningsspørsmålet «*hvilken betydning har valg av metodikk for grad av medvirkning?*». Som diskutert i 7.1 virker det som graden av medvirkning for ungdom i prosessene som tas opp i oppgaven er nokså høy. Det har i arbeidet med de ulike planene blitt satset bredt på medvirkning, og testet ut flere ulike metoder for medvirkning. Basert på mine funn later det ikke til å være en spesifikk metode som garanterer suksess, men det trekkes fram ulike momenter som må være til stede for å lykkes med medvirkningen. Metode og verktøy for medvirkning er av betydning for resultatet, men det er ikke dette som er avgjørende. Det er systemet rundt og selve gjennomførelsen av medvirkningsprosessene som har mest å si. Det må være en plan og noen rammer for hvordan medvirkningen skal gjennomføres, og på forhånd må medvirkningens hensikt avklares. De som er ansvarlige må ha en genuin interesse og engasjement for medvirkning, slik at deltakerne føler at medvirkningen skal føre til noe mer og dermed være reell. Det må som nevnt settes av nok tid og startes med medvirkning tidlig i prosessen slik at det er mulighet for å være med å påvirke. Det må etableres arenaer der deltakerne føler seg velkomne og tilfreds, og medvirkningsopplegget burde tilpasses målgruppen. Koordinator for Ungdommens bystyre i Trondheim trekker fram at faktorer som aldersgruppe og mål og mening for medvirkningen er avgjørende for valg av metode. For å oppnå vellykkede resultater fra medvirkning burde man blande flere metoder:

Hvis ikke det er synlig for deltakerne og dem som involveres hva som skjer videre så virker det jo ganske meningsløst. Jeg tror at en blanding av ulike prosesser er viktig, men det handler om hvordan du møter dem. Og så må det ikke være et for rigid opplegg, det må gis tid til å bli kjent og for deltakerne til å få senket skuldrene (Koordinator Ungdommens bystyre, Trondheim, 22.03.22).

Samfunnsplanlegger i Namsos trekker også fram at opplegget ikke trenger å være helt fastsatt fra kommunens side. Det er fordelaktig om ungdommen selv kan bidra til å forme prosessene. Slik får de mer eierskap og mestring knyttet til medvirkning. Barnas representant i Trondheim opplever også at det å tilpasse seg målgruppen er av større betydning enn metode for resultatet, og dermed også for graden av medvirkning. Kvaliteten på prosessene og at ungdommen gis god informasjon og et godt kunnskapsgrunnlag vil bidra til gode prosesser. Selv om det i stor grad er selve systemet og prosessene som trekkes fram av informantene som avgjørende for graden av innflytelse og medvirkning trekkes spesielt workshop fram som en god metode.

Workshop der man ikke nødvendigvis trenger å planlegge alt i forkant, men der man heller i fellesskap finner fram til de gode ideene. Jeg tror nok i alle fall i starten at det er viktig at man tilgjengeliggjør de kreative prosessene for alle, det kan være vanskelig, men det kan også gå ganske greit om man bare starter prosessen uten at det trenger å være så høy terskel, ikke stille så mange krav. Og så tror jeg det er viktig at dem opplever at det faktisk er interesse for det dem har å si mens dem sier det. Og så tror jeg det viktig at de må se den faktiske effekten av det (Elevrådsleder, Namsos, 06.04.22).

Representantene fra Ungdommens bystyre opplever også workshop som en god metode, og opplever også at det er interesse fra andre om å lytte til ungdom. Workshopene er litt ulike i oppsettet, men dialog står alltid i sentrum og det er gjennom å snakke sammen at de kommer fram til gode løsninger. Det trekkes også fram at visualisering og digitale verktøy er noe som etterspørres av ungdommene. Dette fordi det gjør det enklere å forstå planen og hva det helt konkret er man uttaler seg om. Bruk av digitale virkemidler er noe som kan bidra til at man når andre enn det man pleier.

Du når jo gjerne andre med digital medvirkning enn de som møter opp på møter. For mange kan det oppleves veldig inkluderende å ha mulighet til å svare med et skjema, og ikke måtte møte opp på det tidspunktet akkurat der, akkurat da. Så det er rett og slett bare at digital medvirkning er et godt supplement til fysisk tilstedeværelse, som når andre og flere. Men så

må man ikke glemmes og møtes bare. For de som ikke har tid eller synes det er vanskelig å møte opp steder så er det en inkluderende måte og inkludere folk allikevel. Det er den responsen vi får i hvert fall, at folk setter pris på at du kan (Rådgiver for medvirkning, Trondheim, 24.03.22).

Ved at listen for medvirkningen er lav, og det ikke legges opp til at det kreves forberedelse fra deltakerne, gis det mulighet for at flere kan delta. Dette er særlig viktig når det kommer til ungdom, for noen er dette deres første møte med kommunen og dette er noe som kan virke skummelt. Blanding av metoder kombinert med et godt etablert system og tydelig planer er det som virker å ha størst effekt på graden av medvirkning.

7.4. Forbedringer

Her skal det diskuteres «*hvilke forbedringer som kan gjøres for dagens medvirkningsprosesser for unge?*». For å svare på dette må det trekkes fram hva som fungerer, og hvor det i dag er større utfordringer. Politiker fra Trondheim trekker fram at «byutvikling er noe alle er opptatte av, men ingen er opptatte av» (Politiker, Trondheim, 05.05.22). De fleste er opptatt av sine omgivelser, og bryr seg om sitt nærmiljø, men ofte er det først når planen er vedtatt eller resultatet av politikken kommer til syne at innbyggere engasjerer seg. Kunnskap knyttet til medvirkning, og hvordan man kan være med å påvirke er derfor essensielt for suksessfulle medvirkningsprosesser. Når innbyggere trekkes inn for sent i prosessene vil ikke medvirkning bidra til endringer, og dermed skapes det ikke tillit til at medvirkning er av betydning. Derfor er det viktig som tidligere nevnt, at medvirkning settes i gang tidlig nok i planleggingsprosessen til at det kan bidra til å forme planforslagene. Dette er også noe som er nevnt av alle informanter for oppgaven at er viktig, og det må derfor sikres i kommuner om man skal ha reell medvirkning.

Muligheten for reell innflytelse er noe som vil virke motiverende. Det er viktig at innbyggerne opplever at de blir hørt, og dette er noe som er viktigere enn at de får gjennomslag. Etablering av rutiner der det beskrives hvordan ulike innspill ivaretas, gjør at deltakere i medvirkningsprosesser kan følge innspillene sine selv. Det er viktig at det skal være enkelt, for innbyggerne både å delta og å få informasjon om planer. Kommunen sitter på mye ansvar for å etablere gode rutiner, men dette burde også gjøres i samarbeid med brukerne. For barn og unge vil terskelen for å delta være høy da man ikke vet hvordan dette skal gjøres. Det må arbeides for å etablere et tydelig system der strukturene sikrer medvirkningen, samt sørger for at befolkningen har kunnskap om systemet.

Det må være en reell medvirkning, der innbyggerne selv vet at det her er nyttig. Det er kjempeviktig, rammene må være på plass, det må være en god tidsplan, det må være god kontinuitet og oppbygging i forhold til selve prosessen og innbyggerinvolveringen (Koordinator Ungdommens bystyre, Trondheim, 22.03.22).

I stor grad er det viktig at man tilpasser seg gruppen som man vil høre fra. Det er enklere for en kommune å ta kontakt for å legge til rette for innspill enn at brukerne gjør det. Kommunen er allerede et etablert organ, og det kan virke skummelt å kontakte dem uten å ha noe helt konkret. Det kan også være vanskelig å vite hvor i kommunen man skal ta kontakt, og hva selve prosessen vil innebære. Rådgiver for medvirkning i Trondheim trekker fram at:

Det er viktig å huske at det er mange som ikke bryr seg om systemet til kommunen – de bryr seg om det de er opptatte av – også har kommunen et enormt system som det skal settes inn i, men det systemet er ikke interessant for andre. At ikke bare kommunen blir et endeløst sted hvor du sender inn ting, men ikke vet hvor det blir av (Rådgiver for medvirkning, Trondheim, 24.03.22).

Det å etablere sosiale arenaer, og sette av tid til å bli kjent bidrar til at kvaliteten på prosessene blir god. Bruk av arenaer der ungdommen allerede befinner seg og har tilhørighet, slik som skoler og fritidsklubber vil være gode grep å ta. De ansatte her kjenner ungdommen fra før. Det vil dermed ikke kreves at det settes i gang store og ressurskrevende prosesser, da man utnytter ressurser som allerede er tilgjengelige for kommuner. Det vil kreve at ansvaret ikke plasseres hos en av partene, men at det samarbeides om hvordan disse prosessene skal utformes og foregå. Det åpner også for læring og gjensidig utbytte ved læring om demokrati, samfunn og medborgerskap. Bruk av skolene vil bety at alle elever og ikke bare elevrådene. Dette kan settes sammen med andre fag og tilpasses læreplanen. Demokrati og medborgerskap er et av de tverrfaglige temaene som det skal legges til rette for i skolen, og skal gi elevene:

kunnskap om demokratiets forutsetninger, verdier og spilleregler, og gjøre dem i stand til å delta i demokratiske prosesser... Skolen skal stimulere elevene til å bli aktive medborgere, og gi dem kompetanse til å delta i videreutviklingen av demokratiet i Norge (Utdanningsdirektoratet, u.d.).

Dette betyr at det ligger mye ubenyttet potensiale i skolene, om disse tas i bruk på gode måter, og det burde legges til rette for å ha god dialog med disse. Større samarbeid både mellom

kommune og innbygger og ulike kommuner kan bidra til bedring av prosesser. Deling av erfaringer på tvers av kommuner vil bidra til mye for dette feltet slik at man kan dra nytte av hva som fungerer og ikke. Det å skrive rapporter etter avsluttede medvirkningsprosesser, og ta med de innspill som ikke ble benyttet kan bidra til å heve kvaliteten på framtidige prosesser. Å ta i bruk verktøy som bidrar til å bedre prosessene, også digitalisering, har mange fordeler og her er det mange muligheter. Det er viktig at kommuner tør å satse på medvirkning og å teste ut nye metoder og verktøy som kommer.

Hvordan kan dagens system forbedres?

- Sikre at medvirkningen alltid skjer tidlig nok i planprosesser
- Ta i bruk og utnytt skolene for økt medvirkning
- Sikre systemet og sørge for at dette er godt etablert
- Kunnskapsdeling både innad i kommunen og på tvers av kommuner
- Test ut ulike verktøy og metoder
- Mer bruk av digitale verktøy
- Møt ungdom på deres arena
- Benytt de formelle organene, men sats også på bred medvirkning

Figur 13: Forslag til forbedringer til dagens system for medvirkning

7.5. Videre forskning

I min masteroppgave har jeg valgt å rette ekstra fokus på ungdom, og om jeg skulle drevet mer forskning på dette temaet kunne det vært interessant å se på medvirkning som gjøres helt ned i barnehagen. Fra flere av informantene har trukket fram at de tror inkludering fra tidlig alder bidrar til mer engasjement og interesse for dette i framtiden. Ungdommen som er inkludert i denne oppgaven, er eller har vært, aktive i mer formelle organer som ungdoms- og elevråd. Inkludering av ungdom som har deltatt utenfor disse organene kunne kanskje bidratt til en større forståelse rundt temaet. Det er sett litt på betydning av metode, men det kunne vært interessant å sett mer på betydningen av digitale verktøy. Både hvilke muligheter de gir til enkelhet både for administrasjon og innbyggere, men også på om dette er noe som kan få flere ungdom til å engasjere seg og ville delta i medvirkning for byutvikling. Forskingen

gjort i forbindelse med denne masteroppgaven har i stor grad tatt for seg planlegging på et overordnet og mer langsiktig nivå, med kommuneplaner og planer for sentrumsutvikling i de to kommunene. Det kunne derfor vært nyttig å se om dette samsvarer med planer gjort på lavere nivåer og med kortere tidsperspektiver.

8.0. Konklusjon

Barn og unges rettigheter ivaretas gjennom lover og retningslinjer, og gir kommuner et tydelig ansvar i planprosesser. Dette etablerer et rettslig ansvar for kommunene til å sikre kanaler for medvirkning for barn og unge. Dette sikrer at konsekvenser for denne gruppen skal vurderes, samt de skal gis anledning til å delta og formidle sine synspunkter. Statlige veiledere viser hvordan kravene kan ivaretas og tolkes, og kan dermed brukes som en slags mal for kommunene sitt arbeid. Utfordringen derimot er at dette er minstekrav som ikke krever så mye. Dermed vil det kunne bli store skiller mellom de ulike kommunene i sitt arbeid med medvirkning for barn og unge. Dette overlater mye til de som er ansvarlige for utarbeidelse av planer. Grad av innflytelse og medvirkning vil i stor grad avhenge av engasjementet i administrasjonen, og politikernes interesse. Basert på masteroppgavens informanter virker dette å være noe som er på plass både i Trondheim og Namsos, der det har vokst fram en kultur for prioritering av medvirkning. Det sikrer ikke medvirkning i seg selv, men skaper arenaer og muligheter for ungdommen til å si sine meninger og bli hørt.

Trondheim og Namsos kommune har begge drevet medvirkning utover minstekravene. Gjennom dette har ungdom fått mulighet til å ha innflytelse på planprosesser. Trondheim har kommet lenger i sitt arbeid, og har derfor flere erfaringer å bygge videre på. Ungdommens bystyre i Trondheim har allerede en god oppbygging, og det er forventninger fra politisk side om at disse gis mulighet til å uttale seg og komme med innspill. Ungdom som er med her sikres dermed gode muligheter til å påvirke kommunens planarbeid.

Arbeidet gjort i Namsos med kommunesammenslåingen er gjennomført på en god måte der tillit er opprettholdt, og bygget mellom de tidligere kommunene. Dette gjør at nye Namsos kommune har et godt fundament med politisk støtte. Ved å arbeide videre på dette grunnlaget kan kommunen i enda større grad lykkes med medvirkning og inkludering av befolkningen. Blant annet har ungdomsrådet store muligheter for påvirkning gjennom sin organisatoriske oppbygging, og ved å utnytte dette i større grad kan barn og unges stemme komme tydeligere fram i kommunen. Basert på dagens situasjon utnyttes ikke dette til sin fulle grad, og det etterspørres også mer engasjement fra representantene i rådet, og fra resten av kommunen om å sende saker og inkludere dem. Når arbeidet med medvirkning strekker seg utover minstekravene og utformes kreativt kan kommunene få igjen engasjement fra innbyggerne. Barn og unge må gis rom og muligheter til utfoldelse om de skal kunne få medvirke, og det er viktig at medvirkningen tilpasses dem. Ungdom som er med i ungdoms- eller elevråd har

større mulighet til å påvirke enn øvrige barn og unge har. Lovkravene sikrer mulighet for at noen deltar, men ikke representativ eller bred medvirkning.

For å svare på masteroppgavens problemstilling «*hvordan ivaretas ungdoms interesser og synspunkter gjennom medvirkning i planlegging i norske kommuner?*», så gjøres dette gjennom at kommuner oppfyller lovpålagte krav. I praksis legges det mye ansvar på kommunene om hva dette betyr, og hvor mye de ønsker å inkludere barn og unge. Der det fokuseres på bred medvirkning av ulike grupper og testing av metoder, vil muligheten til innflytelse være høy, og ikke bare for ungdom, men for hele befolkningen. Det vil ikke være nok for kommuner med visjoner og mål om deltakelse, det må vises ekte engasjement og interesse ovenfor barn og unge slik at de kan få ta del i samfunnsutviklingen. Det argumenteres ofte for at barn og unge er fremtiden, de har interesse for sine omgivelser og skal leve i de byene som planlegges. Dette gjør at medvirkning og innspill fra barn og unge kan løfte kommuner, og bidra til utvikling av gode byer om de ses på som en ressurs og ikke bare et krav som må være på plass.

Referanseliste

- Andersen, S. S. (2013) *Casestudier: forskningsstrategi, generalisering og forklaring*. 2. utg. Bergen: Fagbokforlag.
- Arnstein, S. R. (1969) A Ladder Of Citizen Participation, *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), s. 216-224. <https://doi.org/10.1080/01944366908977225>
- Barne-, u.-o. f. (u.d.) *Ungdomsråd - ein rettleiar*. Tilgjengelig fra: <https://bufdir.no/fagstotte/produkter/ungdomsråd/> (Hentet: 16 desember 2021).
- Barnetråkk (u.d.) *Hvorfor gjennomføre Barnetråkk?* Tilgjengelig fra: <https://www.barnetrakk.no/hvorfor/> (Hentet: 16 desember 2021).
- Bryman, A. (2016) *Social research methods*. 5. utg. Oxford: Oxford University Press.
- Byplankontoret i Trondheim kommune (2019) *Trondheim folkebibliotek* [Digitalt bilde]. Tilgjengelig fra: <https://www.facebook.com/byplankontoret/photos/pb.100063765561716.-2207520000./2473769816277885/?type=3> (Hentet: 13 mars 2022).
- Cleaver, F. (2001) Institutions, Agency and the Limitations of Participatory Approaches to development, i Kothari, U. og Cooke, B. (red.) *Participation: the new tyranny?* London Zed Books s. 36-55.
- Cornwall, A. (2008) Unpacking 'Participation' Models, meanings and practices, *Community Dev J*, 43. <https://doi.org/10.1093/cdj/bsn010>
- Craig, D. og Porter, D. (1997) Framing participation, *Development in Practice*, 7(3), s. 229-236. <https://doi.org/10.1080/09614529754468>
- Derr, V. og Tarantini, E. (2016) "Because we are all people": outcomes and reflections from young people's participation in the planning and design of child-friendly public spaces, *Local Environment*, 21(12), s. 1534-1556. <https://doi.org/10.1080/13549839.2016.1145643>
- Design og arkitektur Norge (u.d.) *Folketråkk-veilederen: metodevelger*. Tilgjengelig fra: <https://doga.no/verktoy/folketråkk/folketråkk-veilederen/metodevelger/> (Hentet: 16 desember 2021).
- Elev - lærling- og mobbeombudene i Norge og Elevorganisasjonen. (2020) *Dine rettigheter*. Tilgjengelig fra: <https://www.xn--elevrd-mua.no/dinerettigheter> (Hentet: 8 april 2022).
- Elvekrok, I. og Smith, K. (2013) Kafédialog som pedagogisk verktøy, *Uniped*, 36. <https://doi.org/10.3402/uniped.v36i2.21512>
- Falleth, E. og Saglie, I.-L. (2018) Kommunal arealplanlegging i Aarsæther, N., *et al.* (red.) *Plan og samfunn: system, praksis, teori*. Oslo: Cappelen Damm, s. 69-86.
- FN Sambandet (2022) *FNs bærekraftsmål*. Tilgjengelig fra: <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal> (Hentet: 8 april 2022).
- Fosnes kommune (2015) *Kommuneplanens arealdel 2014-2025*. Tilgjengelig fra: <https://namsos.kommune.no/f/p-1/i8207ba7f-d962-4361-86ef-19034455c720/kommuneplan-bestemmelser-fosnes.pdf>.
- Foster, S. *et al.* (2014) The impact of parents' fear of strangers and perceptions of informal social control on children's independent mobility, *Health Place*, 26, s. 60-68. <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2013.11.006>

- FramtidsTrondheim (u.d.) *FramtidsTrondheim*. Tilgjengelig fra: <https://sites.google.com/trondheim.kommune.no/framidstrondheim/hjem?authuser=0> (Hentet: 24 mai 2022).
- Funka (2018) *Kartlegging over digitale verktøy for e-demokrati i kommuner 2018*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/83fdc18743f94251a16ebdc5d496058d/kartlegging-av-digitale-verktoy.pdf>.
- Gill, T. (2021) *Urban playground : how child-friendly planning and design can save cities*. London: RIBA Publishing.
- Hanssen, G. S. (2019) The Social Sustainable City: How to Involve Children in Designing and Planning for Urban Childhoods?, *Urban Planning*, 4(1), s. 53-66. <https://doi.org/10.17645/up.v4i1.1719>
- Hart, R. (1992) Children`s Participation: from Tokenism to Citizenship. Tilgjengelig fra: https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/childrens_participation.pdf.
- Hart, R. (2008) Stepping back from “The ladder”: Reflections on a model of participatory work with children. s. 19-31. Tilgjengelig fra: https://www.researchgate.net/publication/316118875_Stepping_back_from_The_ladder_Reflections_on_a_model_of_participatory_work_with_children
- Hedemark fylkeskommune (2014) Verktøykasse for medvirkning i utviklingsprosesser. Tilgjengelig fra: <https://distriktssenteret.no/wp-content/uploads/2019/03/verktoykasse-for-medvirkning-i-utviklingsprosesser.pdf>.
- Higdem, U. (2011) Medvirkning i regional planlegging: partnerskap versus deltakelse i Higdem, U. og Veggeland, N. (red.) *Plan, region og politikk* Oslo: Forlag 1 s. 33-57.
- Jacobsen, D. I. (2015) *Hvordan gjennomføre undersøkelser?: innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. 3. utg. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Jørgensen, A. O. (2020) Barn og unges medvirkning bidrar til livskraftige lokalsamfunn, *Plan*, 52(02), s. 42-45. <https://doi.org/10.18261/issn1504-3045-2020-02-09>
- Klausen, J. E. *et al.* (2013) Medvirkning med virkning? Innbyggermedvirkning i den kommunale beslutningsprosessen. Tilgjengelig fra: <https://distriktssenteret.no/wp-content/uploads/2019/11/Medvirkning-med-virkning.pdf>.
- Klæbu kommune (2011a) Kommuneplan 2010-2021 Samfunnsdel. Tilgjengelig fra: <https://www.trondheim.kommune.no/globalassets/10-bilder-og-filer/10-byutvikling/byplankontoret/kommuneplan/kpa-klabu-2010-2021/samfunnsdel.pdf>.
- Klæbu kommune (2011b) Kommuneplan 2010 - 2021, planbeskrivelse. Tilgjengelig fra: <https://www.trondheim.kommune.no/globalassets/10-bilder-og-filer/10-byutvikling/byplankontoret/kommuneplan/kpa-klabu-2010-2021/planbeskrivelse.pdf>.
- Klæbu kommune (2011c) Kommuneplan 2010-2021, arealdelen - bestemmelser og retningslinjer. Tilgjengelig fra: <https://www.trondheim.kommune.no/globalassets/10-bilder-og-filer/10-byutvikling/byplankontoret/kommuneplan/kpa-klabu-2010-2021/bestemmelser-og-retningslinjer.pdf>.
- Knappe, S., Elin (2019) *Ung i Namsos*. Tilgjengelig fra: <https://namsos.kommune.no/f/p-1/i5765cd15-5d9d-4823-b1ad-f7bd0c554504/innspill-fra-ungdom.pdf>.

- Knudtzon, L. og Tjerbo, T. (2009) *De unge stemmene: innflytelsesorgan for barn og unge i kommuner og fylker*. Oslo. Tilgjengelig fra: <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/5643/2009-34.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Kommunal- og distriktsdepartementet (u.d.) *Min sak*. Tilgjengelig fra: <https://minsak.no/> (Hentet: 6 juni 2022).
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2014) *Medvirkning i planlegging: Hvordan legge til rette for økt deltakelse og innflytelse i kommunal og regional planlegging etter plan- og bygningsloven*. Tilgjengelig fra: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kmd/plan/medvirkningsveileder/h2302b_veileder_medvirkning.pdf.
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2019) *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019–2023*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/cc2c53c65af24b8ea560c0156d885703/nasjonale-forventninger-2019-bm.pdf>.
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2021) *Barn og unge i byggesak: Hvordan sikre og skape gode oppvekstvilkår for barn og unge gjennom planlegging og byggesaksbehandling*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/374c8885638c43e08e1ec93466b6b56f/no/pdfs/h-2498-b-barn-og-unge-i-byggesak.pdf>.
- Kommuneloven (2018) *Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)*. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2018-06-22-83>. (Hentet: 27 mars 2022).
- KS og Høgskolen i Sørøst-Norge (2018) *La oss gjøre det sammen! Håndbok i loak samskapende sosial innovasjon*. Tilgjengelig fra: <https://www.ks.no/globalassets/handbok-for-samskaping.pdf>.
- Meld. St. 40(2020 –2021) *Mål med mening Norges handlingsplan forå nå bærekraftsmålene innen 2030*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/bcbcac3469db4bb9913661ee39e58d6d/no/pdfs/stm202020210040000dddpdfs.pdf>.
- Menneskerettsloven – mrl (1999) *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven)*. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30> (Hentet: 9 juni 2022).
- Miljøverndepartementet (2012) *Barn og unge og planlegging etter plan- og bygningsloven*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/bccd028e3b494d2fa8c6840851f2f2f2/t-1513.pdf>.
- Moses, J. W. og Knutsen, T. L. (2019) *Ways of knowing: competing methodologies in social and political research*. 3. utg. London: Red Globe Press.
- Mosse, D. (2001) People’s Knowledge’, Participation and Patronage: Operations and Representations in Rural Development i Kothari, U. og Cooke, B. (red.) *Participation : the new tyranny?* London: Zed Books, s. 16 – 35.

- Namdalseid kommune (2017) Kommuneplanens arealdel 2017-2026. Tilgjengelig fra: <https://namsos.kommune.no/f/p-1/i7687a05a-3e6c-4f2e-9606-ef2bef85f8e8/gjeldende-bestemmelser-namdalseid.pdf>.
- Namsos kommune (2010) Kommuneplanens arealdel 2010-2019. Tilgjengelig fra: <https://namsos.kommune.no/f/p-1/i702bff0d-f87d-4ebb-b7cd-b3199fea7c91/gjeldende-bestemmelser-namsos.pdf>.
- Namsos kommune (2018) Reguleringsplan Namsos sentrum, planprogram. Tilgjengelig fra: <https://namsos.kommune.no/planportal/f/p16/i292a9477-df8d-4fa2-ada7-71f3da9b76af/18-planprogram-vedtatt-nov-2018.pdf>.
- Namsos kommune (2019) *Kommuneplanens samfunnsdel - oppsummering av innspill fra ulike aktører i nye Namsos* Tilgjengelig fra: <https://namsos.kommune.no/f/p-1/i5a807f74-46b8-41e9-937d-ffcb383ef258/oppsummering-av-alle-innspill-2019-kopi.pdf>.
- Namsos kommune (2020a) Kommuneplanens samfunnsdel 2020 - 2032. Tilgjengelig fra: <https://online.fliphtml5.com/zsht/uqhg/#p=1>.
- Namsos kommune (2020b) Reguleringsplan Namsos sentrum, planbeskrivelse. Tilgjengelig fra: <https://namsos.kommune.no/planportal/f/p16/i26f95f18-c0c8-471c-a5dd-b44c5a93af4f/5-planbeskrivelse-namsos-sentrum.pdf>.
- Namsos kommune (2021) *Arealplaner*. Tilgjengelig fra: <https://namsos.kommune.no/planportal/kommuneplanens-arealdel/arealplaner/> (Hentet: 4 mars 2022).
- Namsos kommune (2022) Reguleringsbestemmelser for Namsos sentrum. Tilgjengelig fra: <https://namsos.kommune.no/planportal/f/p16/iab1df37e-b11e-404a-9665-d9ca8d042eda/planbestemmelser-namsos-sentrum-revidert-etter-2gangs-behandling.pdf>.
- Norsk Senter for Menneskerettigheter (2005) *FNs barnekonvensjon - fra visjon til kommunal virkelighet i Universitetet i Oslo* (red.).
- Opplæringslova - oppl (1998) *Lov om gunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova)*. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61> (Hentet: 27 april 2022).
- Ot.prp. nr. 32 (2007–2008) *Om lov om planlegging og byggesaks-behandling (plan- og bygningsloven) (plandelen)*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/feaa16f059aa4db2b6ba095abf47c924/no/pdf/s/otp200720080032000dddpdfs.pdf>.
- Plan- og bygningsloven - pbl (2008) *Lov om planlegging og byggesaksbehandling*. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-27-71> (Hentet: 24 september 2021).
- Plan- og bygningsloven – plbl. (1985) *Plan- og bygningslov*. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NLO/lov/1985-06-14-77> (Hentet: 8 april 2022).
- Regjeringen (1995) *Rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planleggingen*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/rikspolitiske-retningslinjer-for-a-styrk/id519347/> (Hentet: 16 desember 2021).

- Regjeringen (2020) *Ungdomsråd*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommunestruktur/Verktoy/lokaldemokrati/veilederen/kommunen-og-innbyggerne/ungdomsrad/id2425384/> (Hentet: 16 desember 2021).
- Regjeringen (2021) *Medvirkning i planprosesser*. Tilgjengelig fra: https://www.regjeringen.no/no/tema/plan-bygg-og-eiendom/plan_bygningsloven/planlegging/veiledning/digitalisering_planprosesser/medvirkning_planprosesser/id2472528/?expand=factbox2839111 (Hentet: 7 juni 2022).
- Ringholm, T. og Hanssen, G. S. (2018) Medvirkning i lokal planlegging i Aarsæther, N. *et al.* (red.) *Plan og samfunn: system, praksis, teori* Oslo: Cappelen Damm s. 191-210.
- Sletterød, N. A. *et al.* (2014) *Ungdom og medvirkning i planlegging og lokalt utviklingsarbeid: å slippe til og bli sluppet løs er to sider av samme sak* Steinkjer. Tilgjengelig fra: <https://distriktssenteret.no/wp-content/uploads/2014/05/Ungdom-og-medvirkning-i-planlegging-og-lokalt-utviklingsarbeid.pdf>.
- SoCentral (u.d.) *Borgerpanel bidrar med klimaløsninger*. Tilgjengelig fra: <https://trondheim2030.no/2020/06/23/trondheim-tester-borgerpanel/> (Hentet: 22 april 2022).
- SSB (2021, 15. april) *Personer med stemmerett*. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/valg/stortingsvalg/statistikk/personer-med-stemmerett> (Hentet: 20 november 2021).
- SSB (2022) *Befolkning*. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/statbank/table/05196/tableViewLayout1/> (Hentet: 9 juni 2022).
- Statsforvalteren i Agder (2020) *Ny veileder «Barn og unge i plan og byggesak»*. Tilgjengelig fra: <https://www.statsforvalteren.no/agder/plan-og-bygg/ny-veileder-barn-og-unge-i-plan-og-byggesak/> (Hentet: 8 april 2022).
- Tjora, A. H. (2021) *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. 4. utg. Oslo: Gyldendal.
- Tromsø kommune (u.d.) *GataMi*. Tilgjengelig fra: <https://www.gatami.no/hva-er-gatami-no.5003141-233760.html> (Hentet: 6 juni 2022).
- Trondheim bylab (u.d.) *Trondheim bylab* Tilgjengelig fra: <https://sites.google.com/trondheim.kommune.no/trondheimbylab/trondheim-bylab?authuser=0> (Hentet: 24 mai 2022).
- Trondheim kommune (2010) *Kommuneplanens samfunnsdel 2009-2020*. Tilgjengelig fra: <https://www.trondheim.kommune.no/globalassets/10-bilder-og-filer/11-politikk-og-planer/planer/kommuneplanen/kommuneplanens-samfunnsdel-2009-2020.pdf>.
- Trondheim kommune (2014) *Kommuneplanens arealdel 2012-2024, retningslinjer og bestemmelser*. Tilgjengelig fra: https://www.trondheim.kommune.no/globalassets/10-bilder-og-filer/10-byutvikling/byplankontoret/kommuneplan/kpa-trondheim-2012-2024/2_bestemmelser_retningslinjer_web_rev.pdf.
- Trondheim kommune (2016) *Handlingsplan for byrom 2016-2030*. Tilgjengelig fra: <https://www.trondheim.kommune.no/globalassets/10-bilder-og-filer/10-byutvikling/byplankontoret/temaplaner/bra-byrom/20170626-handlingsplan-for-byrom---til-web-2.pdf>.
- Trondheim kommune (2018) *Områdeplan for nordøstre kvadrant i Midtbyen*. Tilgjengelig fra: <https://sites.google.com/trondheim.kommune.no/framtidstrondheim/plan-for->

[sentrumutvikling/omr%C3%A5deplan-for-nord%C3%B8stre-kvadrant-i-midtbyen?authuser=0](https://www.trondheim.kommune.no/sentrumsutvikling/omr%C3%A5deplan-for-nord%C3%B8stre-kvadrant-i-midtbyen?authuser=0).

Trondheim kommune (2019) Den samskapte kommunen Trondheim. Tilgjengelig fra: <https://sites.google.com/trondheim.kommune.no/samskaping/start?authuser=0>.

Trondheim kommune (2020a) Framtidsbilder Trondheim sentrum 2050 med sentrumsstrategi. Tilgjengelig fra: <https://sites.google.com/trondheim.kommune.no/framtidstrondheim/plan-for-sentrumsutvikling/framtidsbilder-trondheim-sentrum-2050-med-sentrumsstrategi?authuser=0>.

Trondheim kommune (2020b) Delrapport 8: Prosess og medvirkning. Tilgjengelig fra: <https://drive.google.com/file/d/1lygxFGmlf8ZbvVfPI73cU7W0eFYBkj1/view>.

Trondheim kommune (2021a) Gatebruksplan for Midtbyen. Tilgjengelig fra: <https://sites.google.com/trondheim.kommune.no/framtidstrondheim/plan-for-sentrumsutvikling/gatebruksplan-for-midtbyen?authuser=0>.

Trondheim kommune (2021b) Planprogram for kommuneplanens samfunnsdel. Tilgjengelig fra: <https://www.trondheim.kommune.no/globalassets/10-bilder-og-filer/10-byutvikling/byplankontoret/kommuneplan/planstrategi-2020->.

Trondheim kommune (2022) Planprogram for ny arealdel. Tilgjengelig fra: <https://sites.google.com/trondheim.kommune.no/kommuneplanen/arealdelen/planprogram>.

Trondheim kommune (u.d.-a) *Trondheim i tall*. Tilgjengelig fra: <https://www.trondheim.kommune.no/statistikk/> (Hentet: 23 mai 2022).

Trondheim kommune (u.d.-b) *Politikk i Trondheim*. Tilgjengelig fra: https://www.trondheim.kommune.no/tema/politikk-og-planer/Politikk/#kommunale_rad (Hentet: 21 mai 2022).

Trondheim kommune (u.d. -a) *Trondheim 2030*. Tilgjengelig fra: <https://trondheim2030.no/> (Hentet: 7 mai 2022).

Trondheim kommune (u.d. -b) *Kommuneplan*. Tilgjengelig fra: <https://sites.google.com/trondheim.kommune.no/kommuneplanen/forside>.

Trondheim kommune (u.d. -c) *Ny kommuneplan for Trondheim*. Tilgjengelig fra: <https://sites.google.com/trondheim.kommune.no/kommuneplanen> (Hentet: 24 mai 2022).

Trondheim kommune (u.d. -d) *Borgerkraft*. Tilgjengelig fra: <https://borgerkraft.no/pages/accessibility> (Hentet: 7 mai 2022).

Trondheim kommune (u.d. -e) *Decidim av Smartbyene*. Tilgjengelig fra: <https://sites.google.com/trondheim.kommune.no/decidim/> (Hentet: 7 juni 2022).

Ungdommens bystyre Trondheim (2022) *Ungdommens bystyre Trondheim* [Digitalt bilde]. Tilgjengelig fra: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=350942297078503&set=pcb.350942327078500> (Hentet: 13 mars 2022).

Ungt Entreprenørskap Trøndelag (2019) *SMART: Nye Namsos kommune: Framtidsverksted - Involvering av 5. klassinger i arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel*.

Tilgjengelig fra: <https://namsos.kommune.no/f/p-1/ie422b191-3eaf-4bff-9e24-0c329959b4cd/innspill-fra-barn.pdf>.

Utdanningsdirektoratet (u.d.) *Demokrati og medborgerskap*. Tilgjengelig fra: <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/tverrfaglige-temaer/demokrati-og-medborgerskap/?lang=nob> (Hentet: 31 mai 2022).

White, S. C. (1996) Depoliticising development: The uses and abuses of participation, *Development in Practice*, 6(1), s. 6-15. <https://doi.org/10.1080/0961452961000157564>

Yin, R. K. (2018) *Case study research and applications: design and methods*. 6. utg. Los Angeles, California: SAGE.

Aarsæther, N. og Jakobsen, K. K. (2018) Planlegging på kommunenivå: Rammer og ambisjoner i Aarsæther, N., *et al.* (red.) *Plan og samfunn: system, praksis, teori*. Oslo: Cappelen Damm

Vedlegg

Vedlegg 1: Samtykkeskjema

Vil du delta i forskningsprosjektet «Medvirkning for barn og unge»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan ungdoms interesser og synspunkter ivaretas gjennom medvirkning i lokal planlegging. I dette skrivet gis vi du informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Prosjektet skal undersøke medvirkning i lokale planprosesser for barn og unge, og se på hvordan deres interesser ivaretas. Problemstillingen er hvordan ivaretas ungdoms interesser og synspunkter gjennom medvirkning i planlegging i norske kommuner. For å belyse denne problemstillingen vil det gjennomføres semistrukturerte dybde intervjuer med personer som har arbeidet med temaet. Dette prosjektet gjennomføres i forbindelse med masteroppgave for masterprogrammet fysisk planlegging ved NTNU våren 2022.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Ansvarlig for forskningsprosjektet er institutt for arkitektur og planlegging ved NTNU Trondheim. Masteroppgaven utføres og skrives av Hanna Thoresen. Veileder for oppgaven er Vegard Hagerup, og intern kontaktperson ved NTNU er professor Terje Skjeggedal.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du er blitt spurt om å delta på grunn av din stilling, og din erfaring rundt oppgavens tema.

Hva innebærer det for deg å delta?

Deltakelse i prosjektet innebærer et intervju opp mot en time, der intervjuet vil inneholde spørsmål knyttet til ditt arbeid og erfaringer med temaet. Dine opplysninger vil bli registrert gjennom lydopptak og notater, som transkriberes og benyttes i analyse for masteroppgaven.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Dine opplysninger vil kun benyttes til formålene som har blitt fortalt om i dette skrivet, og opplysningene behandles konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er høsten 2022. Etter prosjektslutt vil lydopptak og personopplysninger som er samlet inn bli slettet. Personopplysningene som kommer til å framgå i masteroppgaven er stillingstittel og arbeidsplass.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke. På oppdrag fra NTNU har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med masterstudent Hanna Thoresen på epost: hannatho@stud.ntnu.no eller mobil: 95465060, eller veileder Vegard Hagerup på veghagerup@gmail.com. NTNU ved Terje Skjeggedal på terje.skjeggedal@ntnu.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med: NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Hanna Thoresen

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Medvirkning for barn og unge», og har fått anledning til å stille spørsmål.

Jeg samtykker til å delta i prosjektet gjennom intervju og til at opplysninger knyttet til min stilling og arbeidsplass publiseres

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2: Intervjuguide for ansatte i kommunen

Intervjuguide – Kommunen

Kort om masteroppgaven, hensikten med intervjuet og hvordan dataene skal behandles i ettertid

Introduksjon:

- Kan du fortelle om hva du gjør i kommunen? Hva som er din rolle?
- Kan du fortelle litt om din bakgrunn, og hva slags utdanning du har?
- Hvor lenge har du arbeidet i kommunen?

Medvirkning:

- Kan du fortelle litt om dine tanker rundt innbyggerdeltakelse og medvirkning?
- Hva slags medvirkning er det dere i kommunen har benyttet dere av? Hvilke metoder har dere brukt?
- Hva er erfaringene med medvirkningen som er benyttet? Er det ting du/dere tenker burde vært gjort annerledes?
- Opplever du at valg av metode har mye å si for resultatet?
- Er det forskjell på deltakelsen og engasjementet avhengig av hvilket nivå planleggingsprosessene befinner seg på?

Barn og unge:

- Hva tenker dere i kommunen når det kommer til å inkludere barn og unge?
 - o Hvilke fordeler har dere opplevd med å inkludere denne gruppen?
 - o Hva har vært/ er utfordrende?
- Hvordan er det å forholde seg til ungdom (13-18 år)?

Representativitet:

- En av utfordringene når det kommer til medvirkning er representativitet, hva tenker dere når det kommer til dette?
- Hvordan foregår vanligvis rekrutteringen når det kommer til medvirkningsprosesser der barn og unge skal delta?
- Er det noen grupper du/dere savner eller føler dere ikke klarer å nå helt ut til?

Erfaringer:

- I forbindelse med ny kommuneplan har dere testet flere ulike medvirkningsopplegg med ulike grupper i samfunnet.
 - o Er det noen spesifikke metoder/ prosesser du opplever har fungert svært godt?
 - o Hvorfor valgte dere den bestemte framgangsmåten?
- Hvor stor innflytelse har ungdom hatt gjennom de ulike medvirkningsprosessene? Har deres innspill ført til endringer?

- Hva er ditt inntrykk av opplevelsene til de som har deltatt?
- Hva tenker du påvirker og motiverer ungdom til å delta i slike prosesser?
- Det er politikere som tar avgjørelser og er beslutningstakere
 - o Hvordan er samarbeidet med dem?
 - o Hvilke betydning opplever du at inkludering av barn og unge har for politikernes beslutninger?

Avslutning:

- Hvilke forbedringer tenker du kan gjøres til dagens medvirkningsprosesser for barn og unge?
- Er det noen aspekter du tenker må inkluderes når det kommer til en oppgave som skal ta for seg barn og unge og planlegging?
- Har du noen spørsmål til meg etter dette intervjuet?

Tusen takk for praten!

Vedlegg 3: Intervjuguide politikere

Intervjuguide – politiker

Kort om masteroppgaven, hensikten med intervjuet og hvordan dataene skal behandles i ettertid

Introduksjon:

- Hva er din rolle i kommunen?
- Kan du fortelle litt om din bakgrunn?
- Hvor lenge har de vært i politikken?

Hoveddel:

- Kan du fortelle litt om dine tanker rundt innbyggerdeltakelse og medvirkning?
- Opplever du at barn og unges rettigheter ivaretas, og at dette er noe som er av betydning når politiske beslutninger skal tas?
- Har du erfaringer med å inkludere barn og unge i beslutningsprosesser?
- Har du erfaringer med ungdomsråd/ Ungdommens bystyre? Hvis ja:
 - o Hvordan opplever du dette organet?
 - o Føler du at dette er et organ som klarer å sikre barn og unges interesser?
- Er det noe du synes er utfordrende når det kommer til medvirkning og deltakelse fra barn og unge?
- Opplever du at det er en forskjell på deltakelse og engasjement avhengig av hvilke nivå planleggingsprosessene befinner seg på?
- Hva tenker du påvirker og motiverer ungdom til å delta i politiske prosesser?

Avslutning:

- Hvilke forbedringer tenker du kan gjøres til dagens medvirkningsprosesser for barn og unge?
- Er det noen aspekter du tenker må inkluderes når det kommer til en oppgave som skal ta for seg barn og unge og planlegging?
- Har du noen spørsmål til meg etter dette intervjuet?

Tusen takk for praten!

Vedlegg 4: Intervjuguide for ungdom

Intervjuguide – ungdom

Kort om masteroppgaven, hensikten med intervjuet og hvordan dataene skal behandles i ettertid

Introduksjon:

- Hvordan ble du med i ungdomsrådet/Ungdommen bystyre?
- Hvor lenge har du vært med, og kan du fortelle litt om din rolle?
- Hva var din motivasjon til å stille til valg?

Hoveddel:

- Kan du fortelle om hvordan arbeidet i ungdomsrådet/ Ungdommens bystyre foregår?
- Hvor stor innflytelse har ungdom hatt gjennom ungdomsrådet/ Ungdommens bystyre?
- Ungdomsråd er en måte å sikre medvirkning fra barn og unge, har du andre verv eller vært med i andre medvirkningsprosesser? Hvis ja:
 - o Hvilke og kan du fortelle litt rundt dette?
- Hva er viktig når man planlegger for barn og unge?
- Hva tenker du er viktig å tenke på for kommuner som vil ha økt medvirkning for barn og unge?
- Om du selv skulle fremmet et planforslag, hvordan ville du lagt opp medvirkningsprosessen?
 - o Er det noen spesielle metoder du opplever at fungerer godt?
- En av utfordringene når det kommer til medvirkning er representativitet. Ungdom er en stor gruppe med mange ulikheter og interesser
 - o Du representerer ungdom og elever ved din skole, hva tenker du når det kommer til å sikre alle disse meningene?
 - o Føler du at et organ som ungdomsrådet/ Ungdommens bystyre klarer å sikre barn og unges interesser?
 - o Er det noen grupper du føler er utelatt eller mangler?

Avslutning:

- Hvilke forbedringer tenker du kan gjøres til dagens medvirkningsprosesser for barn og unge?
- Er det noen aspekter du tenker må inkluderes når det kommer til en oppgave som skal ta for seg barn og unge og planlegging?
- Har du noen spørsmål til meg etter dette intervjuet?

Tusen takk for praten!

